

VOJENSKÝ TEORETICKÝ ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY

Vojenská mysl

8

ČTYŘICÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

Veškeré články uveřejněné v časopisu *Vojenská mysl* vyjadřují výhradně názor autora k dané otázce. Nejsou oficiálním názorem velení Československé armády.

Redakce časopisu *Vojenská mysl*

MÍSTO A POSLÁNÍ INSTITUTU VÝZKUMU OPERAČNÍHO UMĚNÍ GŠ ČSA

V uplynulých dvou letech došlo v mezinárodní oblasti k zásadním změnám. K nejvýznamnější z nich patří probíhající demokratizační proces ve státech střední i východní Evropy a ukončení činnosti Varšavské smlouvy.

Pro všechny bývalé členské státy této smlouvy a jejich armády z toho vycházely mnohé úkoly. Jedním z nich je také vytvořit vlastní vojenskou doktrínu a zabezpečit její uskutečňování. Podstatou uplatňování zásad vojenské doktríny je vypracování teorie, která odpovídá vytyčeným cílům, daným podmínkám a možnostem státu.

Vzhledem k tomu, že od roku 1938 československý stát neměl vlastní vojenskou doktrínu, jde o úkol zcela nový. Jeho řešení se má projevit převedením vypracované teorie do formy a mluvy předpisů pro všechny operační a taktické stupně. Za výchozí řád je přitom nezbytné považovat operační předpis, určující základní principy a zásady vojenskostrategického pojetí obrany ČSFR. Ani tím však práce v této oblasti nekončí.

Zkušenosti a poznatky z historie svědčí o tom, že nelze na jednou vypracovaných zásadách ustrnout, ale je nutné je dále rozvíjet. Platí-li to všeobecně, pak tím spíše v období probíhající vědeckotechnické revoluce. Zejména v ní je třeba zabezpečit neustálý rozvoj všech, s ní úzce souvisejících společenskovedních oblastí. Výjimkou nemůže být ani průběžný rozvoj vojenské vědy a jejích složek. Plní totiž funkci významného upevňujícího prvku života naší republiky v míru.

Pro plnění úkolů byl nařízením NGŠ ČSA zřízen 1. dubna 1991 Institut výzkumu a vývoje operačního umění Generálního štábu ČSA (IVOU).

Jeho posláním je neustálý výzkum a rozvoj operačního umění, systémové a celkové pojetí řešení otázek řízení operačními stupni. Je studijním, rozborovým, předpovědním a odborné poradním střediskem Generálního štábu ČSA. Je podřízen náčelníkovi tohoto štábu - náměstkovi ministra obrany.

Má za úkol rozvíjet úseky vědního oboru: vševojskové otázky vojenského umění, použití druhů vojsk, tylové a technické zabezpečení při dodržování vojenské doktríny ČSFR, možností a potřeb obrany státu, nejnovějších vědeckotechnických poznatků, průběžného rozboru zkušeností vlastních i jiných armád a potřeb Československé armády.

Ve své činnosti by měl úzce spolupracovat se správami FMO a GŠ, štáby operačních stupňů velení, vědeckovýzkumnou základnou ČSA, zejména Institutem strategických studií, vysokými školami a zahraničními zařízeními téhož zaměření.

Zařízení je umístěno v posádce Brno.

K plnění úkolů potřebuje IVOU pracovníky, kteří mají smysl pro vše nové, s vysoce tvůrčími schopnostmi a dovednostmi vyjadřovat stručně, jednoznačně své myšlenky i pracovat v kolektivu.

Naplňování organizačního členění IVOU probíhá postupně na základě konkursu. Nařízením NGŠ č. 15. z 22. února 1991 jsou výběry uskutečňovány na základě podaných

příhlášek v termínech pro jednotlivá tři období do 17. dubna, 19. července 1991 a 15. února 1992.

Vlastní konkursní řízení bude uskutečněno do 4 až 6 týdnů po uzavření termínů přihlášek k jednotlivým obdobím.

Složitost otázek, které má IVOU řešit, se neobejde bez vzájemné soustavné spolupráce jak se všemi především operačními stupni naší armády, tak jednotlivci, kteří se rozvojem vojenské vědy a jejích složek zabývají.

Redakce

Major Dr. Rastislav Lukovič

VOJENSKO-EKONOMICKÉ PRÍSTUPY KU SKÚMANIU RIZIKA

V súčasnom období prechodu od štátno-direktívneho byrokratického systému hospodárenia k trhovému je nemalá pozornosť teoreticko-praktického frontu venovaná otázkam súvisiacim s problematikou obrany a ochrany ekonomiky, spôsobov a metód zvyšovania odolnosti národného hospodárstva. Priebežne sú uskutočňované rozbor, hodnotené a kvantifikované možné nebezpečenstvá, záporné dopady tak z pohľadu dneška, ako i očakávaných budúcich výsledkov našej krajiny na ceste medzi vyspelé priemyselné štáty sveta.

Radikálna ekonomická reforma bude znamenať mnohotvárný komplex navzájom na seba pôsobiacich procesov, ktorých vzájomné pôsobenie bude mať podmieňujúci aj rozporný charakter prejavujúci sa v dosahovaní kladných aj záporných výsledkov. Snaha o vylúčenie alebo zoslabenie možných strát, zlyhaní, nežiaducich rozdielov medzi predpokladanými výsledkami a skutočnými nevyhnutne musí vyústiť do skúmania ekonomických procesov majúciich nepodmienený náhodný charakter, do definovania takých kategórií, ako sú riziko, mimoriadna udalosť, havária, katastrofa a pod.

V tejto stati budem rozoberať niektoré vojensko-ekonomické prvky chápania rizika z pohľadu zvyšovania odolnosti národného hospodárstva.

Doterajšie výsledky vojensko-ekonomickej vedy z hľadiska odolnosti národného hospodárstva boli poplatné predchádzajúcemu spoločensko-ekonomickému systému, preto ich nemožno jednoducho previesť do nových ekonomických podmienok založených na trhovom princípe. Tým je cudzia známa "zjazdová" požiadavka: "Nebudeme futovať síl a prostriedkov na zabezpečenie spoľahlivej obrany socialistickej vlasti...", ktorou sa dali najmä propagandisticky veľmi vhodne zdôvodniť ohromné politické, spoločenské, morálne, hospodárske a iné straty spôsobené nepodloženými rozhodnutiami, neúmerným plytvaním surovín, materiálov, energie všetkého druhu a vytváraním strachu pred vonkajším nepriateľom.

Ochrana nášho obyvateľstva, obrana národného hospodárstva bola takto skúmaná, vytváraná a uskutočňovaná predovšetkým ako: "... životaschopnosť ekonomiky spočívajúca v jej stálej pripravenosti pružne sa prispôbiť vyhroteným požiadavkám vojny, prežiť úderý a aktívne prekonať následky ozbrojeného pôsobenia protivníka, splniť úlohy mobilizačného rozvinutia ekonomiky a zabezpečiť fungovanie vojnového hospodárstva v podmienkach súčasnej vojny."

Až sekundárne popri "narastaní nebezpečenstva nepriateľského napadnutia" sa požadovalo sledovať aj možné ohrozenia objektov národného hospodárstva z pohľadu pôsobenia ničivých účinkov živelných pohrôm, veľkých priemyselných havárií a ekologických katastrof, ktoré sú sprevádzané ohrozením zdravia, životov ľudí, rozrušením alebo zničením stavieb, zariadení, dopravných systémov a zásob.

Federálnym zhromaždením ČSFR schválená vojenská doktrína, ako nástroj nielen vytvorenia a fungovania ozbrojených zložiek štátu, ale aj ako vyjadrenie postavenia ČSFR v celoeurópskom, celosvetovom bezpečnostnom systéme neurčuje žiadny štát, národ, národnosť ako svojho nepriateľa. Federálne a republikové orgány spolu s velením armády v súčasnosti vytvárajú predpoklady, aby "kruhovú obranu" nášho štátu bola plne zabezpečená. Tieto sú ďalšie vnútorné aj medzinárodné bezpečnostné procesy nevyučujú, avšak znižujú potrebu jednostranného skúmania problematiky odolnosti a životaschopnosti ekonomiky iba z pohľadu ozbrojeného konfliktu.

Na druhej strane sme denne svedkami pribúdajúcich správ a informácií o rôznych prírodných pohrôm, ekologických katastrofách, priemyselných haváriách, ktoré prinášajú ohromné straty na ľudských životoch, škody na majetku, ničení životného a prírodného prostredia.

Z hľadiska organizácie a zabezpečovania záchranných prác sa výrazne nelíši od prírodných pohrôm, katastrof. Medzi možnosťami skorého varovania obyvateľstva a jeho evakuácie nie sú veľké rozdiely, či určitá oblasť bude v budúcich niekoľkých hodinách postihnutá napr. záplavovou pobrežnou vlnou, alebo výronom jedovatých plynov z neďalekého skladu chemických látok. Spravidla vôbec nerozhoduje, či sklad horí nedodržaním bezpečnostných predpisov, teroristickým útokom, alebo narušujúcej činnosti nepriateľa.

Toto sú skutočnosti, ktoré nás núti čo najviac stanoviť všetky možné slabé miesta, zraniteľné prvky a väzby, rizikovosť celého systému. Akékoľvek podceňovanie, či ešte horšie - pasivita jednotlivca alebo verejnosti, vytvára pocit bezmocnosti voči riziku. Zraniteľnosť vzrastie a s ňou aj všeobecná neschopnosť rozpoznať, prijať túto každodennú skutočnosť. Východisko smeruje cez vedecko-teoretické skúmanie týchto procesov a ich dôsledné praktické uplatnenie vhodnou motiváciou hospodárskych subjektov.

Skúmanie rizika je medzivedná oblasť výskumu, ktorá v sebe zahŕňa matematickú štatistiku, technické vedy a ekonómiu.

Pojem rizika v bežnom jazyku ako i v odbornej literatúre sa používa u veľa významov. Je vymedzený, ako: určitý stav informovanosti subjektu rozhodovania, variabilita (rozptyl) možných výsledkov, nebezpečenstvo zápornej odchýlky od cieľa, nebezpečenstvo straty alebo chybného rozhodnutia a pod. Ekonomická encyklopédia vymedzuje pojem rizika ako možnosť vzniku udalosti s výsledkom odchylným od predpokladaného cieľa, a to s určitou objektívnou (matematickou alebo štatistickou) pravdepodobnosťou. Najčastejšie sa však charakterizuje ako možnosť určitej straty, škody. Pojem **rizikový** sa tak používa v rovnakom zmysle ako **nebezpečný**. Teoretickejšie zamerané úvahy spájajú riziko s pojmom neistota. Za rizikové možno charakterizovať prípady, kedy nepoznáme, resp. nie sme schopní presne stanoviť priebeh určitého procesu alebo jeho výsledku. Takýto rozptyl výsledkov môžeme len lepšie alebo horšie odhadovať na základe niektorej formy pravdepodobnosti. Riziko sa takto označuje za **kvanifikovateľnú neistotu**. K bližšej charakteristike rizika pomáha aj jeho klasifikácia z rôznych hľadísk, napr. riziko ako:

- činnosť alebo rozhodnutie,

- statický alebo dynamický proces,
- hmotná či nehmotná strata,
- vlastná alebo cudzia strata,
- ovplyvniteľná alebo neovplyvniteľná strata,
- činnosť dobrovoľná, nedobrovoľná,
- činnosť v konkrétnych odvetviach NH, atď.

V zmysle tejto state budem riziko vzťahovať k určitému možnému nebezpečenstvu, alebo k pravdepodobnosti vzniku škody. Nijaká ľudská činnosť sa neobíde bez rizika. Najzávažnejšie dôsledky nešťastí a im predchádzajúcich rizikových stavov sú čo najlepšie vidieť v prípade ohrozenia ľudských životov a ohromných materiálnych škôd.

Riziko a potenciál rizika sú pojmy, ktoré súvisia s pravdepodobnostnými javmi. Možno ich kvantifikovať pomocou početnosti nešťastných (mimoriadnych) udalostí a ich dôsledkov. Technické zariadenia a systémy zostrojené človekom sa nesprávajú náhodne. Komponenty týchto systémov sa správajú celkom nepodmienené (aj keď boli konštruované a vyrobené pre vopred definovaný spôsob použitia). Navyše konanie ľudí s technickými zariadeniami nie je nikdy podmienené. Náhodnosť správania technických zariadení je daná aj vplyvom vonkajších prírodných podmienok.

Všeobecný metodologický prístup k skúmaniu nebezpečných prírodných javov predpokladá:

- ich skutočné bytie a nepriaznivé účinky na obyvateľstvo a jeho majetok,
- závislosť účinkov od sily prejavu týchto javov, od spoločenskej významnosti postihnutých objektov a ich zraniteľnosti,
- ich náhodný časovo meniaci sa výskyt,
- potrebu poznania súčasných sociálno-ekonomických a geofyzikálnych podmienok na ohrozených miestach, ich zmenu do budúcnosti,
- možnosť počítačového vyhodnotenia uvedených skutočností pre jednotlivé oblasti až do fázy čo najskutočnejšieho odhadu pravdepodobných strát na životoch a majetku na každom významnom mieste,
- že intenzita nebezpečného javu sa vždy dáva do súvislosti s kvalitou a spoločenským významom objektov.

S rozvojom MTZ spoločnosti sa trvale zdokonaľuje technika a znižuje pravdepodobnosť havárie. Na druhej strane nárastom množstva technických prostriedkov a vzájomných väzieb medzi nimi sa zväčšuje rozsah ich následkov. Svedčí o tom množstvo havárií jadrových a chemických prevádzok, priemyselných kapacít, v doprave aj v iných oblastiach činnosti človeka. Uvedené javy treba očakávať aj v budúcnosti napriek tomu, že už pri projektovaní nových technických a iných prvkov, kapacít a systémov predstavuje pravdepodobnosť havárie asi jednu desiatistinu percenta, t.j., že pri nepriaznivej zhode okolností môže dôjsť u takého objektu k havárii raz za 10 000 rokov. Každodenná skutočnosť je však úplne iná. A to aj preto, že nielen teoreticky, ale aj prakticky s rastom počtu objektov úmerne rastie aj percento pravdepodobnosti výskytu havárie v skutočnom čase. (Ak jestvuje 10 000 takýchto objektov, tak štatisticky sa môže jeden z nich každoročne stať zdrojom havárie.)

Na druhej strane nemožno ani jednoznačne podporiť tvrdenie, že riziko a z neho vyplývajúca zraniteľnosť rastie spolu s rastom kvalitatívneho zavádzania moderných technológií. V skutočnosti vysoká úroveň uvádzania do prevádzky najmodernejších technológií je v pomere s poklesom prijatých hraničných chýb pre tieto technológie. (Pri otvorení dverí v iúdom automobile nemusí nevyhnutne nastať nehoda, pravdepodobne však k nej dôjde, keď sa to stane v lietadle, avšak dverový bezpečnostný systém u oboch dopravných prostriedkov je nezrovnateľný.)

Pri predchádzaní haváriám treba rozobrať a brať do úvahy všeobecné problémy. Zhodujú sa bez ohľadu na čas, miesto a technické otázky. V prvej fázi sa spravidla hromadia drobné

odchýlky od zásad prevádzky alebo parametrov technického procesu. To trvá minúty aj dni. Ak nespôsobia haváriu v priamom slede udalostí, obsluha, riadiaca sféra si na poruchy zvykne, tým sa otupí pocit nebezpečenstva, ohrozenia. V ďalšom prípade nečakaná zmena, pomerne bežná odchýlka môže vyvolať ďalšie, ktoré svojím stupňovaním spôsobia haváriu veľkého rozsahu. Až v 60 % prípadov je vina v chybách obsluhy (napr. Černobyl). Vplyv ľudského činiteľa treba rozobrať prednostne s dôrazom na pripravenosť, disciplínu obslúh a riadiaceho personálu.

Je zrejmé, že v celkovom prístupe ku skúmaniu potenciálu rizika treba sa zamerať na:

- určenie rizikového miesta a množstvo početností mimoriadnych udalostí a ich rozsah,
- ohodnotenie následkov na zdravie ľudí a ďalšie spoločenské škody,
- formulovanie celkovej rizikovej výkonnosti a prístupu k nej.

Myslím, že pre hodnotenie a znižovanie rizika je nepostrádateľné predovšetkým poznať príčiny, ktoré ho vytvárajú. Prvotné príčiny havárie možno podľa pôvodu zaradiť do niektorých z nasledujúcich skupín:

- zlyhanie ľudského činiteľa (chyby obsluhy),
- z nedbalosti (porušením pravidiel),
- z neznalosti (nedostatočná odborná spôsobilosť),
- z neschopnosti (nedostatočné psychofyziologické predpoklady),
- zo zlého úmyslu (pomsta, úchylky, terorizmus),
- zlyhanie technológie (technické poruchy),
- skryté chyby súčiastok,
- fyzické opotrebenie strojov a zariadení,
- prekročenie hraničných stavov,
- neznáme prejavy technológie alebo vlastností materiálov,
- pôsobenie živlov,
- meteorologické javy v podobe extrémnych zrážok, teplôt, vetrov (výchrica, fujavica, záplavy, suchá, horúčavy, údery blesku),
- pohyby zeme (zemetrasenie, zosuvy pôdy) a vodných mäs (záplavy, povodne, prielomová vlna),
- vplyv vojnových udalostí (ničivé účinky zbraní).

Každá príčina sa svojimi fyzikálnymi alebo chemickými účinkami prejaví v podobe mechanického zničenia, požiarov, výbuchov, výronov toxických látok a škodlivín alebo ich vzájomnou kombináciou.

Poznanie príčin rizika dáva predpoklady pre jeho hodnotenie ako pravdepodobnostnej kategórie. Príčiny havárií podliehajú zákonitostiam náhodných procesov, ktoré takto môžu byť skúmané a získané poznatky, potom prakticky využiteľné. Užitočné metódy a nástroje pre hodnotenie rizika poskytuje najmä matematická štatistika a jej uplatnené disciplíny (teória veľkých čísel, pravdepodobnosti, katastrof a pod.). Ďalšie použiteľné informácie možno získať zo štatistík poisťovní, úradov požiarnej ochrany, zdravotníckych zariadení a najmä zo správ o vyšetrovaní veľkých priemyselných havárií alebo živelných pohrôm.

V súčasnosti priamo varujúce sú správy a údaje z oblasti nedávno skončenej vojny v Perzskom zálive, ktoré v mnohom pripomínajú "jadrovú zimu", ktorá by veľmi pravdepodobne nastala v celosvetovom meradle v dôsledku všeobecnej jadrovej vojny. Utopenie ľudí a takmer úplné ekologické zničenie životného prostredia sa musí stať tým najvýrečnejším argumentom pre posilnenie celosvetových odzbrojovacích procesov.

Nenahradiťelným zdrojom poznatkov pri skúmaní aj vyhodnocovaní mimoriadnych udalostí a rizikových stavov je samotná ľudská činnosť. V zahraničí sa získavajú hodnotné poznatky správne organizovanou diskusiou zainteresovaných pracovníkov odbornej aj laickej verejnosti. Podmienkou je odosobnenie účastníkov diskusie od riešeného problému, ktoré

umožňuje navrhovať a predkladať netradičné riešenia odhaľujúce slabé miesta, ktoré sú odborníkmi často rutinne prehliadané.

Niektoré riziká sa nepodarí odhaliť na prvý raz, iné sa precenia alebo podcenia. Z toho je patrné, že proces hodnotenia rizika nemôže byť jednofázový, ale trvalý a systematický. Riziko nie je v nijakom prípade veličina konštantná. Svoje priemerné parametre mení v závislosti od času, spôsobilosti obsluhy, zmeny prevádzkových podmienok a pod.

Praktický postup hodnotenia rizika smeruje zvyčajne od možného následku k možným príčinám. S rastúcou "vzdialenosťou" však počet kombinácií strmo stúpa, ich vzájomné väzby sa stávajú zložitejšie a menej prehľadné. Dôležité je určiť kritické cesty a slabé miesta prevádzkového systému, ktoré nie sú vždy patrné. Napr. sa všeobecne posudzuje, že v prevádzkach s prevážnym rizikom výronu škodlivín sú najslabším miestom tlakové nádoby alebo zásobníky s týmito látkami. Štatistiky však ukazujú, že zlyhávajú málokedy, lebo sú navrhované s dostatočnou bezpečnostnou zálohou, starostlivo vyrábané, pravidelne kontrolované a skúšané. Naopak, veľa únikov ide na vrub porúch čerpadiel, ventilov a ďalších prvkov potrubného systému, samozrejme prevažujú chyby obsluhy. Toto však nemožno tvrdiť absolútne. (Dokladom toho boli opakované havárie pri spúšťaní hydrokraku v Slovnafte Bratislava.)

V procese hodnotenia rizika musia byť ujasnené minimálne nasledovné vstupné údaje:

- zdroje nebezpečenstva, ich charakter a mohutnosť,
- rozmery (polomery pásem) ohrozených oblastí s uvážením ochranných vlastností terénu, stavieb a ďalších okolností v čase havárie (meteorologická situácia, ročné obdobie a pod.),
- počet osôb v ohrozených oblastiach (s uvážením možností ich varovania a ochrany),
- dôležité prevádzky (vrátane infraštruktúry), ktoré sa nachádzajú v ohrozenej oblasti a očakávaný stupeň ich narušenia.

Všetky postupy a operácie v súvislosti s hodnotením rizika smerujú k odhaleniu možných príčin havárie. Automaticky tak dávajú návod na opatrenia na zníženie súčasnej možnosti rizika na čo najmenšie. Ich cieľom musí byť predovšetkým predchádzanie a až následné riešenie havárie. Ide o vylúčenie príčin odhalených v procese hodnotenia rizika. Každý jednotlivý prípad havárie pramení z konkrétnych príčin, vyžaduje konkrétne opatrenia. Všeobecne možno uviesť len niektoré osvedčené prístupy a opatrenia, ku ktorým patria napr.:

● u ľudských príčin:

- vylúčenie nekvalifikovaného personálu na všetkých úrovniach,
- zdokonaľovanie pracovných postupov a pravidiel obsluhy,
- účinné bezpečnostné školenia a výcvik na činnosti v období núdze,
- zamedzenie prístupu nepovolovaných osôb (stráženie, manipulácia s kľúčami, zabezpečovacie systémy a pod.).

● u technických príčin:

- normotvorná činnosť v prospech konštrukcie so zaručenou spoľahlivosťou,
 - používanie iba osvedčených a preskúšaných prvkov,
 - zníženie počtov najporuchovejších súčastí a podsystémov,
 - zmenšenie množstva nebezpečných škodlivín v pracovnom procese,
 - obmedzenie pracovných teplôt, tlakov a ďalších podmienok na čo najnižšiu úroveň atď.
- Každý hospodársky subjekt pracuje v prostredí, ktoré má rizikové podmienky a tie sú viacmenej poznateľné. Z nich potom vznikajú poruchy a nehody. Vážne poruchy podnecujú záujem o ich dôkladné poznanie, a to aj mimo postihnutého priestoru. To predpokladá vedecky podložený rozbor rizikových faktorov. Niektoré priemyselne vyspelé štáty sveta majú preto inštitúcie, ktoré podnikateľom poskytujú tzv. "protirizikové služby" pre zvýšenie bezpečnosti a spoľahlivosti nimi prevádzkovaných zariadení a systémov. Vhodnou štátnou

intervenčnou politikou (peňažnou aj fiškálnou) možno dosiahnuť, aby tieto podnikateľské snahy pokrývali podstatnú časť národného hospodárstva. Takto dosiahnutý súčinnosť účinok zvyšovania odolnosti národného hospodárstva ako celku, má okrem kladných ekonomických, bezpečnostných hľadísk aj humanizačný prvok, ktorý sleduje ochranu zdravia, životov obyvateľstva, jeho majetku nielen pred ozbrojeným napadnutím, ale v súčasnom mierovom období najmä pred zápornými účinkami prírodných pohrôm, veľkých priemyselných havárií a ekologických katastrof. Naším vstupom do Európy máme všetky možnosti sa do tohto procesu plne zapojiť.

Podplukovník Ing. Luděk H o d b o d'

ZABEZPEČOVACÍ PÁSMO

V současné době se výrazně změnily podmínky, za nichž Čs. armáda musí zabezpečovat obranu státního území. Nedílnou součástí uspořádání obrany státního území je i vytváření zabezpečovacího pásma (ZP) na státní hranici. Podle mého názoru by mělo dojít k přehodnocení některých současných názorů na vytváření ZP v souladu s potřebami i možnostmi armády. Chtěl bych proto přispět k řešení tohoto problému několika myšlenkami a návrhy.

Zabezpečovací pásmo se může připravovat při přechodu do obrany mimo dotyk s protivníkem před předním okrajem obranného pásma divize prvního sledu. V závislosti na jeho hloubce, která může dosahovat 20 až 40 km, může zahrnovat několik postavení (obránných rájónů, opěrných bodů) a systém ženijních zátarasů, členěných do hloubky především na možných směrech postupu protivníka.

Zabezpečovací pásmo obvykle brání **předsunuté odřady** (odřady) v síle zesílených praporů jak motostřeleckých, tak i tankových, někdy i pluku, vyčleněných z druhého sledu divize, zpravidla ze samostatných rotních a četových opěrných bodů (někdy i praporek rájónů), přehrazujících nejdůležitější směry a výhodné úseky terénu. Předsunutému odřadu (odřadům) velí velitel divize; **cílem** jejich činnosti je **zdržet útok** protivníka, donutit ho rozvinout se, aby útočil pro něj v nevýhodném směru, způsobit mu ztráty, **získat čas** potřebný k přípravě obrany.

Zhruba tolik uvádí k této problematice Všeob-Ř-1 v čl. 343. Současný Bojový řád už ale neřeší např. zvláštnosti při vytváření zabezpečovacího pásma na státní hranici, jde o jeho hloubku i směry, na nichž by mělo být zřizováno. Podle současných, ve vojenském tisku v minulých letech, zveřejňovaných názorů je zabezpečovací pásmo v dnešní době (v určitém rozporu s ustanoveními Bojového řádu) vytvářeno **mimo** předpokládané hlavní směry možného útoku protivníka a s podstatně menší hloubkou (5 až 10, popř. 15 km). **Osobně s těmito odlišnostmi ve vytváření ZP na státní hranici, zejména pak s jeho zřizováním mimo předpokládané směry útoku protivníka nesouhlasím, protože takto chápané zabezpečovací pásmo nemůže splnit svůj základní cíl - tj. zdržet útok protivníka a získat čas pro budování obrany.**

Vzhledem k výrazné změně situací i úloze Čs. armády (mám na mysli především snížení počtů vojsk, probíhající změně rozmístění a nutnost zajistit obranu státu pouze vlastními silami a prostředky) při zabezpečování obrany území státu je, podle mého názoru, nutné tyto dosud platné názory na vytváření ZP na státní hranici přehodnotit. **Osobně se domnívám, že rozhodujícím faktorem, majícím vliv na řešení tohoto problému a který by měl být brán především v úvahu, je možný způsob zahájení případného vojenského konfliktu.** Přes změny, ke kterým v nedávné době v Evropě došlo, totiž asi nelze vyloučit ani jednu ze dvou základních možností zahájení války, a to:

- **po určitém, byť třeba omezeném období** příprav, kdy bude možné uskutečnit potřebná opatření, především zaujmout hlavní pásmo obrany,

- **nečekaně**, s překvapením nebo po velmi krátkém období příprav, neumožňujícím napadené straně uskutečnit potřebná opatření, zejména zmobilizování záloh a **včasně** zaujetí obrany na státní hranici.

Jsem přesvědčen o tom, že nelze s čistým svědomím jednoznačně vyloučit ani jednu z uvedených variant, v takovém případě je naší povinností být připraveni především na tu horší.

Současně bychom měli dokázat překonat názor a požadavek, že je nutné bránit státní území všemi silami a prostředky bezprostředně za státní hranicí, tzn. nedat protivníkovi "ani píď země". V současných podmínkách omezených počtů vlastních sil a prostředků má podle mého názoru přednost požadavek **zachování bojeschopnosti** bránících se vojsk (vzhledem k velmi omezeným možnostem uhradit případné ztráty osob i bojové techniky) i za cenu možné dočasné ztráty části území před jeho bráněním "za každou cenu" a co nejbližší státní hranici.

Zásadou, která by proto měla platit pro obě varianty zahájení konfliktu stejně, by tedy mělo být **vytváření zabezpečovacího pásma** nejen na vedlejších, ale především na předpokládaných **hlavních** směrech možného útoku protivníka. Přitom **jeho hloubka** by mohla být různá nejen v závislosti na charakteru terénu, významu a nebezpečí toho kterého směru, ale i na způsobu vzniku konfliktu (při překvapivém napadení **větší**, vzhledem k potřebě získat více času pro zmobilizování a přísun záloh i zaujetí i budování obrany v hloubce, po období příprav **menší** vzhledem k možnosti včas zaujmout a zahájit budování obrany hlavními silami).

Takové řešení uvedeného problému (tj. vytváření zabezpečovacího pásma i na hlavním směru možného úderu protivníka) **má kromě jedné zjevné slabé stránky** (kterou je předem předpokládaná ztráta určité části území v zabezpečovacím pásmu, bráněném při značné převaze protivníka pouze omezenými silami předsunutých odřadů) **mnoho výrazných výhod, které tento nedostatek podle mého názoru převyšují. Patří mezi ně především:**

- Možnost získání času potřebného pro zaujetí a budování hlavního pásma obrany (činností připravených a vycvičených předsunutých odřadů - PO, dovedně využívajících znalostí terénu, mj. k zřizování léček a zátarasů, uskutečňování překvapivých úderů na pronikajícího protivníka apod.).

- Ztížení průzkumu hlavního pásma obrany radiotechnickými prostředky protivníka z jeho území (především v případě jeho zaujetí po období příprav, ještě před zahájením případného konfliktu), tím i snížení přesnosti, účinnosti palebného ničení vlastních sil a prostředků protivníkem po zahájení konfliktu, zejména bude-li se hloubka zabezpečovacího pásma blížit dále účinného dostřelu značné části dělostřelectva protivníka.

- Možnost určitého zkrácení délky předního okraje hlavního pásma obrany a tím i možnost určité úspory sil, prostředků nebo zúžení obranných pásem divizí prvního sledu, především na nebezpečných směrech, přičemž toto zkrácení bude tím výraznější, čím větší bude hloubka zabezpečovacího pásma na státní hranici.

- Možnost způsobení výrazných ztrát předsunutým i hlavním silám protivníka při jejich překonávání zabezpečovacího pásma; to ovšem výrazně závisí **na připravenosti a vycvičenosti** příslušníků vyčleněných jednotek, popř. útvarů (PO) k plnění bojových úkolů samostatně, třeba i malými jednotkami nebo skupinami vojáků. Tyto odřady (jednotky) musí toto uskutečňovat s výrazným úsilím o dosažení překvapení protivníka využitím všech možností daných charakterem terénu, jeho znalostí, vytypováním a vyhodnocením předem, případně i rekognoskací prostorů a směrů vhodných pro zřizování léček, zátarasů, ničení objektů ap., tj. důsledným **využitím znalosti** vlastního přihraničního prostoru.

Z tohoto hlediska má značný význam i připravenost vyčleněných a předem určených jednotek k plnění úkolů v zabezpečovacím pásmu. Činnost praporu jako PO v zabezpečovacím pásmu je rozembrána ve Všeob-R-2, čl. 204 až 206. O tom, že zde uvedené zásady a jejich odlišnost od vedení "klasické" obrany jsou asi poměrně málo známy, a proto asi do určité míry podceňovány, svědčí do určité míry i to, že např. ve Vševojšk-7-2 není činnost praporu jako PO v zabezpečovacím pásmu uvedena ani v tematice výcviku stupně

prapor, ani jako možné téma praporečnického taktického cvičení. Z těchto důvodů není ani ve výcviku vojsk, až na výjimky, procvičována.

Proto považují za nutné z výše uvedených ustanovení Všeob-Ř-2 k této možné činnosti praporu připomenout a zdůraznit, že:

● **prapor, jako PO v zabezpečovacím pásmu**, vede boj zpravidla na několika postaveních, přičemž postupně odchází z jednoho postavení na další, široce využívá zátarasy, zřizuje léčky, připravuje k ničení mosty i další objekty;

● **při organizaci obrany v zabezpečovacím pásmu** velitel praporu (kromě obvyklých otázek organizace boje) určuje:

- způsob činnosti praporu na každém postavení a při odchodu z něj,
- místa zřízení ženijních zátarasů a místa ničení na pravděpodobných směrech postupu protivníka,

- možné směry manévru palbou a jednotkami,
- místa léček,
- úkoly bojové průzkumné hlídce.

Při organizování palebného systému je velitel praporu povinen předem určit:

- nejpravděpodobnější směry postupu protivníka ke každému postavení,
- možnosti jeho ničení na maximální dostřel organických, přidělených a podpůrných prostředků při jeho přibližování k opěrným bodům jednotek, před jejich čely, v mezerách mezi nimi a na odkrytých bocích,

- **krytí jednotek** palbou dělostřelectva před úderem protivníka, který je v převaze, **při jejich vyvádění** k zaujetí obrany na dalším postavení.

Postupující protivník se ničí palbou organického a přiděleného (podporujícího) dělostřelectva, jiných prostředků již co nejdále. Při jeho přibližování musí prapor (rota) **zdržovat** jeho útok, způsobit mu ztráty, **odrazit ztěž předsunutých jednotek**, přinutit protivníka k rozvinutí do bojové sestavy a k útoku na takovém směru, který je pro něho nevýhodný.

Velitel praporu je v této situaci **povinen zabezpečit včasné a organizované vyvedení jednotek** z úderu protivníka, který je v převaze, zaujmout jimi obranu **na dalším postavení** (současně je ale nutné dodržovat požadavek, že ze zaujatého postavení prapor odchází **se souhlasem** velitele, který předsunutý odřad vyslal). **Odchod jednotek** se zahajuje na povel (signál) velitele praporu (roty) a zabezpečuje palbou dělostřelectva, zátarasy a rovněž činností tanků a BVP **z léček**. **Dovedným manévrem** palbou, jednotkami, využitím zátarasů, ničením objektů, použitím dýmu a aerosolu musí velitel praporu (roty) dosáhnout toho, že se protivník **z chodu** nezmocní dalšího postavení.

Z těchto zásad je zřejmý **rozdí**l v činnosti praporu při zaujímání obrany v rámci obranného úseku pluku a při v podstatě **samostatné** činnosti při plnění úkolu předsunutého odřadu v zabezpečovacím pásmu. Navíc, vzhledem k probíhajícímu snižování počtů ČSA i vševojskových útvarů při probíhajícímu přetváření a přemísťování svazků a současném přehodnocování způsobů zabezpečení obrany státu je, podle mého názoru, nutné počítat s tím, že v případě jakéhokoli konfliktu na kterémkoli směru, zejména dojde-li k jeho rozpoutání náhle (což je sice málo pravděpodobné, ale zcela vyloučit to podle mého názoru také nelze), bude nutné současnými omezenými silami získat čas pro tvorbu a přísun záloh na ohrožený směr. Domnívám se, že jedním z možných způsobů řešení takové, pro vlastní vojska nevýhodné a nebezpečné situace, je právě využití činnosti praporů pluků prvních sledů jako předsunutých odřadů v zabezpečovacím pásmu **k získání času** potřebného pro uskutečnění nezbytných opatření a přípravu obrany v hloubce.

K tomu, aby byly tyto vyčleněné síly a prostředky schopny uvedené úkoly v případě potřeby splnit, je nutné je k tomu připravit. Proto myslím, že je třeba upravit jak způsoby a obsah přípravy velitelů těchto jednotek (tj. především velitelů rot a praporů prvních sledů pluků), tak i obsah přípravy (témata výcviku) jednotek samotných. **Protože jsem své návrhy v této oblasti již uvedl v článku Nové pohledy na přípravu velitelů a vojsk** (zveřejněném

v Bojové přípravě č. 2/1991, **bohužel bez přílohy uvádějící i návrh možných témat taktické přípravy vševojskových jednotek**, dosud neprocvičovaných - např. četa v léčce, v bojovém zajištění, rota na předsunutém postavení, prapor jako PO v zabezpečovacím pásmu, na předsunutém postavení atd.), chci pouze připomenout z uvedených myšlenek ty nejdůležitější:

- Ve větší míře než dosud připravovat velitele jednotek především na řízení činnosti vojsk při boji, přičemž vytvářet skutečně složité situace odpovídající charakteru soudobého boje. Nejúčelnější metodou je podle mého názoru **velitelské cvičení**, přičemž je ale nutné promyslet způsob rozehrávání složitých situací cvičícím tak, aby se blížily co nejvíce možné skutečné situaci (včetně působení času).

- Přípravu velitelů uskutečňovat rozdílně, tj. s přihlédnutím k plánovaným (předpokládaným) bojovým úkolům jednotek a útvarů v závislosti na jejich rozmístění i předurčení. Podobně lze provádět i přípravu jednotek počínajíc družstvem a konče praporem: K tomu bude nezbytné zpracovat Programy bojové přípravy jednotek tak, aby obsahovaly všechna potřebná témata pro výcvik, z nichž by pak velitel útvaru stanovoval která, jakými jednotkami v závislosti na jejich předurčení, etapě výcviku, úrovni připravenosti i schopnostech jejich velitelů, procvičit.

Generálmajor Ing. Ondrej Kubizniak

VOJENSKÉ LETECTVO A VOJSKO INTEGROVANÉ PVO

Nové úkoly vycházející z vojenské doktríny ČSFR a zahájená reorganizace ČSA významně ovlivňují i zásady operačního použití letectva a vojska PVO. Projevují se výrazné sjednocující tendence. Jejich odrazem je vytváření Integrovaného systému PVO ČSFR a soustředěného použití letectva. Cílem je dosáhnout spolehlivé PVO pozemního vojska a důležitých prostorů na teritoriu, u letectva zabezpečit možnost soustředění úsilí do ohrožených prostorů a směrů, včetně nejdůležitějších objektů protivníka.

Otázka - do jaké hloubky území protivníka v určité fázi konfliktu, na jaké cíle bude letectvo působit především - rozhoduje o úkolech a způsobu operačního použití letectva, vycházejíc z jeho současného stavu a vybavenosti bude mít vliv na vypracování taktiky jeho činnosti, perspektivu jeho dalšího rozvoje i výcviku.

Nová vojenská doktrína omezuje prostor operační činnosti vojsk hranicemi státu, nebo vojsky v dotyku.

Tato skutečnost umožnila v nedávné minulosti úspěšně, ale ne neoprávněně, zpochybnit takové kategorie letectva, jakými byly frontové letectvo, frontové stíhací letectvo, operační stupeň velení letectvu - letecká armáda, jako prvky výrazně útočného charakteru. Zároveň v určitých souvislostech umožnila i zpochybňovat nutnost bytí úderného, tj. stíhacího bombardovacího a bitevního letectva.

Po zvážení těchto skutečností, v souvislosti s požadavkem na výrazné snížení počtů letecké techniky, bylo rozhodnuto o odstranění frontového stíhacího letectva a operačního stupně velení letectvu. Byla uskutečněna nová kategorizace druhů vojenského letectva tak, aby především jeho určení a úkoly lépe odpovídaly obrannému charakteru bojové činnosti ČSA. Je možné se oprávněně domnívat, že svůj význam neztratí jako druhy stíhací letectvo PVO, vojskové a dopravní letectvo. Nové určení a úkoly musí být stanoveny těm druhům letectva, které kromě frontového stíhacího letectva představovaly kategorii frontového letectva. Je zřejmé, že už samotný název z pohledu obranného charakteru doktríny je málo vhodný, proto jsem toho názoru, že výstižnější bude použití kategorie **taktické letectvo**.

Taktické letectvo organizované v sestavě 1. smls (smíšeného leteckého sboru) představuje hlavní údernou československého vojenského letectva, schopnou vést údery na nejdůležitější vojenské cíle protivníka i jeho infrastrukturu, účinně podporovat obranný boj pozemního vojska a vedení aktivního vzdušného průzkumu.

mu. Předpokladem jeho úspěšné činnosti zůstane nadále úzká součinnost s raketovým vojskem a dělostřelectvem i údernými vrtulníky vojskového letectva.

Je možné připustit, že území ČSFR "neopustí" pozemní vojska, tím spíše však podle mého názoru nesmí toto omezení platit pro taktické letectvo a raketové vojsko, kterým musí být vždy dána možnost působit do celé hloubky území možného protivníka, u letectva do hloubky jeho taktického doletu. Pouze v tomto případě bude možné plně využít předností taktického letectva, které potom představuje vysoce manévrový a účinný prostředek.

Svůj význam při vedení obranných operací si zachová **vojskové letectvo (VoL)**. Výrazné snížení jeho počtů si vyžádalo změnit jeho organizační členění. **Měla by být vytvořena brigáda VoL v sestavě dvou pluků a jedné letky.** Je předpoklad jejího soustředěného použití k plnění palebných a zvláštních úkolů, částečně i dopravně výsadkových. **Hlavním úkolem** zůstane ničení pozemních, především však pohyblivých malorozměrných obrněných cílů protivníka na předním okraji i v taktické hloubce.

V obraně bude VoL důležitou a nenahraditelnou součástí protitankové obrany s možností manévru na ohrožené směry i s možností soustředění úsilí proti hlavním silám protivníka.

V základních variantách operačního použití taktického a vojskového letectva by bylo nutné ke splnění úkolů posílit uskupení letectva ve východní operační zóně s využitím poměrně skromné a nezodolněné letištní sítě.

Bojová činnost letectva ve střední a západní operační zóně může být vedena ze stálých zodolněných letišť, takže nebude zapotřebí uskutečňovat manévr taktickým letectvem k posílení uskupení v operační zóně.

K letištnímu manévru, a to zejména pro stíhací bombardovací, bitevní a průzkumné letectvo, je v těchto dvou operačních zónách možné využít dostatečně rozvinutou síť záložních letišť se zpevněnou vzletovou a přistávací dráhou.

U každé možnosti je předpoklad uskutečnit manévr do aktivované operační zóny vojskovým letectvem na připravené předsunuté plochy k zaujetí nejvýhodnější sestavy.

Novým úkolům by mělo odpovídat i **inženýrské letecké zabezpečení**. Organizační členění leteckého pluku o dvou letkách v podmínkách současných zodolněných leteckých základů zabezpečuje organizaci, ošetřování a opravy letecké techniky i při přesunu letectva (nebo části) na operační letiště.

Zcela novým prvkem při uvádění útvarů do vyšších stupňů připravenosti bude vyjmutí z uložení letecké techniky v celkovém počtu 75 bojových letadel. Tuto činnost zabezpečí vyčleněné skupiny personálu ILS, které v míru ukládají letadla na jednotlivých místech uložení. Na základnách, kde bude uloženo více než 8 letounů, by tyto práce vykonávalo více skupin vyčleněných z technických oddělení. Předpokládám, že vyjmutí letecké techniky z uložení nepřesáhne 3 dny od okamžiku uvedení útvaru do vyššího stupně připravenosti.

Integrovaný systém PVO ČSFR by měl zahrnovat radiotechnické, protiletadlové raketové vojsko a stíhací letectvo PVO s příslušnými místy a systémy velení i všestranným zabezpečením. Členění systému PVO vytvoří podmínky pro účinnou **prostorovou protivzdušnou obranu, která zahrnuje obranu hlavního**

uskupení pozemního vojska, důležitých politických, průmyslových (energetických) uzlů na teritoriu, umožní manévry k vytvoření silného uskupení protivzdušné obrany na ohrožených směrech a prostorech.

Účinnou PVO svazků a útvarů pozemního vojska, ale i bezpečnost vlastního letectva je možné zabezpečit jen úzkou součinností systému PVO s prostředky vojskové PVO, a to jak při jejich rozvíjení do operační sestavy, tak i při vedení obranné operace.

Základem operačního použití radiotechnického vojska je **dovedné zasazení** jeho základních i **včasně** rozvinutí variantních sil. **Základní síly** rozvinuté již v míru do bojové sestavy by měly vytvářet souvislé radiolokační pole od výšek 500 m k zabezpečení systému velení, k výdeji bojové a průzkumné informace. **Variantní síly**, charakteristické svojí mobilností, odolností proti použití prostředků REB a působení vysoce přesných zbraní protivníka, musí v úzké součinnosti s ostatními silami, prostředky radiotechnického i rádiového průzkumu v závislosti na manévru brigád (pluků) PLRV, SL vytvářet přehled o vzdušné situaci v daných obranných zónách, či úsecích, včetně výdeje bojové a průzkumné informace velitelským i naváděcím stanovištím PLRV a SL.

Hlavním úkolem PLRV je v součinnosti se stíhacím letectvem a palebnými prostředky vojskové PVO spolehlivě bránit hlavní uskupení pozemního vojska, důležité objekty na území republiky. Mohutnost protiletadlové raketové palby, manévrovost i odolnost bojových sestav vytváří podmínky pro vedení účinné prostorové protivzdušné obrany.

Podstatně nové a náročnější úkoly v rámci integrovaného systému PVO by měly být stanoveny protiletadlovým raketovým plukům KUB, OSA a brigádě KRUG, které budou základem manévrové protiletadlové raketové obrany. Z uvedeného je zřejmé, že k vytvoření dostatečně silného uskupení PVO v jednotlivých obranných zónách budou muset mít tyto pluky (brigáda) určeny několik prostorů bojového rozmístění (v nich naplánován a zabezpečen manévr).

Hlavní zásadou použití stíhacího letectva je jeho stálá připravenost a nepřetržitá součinnost s ostatními druhy vojsk. Jeho účinnost spočívá v hromadném nasazení na rozhodujících směrech proti nejdůležitějším cílům, na překvapivosti jeho použití a soustředěném velení.

Působení stíhacího letectva by mělo být převážně **ze střežení ve vzduchu** vzhledem k nedostatku informací o vzletu letectva protivníka z letišť v blízkosti našich státních hranic. Čáry zasazení stíhacího letectva budou zpravidla nad naším státním územím, což záporně ovlivní čerpání jeho bojového úsilí.

Mění se však podmínky jeho použití. V novém pojetí celokruhové obrany je možné vyčleňovat pro činnost stíhacího letectva samostatné prostory. Toto letectvo v prostorech účinné působnosti protiletadlového raketového vojska by operovalo především ve výškách 3000 až 7000 metrů.

Plánované rozmístění stíhacího letectva zabezpečuje jeho využití v západní a střední operační zóně.

Nedostatečně jsou přikryta vojska a důležité prostory východní operační zóny. Tato zóna z hlediska využití možností letectva je nejméně výhodná, vyžadovala by mimořádnou pozornost v přípravném období plánování obrany. Myslím, že bude

nutné uskutečnit letištní manévry k posílení uskupení stíhacího letectva v jeho operační zóně.

Z předpokládaného použití letectva a integrované PVO lze vyvodit požadavky na systém materiálního zabezpečení vojsk.

V návaznosti na výlučně obranný charakter činnosti letectva a vojska PVO se oproti minulosti stává základnou materiálních prostředků celé území státu. **Proto je možné zrušit bývalou armádní leteckou základnu** a přetvořit ji na prvek zabezpečující manévry všemi druhy materiálních prostředků na celém území. Vzniklá **brigáda materiálního zabezpečení** má uskutečnit manévry zásobami pro soustředění úsilí letectva a PVO na ohrožených směrech, a to především leteckými pohonnými hmotami (LPH) a leteckou municí (LM). V některých případech bude nezbytné zabezpečovat přísun letecké munice a materiálu i vzdušnou přepravou.

K zabezpečení leteckými pohonnými hmotami se v součinnosti s vojenskými velitelstvími předpokládá i využití teritoriálních pluků potrubní dopravy.

Zásoby materiálních prostředků pro letectvo a PVO je nutné udržovat ve skladech posádek útvarů (jednotek) L a PVO jako depozita ve skladech vojenských velitelství.

K zabezpečení obnovy letištní sítě, k úpravě vhodných dálničních a silničních úseků pro letecký provoz bude, dle mého názoru, i nadále vhodné využívat omezeného počtu leteckých stavebních praporů. Pro jejich rovnoměrné územní rozdělení však bude nezbytné uskutečnit v následujících letech nové rozmístění části těchto útvarů tak, aby bylo jimi možné bez náročných přesunů pokrýt celé území ČSFR.

Pro zvýšení hustoty letištní sítě, zejména na území Slovenska, by bylo vhodné v budoucnosti, v rámci přípravy státního území, budovat letištní úseky dálnic nebo silnic v návaznosti na ekonomické možnosti státu a armády.

Zdravotnické zabezpečení vojsk letectva a PVO se předpokládá poskytováním první lékařské pomoci u útvarů s odsuny na vyšší zdravotnické etapy teritoria.

Systém velení letectvu a PVO vychází z jeho organizačního členění se zabezpečením odpovídajících vazeb na vytvářenou strukturu pozemních vojsk.

Nové úkoly, které letectvo a vojsko PVO bude plnit, kladou zvýšené nároky na včasnost a spolehlivost spojení především k manévrujícím útvarům.

V rámci **operační přípravy území** zabezpečit napojení stálých a plánovaných míst velení do jednotné telekomunikační sítě Federálního ministerstva spojů (FMS).

Vzhledem k požadavku na zabezpečení přenosu dat pro JAS a utajené velení bude hlavním druhem spojení radioreléové spojení, organizované ve stálé radioreléové síti a rozvíjených polních opěrných sítích.

Rádiové spojení musí zabezpečit řízení podřízených v omezeném rozsahu (bez přenosu informací pro ASV), ale s vysokou spolehlivostí na vzdálenosti do 300 km.

Zasazení a použití prostředků radiotechnického pluku REB v sestavě L a PVO je vhodné plánovat v součinnosti s prostředky REB pozemního vojska. V připravovaném pojetí integrovaného systému PVO se jeví jako nejúčinnější mít pluk trvale soustředěn v jedné posádce s úkolem být připraven zaujmout prostory podle vypracovaných možností k posílení nejpravděpodobnějších směrů úderů

letectva protivníka. Část prostředků je vhodné podle konkrétní situace použít rozděleně k překrytí letišť, míst velení a dalších objektů v závislosti na možnostech připojení rot rušičů do automatizovaných systémů velení.

Domnívám se, že průzkumné prostředky útvarů REB pozemního vojska mohou být využity k nepřetržitému vedení rádiového a radiotechnického průzkumu vzdušných cílů v podsystému průzkumu integrovaného systému PVO ČSFR.

Vzhledem k různorodosti techniky PVO je prvořadost v **automatizaci řídicích procesů** položena na rozvojové programy.

Současně s budováním systému velení jsou vytvářeny podmínky, aby byla zabezpečena postupná výstavba automatizovaného systému velení všem silám a prostředkům letectva a PVO do jednotky v to podle projektu JAS.

Jsem si vědom toho, že omezený počet sil a prostředků letectva a vojska PVO klade vyšší nároky na naplánování nejvhodnějších možností použití těchto sil, organizaci a součinnost.

Kromě toho je nezbytné dořešit další otázky spojené s obnovou zastaralé techniky, účinného výcviku, využití prostředků automatizace velení a všestranného materiálně technického zabezpečení. Vzhledem k přiděleným finančním prostředkům to bude proces dlouhodobý, vyžadující uvážlivé, pečlivé rozhodování, jak s těmito prostředky naložit.

Generálmajor Ing. Jan P l o c
plukovník Ing. Karel U r b á n e k

VOJENSKÉ LETECTVO - DRUH OZBROJENÝCH SIL ČSA

V souvislosti s uskutečňováním odzbrojovacích opatření bude narůstat význam letectva v závislosti na postupném přejímání úkolů za ty druhy vojsk, které jsou omezovány nebo úplně rušeny.

Proto se vojenské letectvo stává jedním z hlavních, v případě napadení ČSFR jediným prostředkem, který má schopnost i možnost se zúčastnit odražení protivníka z jakéhokoli směru. Hlavní úkoly při tom by plnilo taktické letectvo v sestavě 1.smls a vojskové letectvo, zejména vrtulníky bojové podpory, v podřízenosti vrtulníkové brigády.

Domnívám se, že z hlediska operačního použití jednotlivých svazů pozemního vojska lze předpokládat, že nebudou působit samostatně, ale v rámci jedné obranné operace ve vzájemné součinnosti. K tomu by mělo letectvo jako celek působit podle jednotného zámyslu ve prospěch kteréhokoli svazu pozemního vojska.

Rozdělení letectva vychází z jeho úkolů i rozsahu vedení bojové činnosti. Navrhujeme zavést nové pojmy "taktické letectvo" a "vrtulníkové letectvo". Tímto článkem chceme na základě členění vojenského letectva jako druhu ozbrojených sil definovat taktické a vrtulníkové letectvo jako druhy vojsk, které jsou složeny z jednotlivých druhů letectva.

Taktické letectvo je druhem vojska, které je složeno ze stíhacího bombardovacího, bitevního, průzkumného, dopravního výsadkového a speciálního letectva - druhů letectva.

Je jedním (mimo speciální letectvo) z hlavních prostředků operačního uskupení vojska ČSA, který je určen k ničení palebných prostředků pozemního vojska i letectva protivníka, jeho záloh, důležitých objektů v taktické i operační hloubce, plnění úkolů podpory boje pozemního vojska, vysazování a podpory vzdušných výsadků, zřizování minových zátarasů, vedení operačního, zejména taktického vzdušného průzkumu a radioelektronického boje.

Z hlediska organizačního je stíhací bombardovací, bitevní, průzkumné a dopravní výsadkové letectvo začleněno do operačního svazu - smíšeného leteckého sboru (smls), který je vytvořen leteckými pluky uvedených druhů letectva. Soustředění letectva v rámci smíšeného leteckého sboru umožňuje nejúčinnější využití jeho bojových možností na nejdůležitějších směrech ve prospěch pozemního vojska.

Stíhací bombardovací a bitevní letectvo jsou druhy taktického letectva a jeho základní palebnou silou. Jsou určeny k ničení (umlčování) důležitých, malorozměrných a pohyblivých pozemních cílů v taktické i bližší operační hloubce protivníka. Mohou se zúčastnit boje s letectvem a bezpilotními prostředky protivníka ve vzduchu.

Úkolem stíhacího bombardovacího a bitevního letectva je ničit:

- PVO protivníka, jeho síly a prostředky na přesunu, v prostorech soustředění, při přibližování k přednímu okraji obrany, rozvíjení k útoku i v obranném boji,
 - letectvo protivníka na zemi,
 - místa velení a radiotechnické prostředky letectva vzdušných výsadků protivníka,
 - zálohy protivníka;
- a dále:
- podporovat bojovou činnost vlastních vojsk,
 - bránit vlastní vojska před údery ze vzduchu,

- vést vzdušný průzkum,
- vytvářet minové zátarasy.

Stíhací bombardovací letectvo je vyzbrojeno letouny MiG-21MF, Su-22M4, MiG-23BN. Bitevní letectvo má ve výzbroji letoun Su-25K.

Uvedená výzbroj z hlediska rychlosti, doletu a manévrovosti umožňuje uskutečňovat lety ve velmi malých a velkých výškách, používat různé prostředky ničení (pumy, řízené a neřízené letecké rakety, kanónovou výzbroj, zápalné a jiné prostředky), překonávat nepřátelskou PVO, rychle přenášet úsilí podél fronty i do hloubky, samostatně vyhledávat, ničit pozemní cíle.

Z hlediska doletu může z letišť stálého rozmístění působit v rámci téměř celého území ČSFR na kterémkoli ohroženém směru.

Průzkumné letectvo je druhem taktického letectva. Je určeno k vedení operačního a taktického vzdušného průzkumu s cílem získat údaje o protivníkovi, jeho objektech, terénu, počasí, k organizaci a řízení bojové činnosti. Je schopno skryté a překvapivě pronikat do hloubky území protivníka, vyhledávat, pozorovat objekty průzkumu, pomocí technických prostředků zjišťovat věrohodné údaje o jednotlivých objektech a prostorech protivníka.

Průzkumné letectvo je začleněno do sestavy smíšeného leteckého sboru hodnotou jednoho průzkumného leteckého pluku. Domníváme se, že za branné pohotovosti státu by tento pluk:

- zjišťoval bojové sestavy protivníka s důrazem na jeho systém velení a spojení, palébné prostředky včetně dělostřelectva, vojskové i taktické letectvo, systém PVO a prostředky REB,

- sledoval změny v této protivníkově sestavě zvláště při soustřeďování sil a prostředků,

- podle požadavků velitelů a štábů dodával zprávy ve skutečných časových normách, hodnověrné s požadovanou polohovou přesností.

Předpokládáme, že úkoly vzdušného průzkumu plzp by byly plněny letouny Su-22M4, MiG-21R (fotografickým, radiotechnickým, elektrooptickým vzdušným průzkumem). Vizuální vzdušný průzkum vedou osádky všech druhů letectva při plnění bojových úkolů.

Technické vybavení československého průzkumného letectva umožňuje vedení vzdušného průzkumu pouze s narušením vzdušného prostoru a neumožňuje jej uskutečnit předběžně v míru. Domníváme se, že k jeho plnému zabezpečení se jeví účelné uskutečnit následující technická opatření:

- zavést do výzbroje moderní typy podzvukových průzkumných letounů (L-59),
- vyvinout víceúčelový kontejner, jehož technické vybavení umožňuje vést vzdušný průzkum působením letounu z vlastního území, zjišťovat objekty ve dne i v noci,

- vybavit víceúčelové vrtulníky leteckými fotografickými přístroji s možností vedení vzdušného fotografického průzkumu skloněným snímkováním do hloubky 10 až 20 km,

- u průzkumného leteckého pluku a vrtulníkůvých pluků zavést do výzbroje soupravy k vedení elektrooptického průzkumu ve dne - videokamery i v noci za snížené viditelnosti - termovizní (CCD) kamery.

Speciální letectvo tvoří v rámci taktického letectva samostatnou část. Zahrnuje letecké školní pluky (3) VVLŠ SNP, letky velení a průzkumu, letecké prostředky Výzkumného ústavu 030 a fotoletecké skupiny. Je druhem taktického letectva, které je určeno k plnění zvláštních úkolů zabezpečení velení, spojení, příprav a radioelektronického boje.

K plnění úkolů přípravy létajícího personálu jsou určeny síly a prostředky VVLŠ SNP.

Dopravní výsadkové letectvo považujeme za druh taktického letectva, které je určeno k přepravě, vysazování osob a materiálu.

Síly a prostředky dopravního výsadkového letectva organizačně tvoří dopravní výsadkový letecký pluk (v přímé podřízenosti VL a PVO), který umožňuje:

- vysazovat průzkumné skupiny zvláštního určení,
- přepravovat vojska, výzbroj a další materiál na velké vzdálenosti,
- odsunovat raněné a nemocné,
- vést vzdušný průzkum,
- zřizovat minové zátarasy,
- v omezeném rozsahu vysazovat taktické vzdušné výsadky.

K plnění úkolů má ve výzbroji letouny TU-154, TU-134A, AN-24, JAK-40, AN-12, AN-26 a L-410.

Vrtulníkové letectvo je druhem vojska určený k letecké podpoře vojsk ničením pozemních, především pohyblivých cílů na předním okraji a v taktické hloubce, ke zvýšení pohyblivosti pozemního vojska a zabezpečení jeho bojové činnosti.

Organizačně zahrnuje vrtulníkové pluky a jednotky začleněné do brigády vrtulníkového letectva, která je přímo podřízená veliteli letectva a PVO ČSFR. Uvedené členění umožňuje soustředěné účelné využití sil a prostředků k plnění hlavních úkolů, k nimž dle našeho názoru patří:

- ničení objektů (pozemních cílů) na bojišti včetně pomalých a nízko letících vzdušných cílů (vrtulníků),
- vzdušná přeprava materiálu, osob, odsun raněných a nemocných,
- zřizování minových zátarasů,
- vedení technického vzdušného průzkumu včetně radiačního, chemického a ženiijního,
- přeprava a vysazování průzkumných skupin,
- zabezpečení spojení a velení,
- radioelektronické rušení prostředků protivníka ve prospěch taktického letectva,
- radioelektronický průzkum.

Pro uvedenou činnost má brigáda vrtulníkového letectva následující druhy letectva:

- bitevní (vrtulníkové) letectvo vyzbrojené údernými vrtulníky Mi-24D a V,
- dopravní výsadkové (vrtulníkové) letectvo s víceúčelovými vrtulníky Mi-17,
- speciální (vrtulníkové) letectvo s vrtulníky Mi-2, Mi-8PPA, Mi-9,
- bezpilotní prostředky k vedení vzdušného průzkumu VR-3 REJS.

Předpokládáme, že z hlediska operačního použití by se vrtulníkové letectvo zúčastňovalo v součinnosti s taktickým letectvem a pozemním vojskem všech hlavních úkolů při odražení protivníka.

V oblasti taktického použití se stanou zejména vrtulníky bojové podpory (Mi-24) významným, mnohdy rozhodujícím prostředkem protitankové obrany s možností přenášení úsilí ze směru na směr.

Dosažení příznivých výsledků v obou směrech bojového použití je však, dle našeho soudu, podmíněno soustředěným zasazením sil.

Při současných počtech vrtulníků Mi-17 brigáda vrtulníkového letectva není schopna vysadit letecký vzdušný výsadek.

Z hlediska bojových úkolů je patrné, že jejich objem nutný pro úspěšné vedení obranné operace může ve většině variant převažovat jeho možnosti. Proto je nutné dodržovat zásadu soustředěného velení celému letectvu. Jedině tak by bylo možné dosáhnout soustředění úsilí v požadovaném prostoru na nejvíce ohrožených směrech.

Plukovník Ing. Ladislav Michálek
podplukovník Ing. Ivan Hrbek

INTEGROVANÝ SYSTÉM PROTIVZDUŠNÉ OBRANY

Obranná doktrína ČSFR, přebudování ČSA a její nové úkoly vyžadují zásadní změny v řešení otázek organizace protivzdušné obrany republiky. Do popředí vystoupila nezbytnost vytvoření integrovaného (jednotného) systému protivzdušné obrany ČSFR (IS PVO ČSFR), do kterého by měly být začleněny rozhodující síly a prostředky PVO, jež pod jedním velením a společným zámyslem zabezpečí spolehlivou protivzdušnou obranu uskupení pozemního vojska a důležitých objektů na území státu proti vzdušným úderům vedeným z kteréhokoli směru.

IS PVO ČSFR vytvoří vojsko PVO, které bude složeno z radiotechnického vojska (RTV), protiletadlového raketového vojska (PLRV) a stíhacího letectva PVO (SL PVO) s příslušnými místy velení i všestranným zabezpečením. Vnitřní členění systému by mělo zabezpečit podmínky pro účinnou prostorovou protivzdušnou obranu hlavního uskupení pozemního

vojska, důležitých politických, průmyslových i energetických středisek na teritoriu republiky. IS PVO musí umožňovat uskutečnění postupného manévru k vytvoření dostatečně silného uskupení protivzdušné obrany na ohrožených směrech a prostorech. Účinná protivzdušná obrana vševojskových svazků, ale i bezpečnost vlastního letectva by, dle našeho názoru, měla být zabezpečena úzkou součinností s prostředky vojskové PVO, a to jak při jejich rozvíjení do operační sestavy, tak i při vedení obranné operace.

Jednou ze součástí IS PVO ČSFR by byl podsystém protiletadlové raketové obrany, vytvářený silami a prostředky protiletadlového raketového vojska.

Protiletadlové raketové vojsko jako druh vojska protivzdušné obrany je určeno k protivzdušné obraně uskupení pozemního vojska, důležitých průmyslových a administrativních uzlů republiky. Vyznačuje se mohutností protiletadlové raketové palby, manévrovostí, odolností bojových sestav, schopností vést boj s prostředky vzdušného napadení ve všech výškách a rychlostech letu, za všech denních i ročních období, každého počasí i v podmínkách radioelektronického rušení.

Protiletadlové raketové vojsko je vyzbrojeno mobilními i stacionárními, jedno i vícekanalovými protiletadlovými raketovými komplety dalekého, středního, malého a blízkého dosahu i automatizovanými systémy velení, které jsou začleněny do výzbroje protiletadlových raketových brigád (pluků). Boj s prostředky vzdušného napadení vede v součinnosti se stíhacím letectvem a radiotechnickým vojskem v rámci integrovaného systému PVO ČSFR. Mimo IS PVO uskutečňuje úzkou součinnost s prostředky vojskové PVO vojenských velitelství (armádních sborů).

Domníváme se, že protiletadlové raketové vojsko bude mít po vytvoření IS PVO ČSFR v sestavě divizi PVO protiletadlové raketové brigády a protiletadlové raketové pluky o celkovém počtu několika desítek palebných jednotek.

Mírové rozmístění protiletadlových raketových brigád (pluků) vychází z jejich přiměřeného rozmístění na území ČSFR. Z celkového počtu palebných jednotek by mělo být na Slovensku rozmístěno 30 %, Moravě 30 % a v Čechách 40 % palebných jednotek PLRV.

Myslíme, že je nezbytné, aby základní zásadou operačního použití PLRV při plnění úkolů protivzdušné obrany ČSFR bylo plné využití bojových možností stacionárních a mobilních palebných prostředků. Stacionárními palebnými prostředky (40 %) by byly bráněny v rámci objektové PVO důležité politické a průmyslové uzly i další objekty, včetně uskupení pozemního vojska. Mobilními palebnými prostředky (60 %) by byla vytvářena manévrová protiletadlová raketová obrana v prostorech rozvíjení a vedení obranné operace hlavními silami pozemního vojska, včetně posílení objektové PVO v závislosti na vývoji situace. Nejvhodnější využití bojových možností stacionárních a mobilních PLRV umožní organizaci účinné prostorové protivzdušné obrany uskupení pozemního vojska, stanovených objektů a ohrožených směrů. Možnostně připravený manévr palebnými prostředky PLRV umožní pružně reagovat na vývoj situace v jednotlivých operačních "zónách".

Soudíme, že hlavním způsobem bojového použití palebných jednotek protiletadlových raketových brigád a pluků musí být rychlá, skrytá změna palebných postavení jak před odražením vzdušných úderů, tak i po nich s možností rychlého posílení protiletadlové raketové obrany na nejdůležitějších nebo nejvíce ohrožených směrech.

Vycházíme z toho, že uskutečněné mírové rozmístění brigád (pluků) PLRV ke konci roku 1992 umožní zaujmout základní operační sestavu při uvádění vojsk ČSA do vyšších stupňů připravenosti. Na základě vývoje situace by brigády (pluky) vyzbrojené mobilními PLRV zaujímaly po uskutečněném manévru plánované prostory bojového rozmístění v jednotlivých operačních zónách. Domníváme se, že je nezbytné naplánovat manévry protiletadlových raketových pluků KUB a OSA, protiletadlového raketového oddílu S-300 PMU jak uvnitř operační sestavy dané divize PVO, tak i mimo ni. Štáby divizí PVO by měly být připraveny si vzájemně předat protiletadlové raketové pluky KUB a brigády KRUG mezi sebou podle vývoje situace. Z tohoto hlediska je potřebné nově chápat operační charakter divizí

PVO. Vzhledem k tomu vstupuje do popředí profesionální připravenost příslušníků těchto štábů divizí ovládat veškeré typy protiletadlové raketové techniky.

Podstatně nové a náročnější úkoly v rámci pod systému protiletadlové raketové obrany integrovaného systému PVO ČSFR z hlediska bojového použití budou postaveny protiletadlovým raketovým plukům KUB, OSA a brigádě KRUG, které by se staly, dle našeho soudu, základem manévrové protiletadlové raketové obrany. Je zřejmé, že k vytvoření dostatečně silného protiletadlového raketového uskupení v jednotlivých operačních zónách budou muset mít tyto pluky a brigády určeny a prozkoumány několik prostorů bojového rozmístění, včetně naplánování manévrů do těchto prostorů. Při jejich plánování je potřebné věnovat zvýšenou pozornost volbě pochodových os, ženiijnímu zabezpečení přesunů přes vodní toky, zabezpečení silniční pořádkové služby, technickému a tylovému zabezpečení. Protiletadlové raketové pluky uskutečňující manévr k zesílení protivzdušné obrany, musí mít přednost. Domníváme se, že pro zabezpečení velení bude nutné pluky KUB a OSA vybavit výkonnějšími rádiovými a radioreléovými stanicemi. Náležitá pozornost by měla být věnována topografickému zabezpečení.

Řízení bojové činnosti protiletadlových raketových brigád a pluků má vycházet z celkového pojetí pod systému velení v rámci IS PVO ČSFR. Soustředěné velení u divize PVO umožní nasadit prostředky PVO na nejnebezpečnější směr uskutečněním manévru (přesku-pením). Působit na jednotlivé vzdušné cíle lze samostatně palebnými jednotkami. Řízení bojové činnosti divizí PVO musí být zabezpečeno a uskutečňováno ve vztahu k protiletadlovým raketovým brigádám (protiletadlovým raketovým plukům) stanovením konkrétního bojového úkolu a sektorů odpovědnosti při ničení vzdušných cílů.

U pod systému velení je nezbytné přísně oddělit operační taktické i vlastní řízení bojové činnosti protiletadlových raketových brigád a pluků v rámci divize PVO.

Soustředěné operační taktické řízení lze využívat při vytváření uskupení sil a prostředků vojska PVO, organizaci součinnosti mezi divizemi PVO a brigádami (pluky) na rozhraní divizí PVO, při stanovení objektů (prostorů) protivzdušné obrany uskupení pozemního vojska, důležitých politických a průmyslových uzlů státu. Toto řízení by mělo umožnit podle jednotného zámyslu rozhodný manévr k vytvoření dostatečně silného uskupení pozemních prostředků PVO na nejvíce ohroženém směru a současně přehradit stíhacím letectvem pásmo, kde došlo k prolomení protivzdušné obrany.

Při vedení bojové činnosti (boje) se vzdušnými cíli nelze divizí PVO soustředěně přidělovat vzdušné cíle protiletadlovým raketovým brigádám a plukům. Tomuto způsobu velení brání nestejný stupeň automatizace, rozdílné systémy velení zbraňových kompletů. Předpokládáme, že tento výrazný nedostatek bránící nejvýhodnějšímu využití sil a prostředků bude postupně odstraněn zavedením Jednotného automatizovaného systému letectva a PVO (JAS). Velení bude v současných podmínkách uskutečňováno rozděleným nebo smíšeným způsobem při dodržení následujících hlavních zásad:

- soustředěné řízení bojové činnosti (vedení boje) uskutečňují velitelé protiletadlových raketových brigád (pluků) s využitím ASV,
- velitelé protiletadlových raketových brigád (pluků) se samostatně rozhodují k ničení vzdušných cílů ve svých prostorech odpovědnosti, přičemž přednostně ničí vzdušné cíle přidělené velitelem divize PVO,
- přidělování vzdušných cílů k ničení protiletadlovým raketovým brigádám (plukům) divizí PVO lze uskutečňovat pouze výjimečně; zpravidla to bude za situace, kdy vzdušné cíle poletí na styku prostorů účinné působnosti dvou či více brigád (pluků).

Soudíme, že k zabezpečení spolehlivé protivzdušné obrany uskupení pozemního vojska (armádních sborů a divizí), důležitých politických a průmyslových uzlů v rámci integrovaného systému PVO vyžaduje organizovat úzkou součinnost s palebnými prostředky vojskové PVO. Značné množství palebných prostředků PVO v sestavě pozemního vojska vyžaduje, aby k jejich kvalifikovanému odbornému řízení byly u vojenských velitelství (armádních sborů)

oddělení vojskové PVO, u mechanizovaných, tankových, motorizovaných a pěších divizí skupina vojskové PVO. Tyto orgány by byly partnery divizí PVO a protiletadlových raketových brigád (pluků) při řešení součinnostních otázek.

Bojová činnost pozemního vojska (armádních sborů) a vojska PVO (divizí PVO) bude zpravidla vedena ve společném prostoru. Z hlediska organizace účinné prostorové protivzdušné obrany uskupení pozemního vojska, důležitých politických a průmyslových uzlů to vyžaduje nejen uskutečňování součinnosti mezi divizemi PVO a odděleními vojskové PVO armádních sborů, ale současně klade i požadavky na společné plánování bojové činnosti těmito stupni velení. Toto plánování by mělo mimo jiné zabezpečit stanovení jednotného zámyslu protivzdušného boje vedeného silami a prostředky divizí PVO, vojskové PVO armádních sborů ve společném prostoru bojové činnosti, účinnou protivzdušnou obranu hlavního uskupení vojsk armádního sboru, rovněž tak i pozemní obranu sil a prostředků divizí PVO před pozemním napadením, prostorovou a elektromagnetickou koexistencí atd.

Článek měl přispět k ujasnění nových pohledů na úkoly protivzdušné obrany území ČSFR a novou úlohu protiletadlového raketového vojska v rámci vytvářeného Integrovaného systému PVO. Stejnou pozornost si bude vyžadovat pochopení nových úkolů radio-technického vojska, stíhacího letectva PVO a podsystému velení a řízení Integrovaného systému PVO.

Plukovnice PhDr. Věra Perlíngerová

SJEDNOCENÝ SYSTÉM VELENÍ LETECTVA A PVO

Proces výstavby systémů velení a řízení ve vojenském letectvu, PVOS a PVO PV probíhal v minulých letech samostatně bez potřebné koordinace a každý zbraňový systém vytvářel svůj vlastní systém velení.

Systém MASIV byl od samého začátku budován jako informační systém PVOS, který měl zabezpečit přenos všeobecné informace na součinnostní místa velení. Bojová činnost je i nadále řízena ze současných objektů divizí, ústředního velitelského stanoviště (ÚVS) L a PVO neautomatizovaně. Na velitelství letectva byl koncem 80. let vypracován systém

AISET. Předpokládalo se, že oba systémy velení budou mezi sebou pracovat na základě součinnostních vztahů.

Celková úroveň automatizace velení u letectva a PVO i PVO PV zaostává za současnými požadavky, ve srovnání s armádami vyspělých států není na požadované úrovni.

Sovětské automatizační prostředky nebyly zavedeny na všechny stupně a místa velení. Prostředky ASV nejsou ve všech případech propojitelné. Většina z nich je technicky zastaralá a procházející dobou životnosti. Současné problémy systému velení letectvu a PVO vznikají z nedostatečné kvality spojovací soustavy, která nevyhovuje jak kapacitně, tak i z hlediska technické úrovně. Rádiové a radioreléové spojení je uskutečněno na zastaralých a dožívajících prostředcích, které nesplňují požadavky potřeb automatizovaného velení, utajeného přenosu dat a provozu v podmínkách používání prostředků REB. Mnohé problémy jsou způsobeny radiotechnickým zabezpečením letectva, a to: vybavením rádiovými zaměřovači, palubními odpovídači v mezinárodní normě ICAO, palubními rádiovými stanicemi s možností spojení s civilními řídicími stanicemi, kvalitními výškoměry a moderními radiolokátory.

Domnívám se, že v důsledku přijetí vojenské doktríny je třeba obranu státu i jeho vzdušného prostoru ústředně plánovat a řídit. Velení musí vycházet z předpokladu, že všechny druhy vojsk Československé armády budou působit v rámci jedné operace k zajištění obrany. Proto je nutné vytvořit jednotný automatizovaný systém velení letectva a PVO, který bude řízen jedním ústředím, a to ÚVS letectva a PVO v podřízenosti GŠ ČSA.

K tomu je nezbytné již v míru vytvořit takové členění míst velení a řízení, aby byly zajištěny podmínky pro přechod k obraně státního území bez velkých změn. Velení letectvu a PVO musí být jednotné a soustředěné v době míru, za branné pohotovosti státu i za války. Mělo by, podle mého názoru, dojít k podstatnému zvýšení možností průzkumu vzdušného prostoru a zabezpečení jednotné informace o vzdušném prostoru ve skutečném čase všech míst velení na území státu.

Pro splnění tohoto úkolu je třeba dobudovat Jednotný systém řízení letového provozu v ČSFR (JSŘLP) v plném souladu s doporučeními ICAO a zkušenostmi nejvyspělejších států Evropy. Včasným rozvojem technické základny procesu řízení letového provozu přispět k zachování bezpečnosti, plynulosti a hospodárnosti letového provozu letadel všech odvětví ve vzdušném prostoru ČSFR a vhodným technickým propojením tohoto podsystému s místy velení letectva a PVO přispět ke splnění úkolů ve prospěch PVO. Současný stav propojení podsystému JSŘLP s místy velení dává dostatek zkušeností k tomu, aby i budoucí propojení a vazby mohly plnit stanovené cíle.

V době míru jakékoli zakolísání v úrovni služeb letového provozu nebo i ohrožení bezpečnosti letadel by nutně mělo za následek nejen ztrátu atraktivity československého vzdušného prostoru, ale nezbytně i zpomalení procesu zapojení ČSFR do úspěšných společenství evropských států.

Organizační předpoklad pro vytvoření jednotného systému velení a řízení letectva a PVO byl uskutečněn v minulém roce, kdy došlo ke sloučení orgánů velení VL FMO a VPVOS do jednoho orgánu velení letectva a PVOS. V nejbližší době dojde k začlenění protiletadlových raketových a radiotechnických útvarů PVO PV do tohoto celku. Tím budou vytvořeny další předpoklady pro vytvoření jednotného systému letectva a PVO.

Soudím, že ústřední řízení a velení u letectva se kladně projeví zejména:

- při plánování hromadného použití letectva,
- při přehledu letové činnosti vlastního letectva,
- v kvalitě využití letecké povětrnostní služby,
- ve využívání letištní sítě a uskutečňování letištních manévřů.

Při vytvoření jednotné PVO dojde k rovnoměrnějšímu rozdělení sil a prostředků na celém území státu. K zajištění účinnosti systému PVO je nutné vytvořit jednotný systém průzkumu vzdušného prostoru, paleb a navedení letectva.

Kromě toho by měl být vytvořen jednotný informační systém, který umožní uplatnit dosavadní součinnostní vazby přímé podřízenosti jednotného velení a řízení letectva a PVO, velení z jednoho místa s možností přechodu na rozptýlený způsob velení.

Navrhují nově vytvořit jednotný systém velitelských a naváděcích stanovišť, pokračovat v utváření společných míst velení vybavených potřebnou automatizační technikou.

Z charakteristiky v současné době používaných ASV a výzbroje je zřejmé, že tyto prostředky nejsou mezi sebou propojitelné, nejsou tudíž vytvořeny předpoklady pro soustředěné velení všem silám i prostředkům letectva a PVO.

Nákup nových ASV v zahraničí opět naruší slučitelnost s používanými systémy velení a řízení. V současných ekonomických podmínkách není možné nakoupit všechny prostředky včetně nové výzbroje.

Řešení slučitelnosti ASV proto zůstává prvořadým úkolem a základním předpokladem pro vytvoření jednotného automatizovaného systému velení letectva a PVO.

V této oblasti bylo již uděláno mnoho práce při tvorbě systému MASIV a při návrzích vytvoření systému AISLET. Myslím, že sloučením letectva a PVOS, začleněním hlavních prostředků PVO PV do jednoho celku vytváří předpoklad uplatnění jednotné technické politiky; na základě již získaných zkušeností lze vytvořit skutečně jednotný systém velení letectva a PVO. Proto bylo přijato rozhodnutí uskutečnit nový Jednotný automatizovaný systém letectva a PVO (JAS). Vytvářený systém JAS bude vybaven mikropočítačovou technikou. Některé koncové stanice tohoto systému budou připraveny v zodolněné verzi, aby využití výpočetní techniky nebylo závislé na neměnném stanovišti míst velení.

V dalších obdobích výstavby systému JAS budou nahrazovány současné zbraňové systémy a ASV.

Chci zdůraznit, že nové prostředky do výzbroje a systému velení letectva a PVO je nutné zavádět na principu jednotné technické politiky, vzájemné slučitelnosti a vysoké perspektivnosti.

ZÁKLADY OPERAČNÍHO POUŽITÍ VOJENSKÉHO LETECTVA A VOJSKA INTEGROVANÉ PROTIVZDUŠNÉ OBRANY

Obranná doktrína ČSFR vychází ze skutečnosti, že obrana svrchovanosti, nezávislosti a územní celistvosti republiky je výhradně naší vlastní záležitostí, i když nevyklučuje vytváření vazeb na systém, v němž bude možné v budoucnu zajistit vzájemné požadavky kolektivní bezpečnosti.

Vojenské letectvo a protivzdušná obrana v moderních soudobých armádách hraje stále významnější roli při zajištění bezpečnosti a obrany, tvoří okolo 30 % všech sil i prostředků těchto armád spolu s odpovídajícím systémem velení. V našich podmínkách tuto skutečnost ještě plně nedoceňujeme, a to ani v návaznosti na rozbor výsledků války v Perském zálivu.

Do popředí vystupuje požadavek řešit obranu naší republiky z kteréhokoli směru. Současně je potřebné si uvědomit, že nelze vojsky ČSA bránit všechny důležité operační směry současně a že podle vývoje vojenskopolitické situace bude potřebné vést vojsky postupný manévr.

Pojetí operačního použití vojenského letectva a vojska PVO vychází z následujících vlastností jejich výzbroje:

- Manévrovací schopnosti letectva umožňují jeho zasazení k podpoře bojové činnosti pozemního vojska na kterémkoli hlavním směru a přenesení úsilí na libovolný další směr.

- Síly a prostředky v integrovaném systému (IS) PVO ČSFR umožní vytvářet prostorovou protivzdušnou obranu.

Je nezbytné, aby zámysl obrany ČSFR umožnil vyjádření variantního zasazení sil, prostředků letectva a PVO. Zajistit nejvhodnější rozložení úsilí na hlavním a dalších směrech případného vedení bojové činnosti protivníkem, prostorovou protivzdušnou obranu teritoria ČSFR, organizovanou s důrazem na nejvíc ohrožené prostory a směry.

Cíle vytváření obranného systému jsou motivovány postavením ČSFR v nově formovaném systému evropské bezpečnosti, z požadavků na bezpečnost státu v současném rozporuplném světě. Bylo by možné:

- vytvořit silnou protivzdušnou obranu pro úspěšné splnění úkolů obrany pozemním vojskem a zabezpečit protivzdušnou obranu důležitých prostorů na teritoriu státu,

- pružným, dokonale technicky vybaveným systémem průzkumu zabezpečit účinnou činnost palebných prostředků letectva a PVO,

- mít letectvo jako součást systému rozumného odstrašování, které umožní vést údery na vojenské objekty a infrastrukturu protivníka i účinnou podporu obranného boje pozemního vojska,

- zabezpečit spolehlivost a operativnost systému velení a spojení zasazením moderních technických prostředků spojení i automatizace velení, současně posílit možnosti narušení systému řízení vojsk protivníka vlastními prostředky radioelektronického boje.

Obranný systém z hlediska úlohy vojenského letectva a vojska PVO ovlivní mnohé prvky, a to zejména:

■ **Protivník může v konfliktu "evropského" (nebo světového) rozsahu vést vzdušné operace, které lze charakterizovat:**

- soustředěným řízením a plánováním podle jednotného zámyslu v úzké návaznosti na pozemní operace, v součinnosti s pozemními vojsky,

- zaměřením činnosti při operaci na dva hlavní úkoly (vybojování vzdušné nadvlády, podpora operace pozemních vojsk),

- vedením vzdušných operací po dobu 3 až 10 dnů, s hlavním úsilím na dvou a více náletových směrech, hodnotou do několika set letounů a bezpilotních prostředků,

- vedením tří i více hromadných a dalších soustředěných úderů, s přednostním ničením systému PVO, řízení a velení, spojení, letišť a palebných prostředků pozemních vojsk; v další činnosti ničením objektů zvláštní důležitosti, průmyslových a administrativních uzlů,

- využitím silné protiradioelektronické činnosti, letů v malých výškách a v prvním období úderem bezpilotních prostředků,

- působením úderných skupin se silnou stíhací ochranou, využitím radioelektronického rušení a úderů na PVO.

Při působení v **oblastním (regionálním) omezeném konfliktu** lze očekávat:

- vedení prostorově omezené činnosti letectva a bezpilotních prostředků s vymezením objektů úderů pouze na cíle vojenského charakteru,

- vedení bojové činnosti zpravidla z jednoho náletového směru, v koridorech o šířce do 40 km, údernými skupinami se silným bojovým zabezpečením, do taktické hloubky,

- činnost by neměla charakter vybojování vzdušné nadvlády.

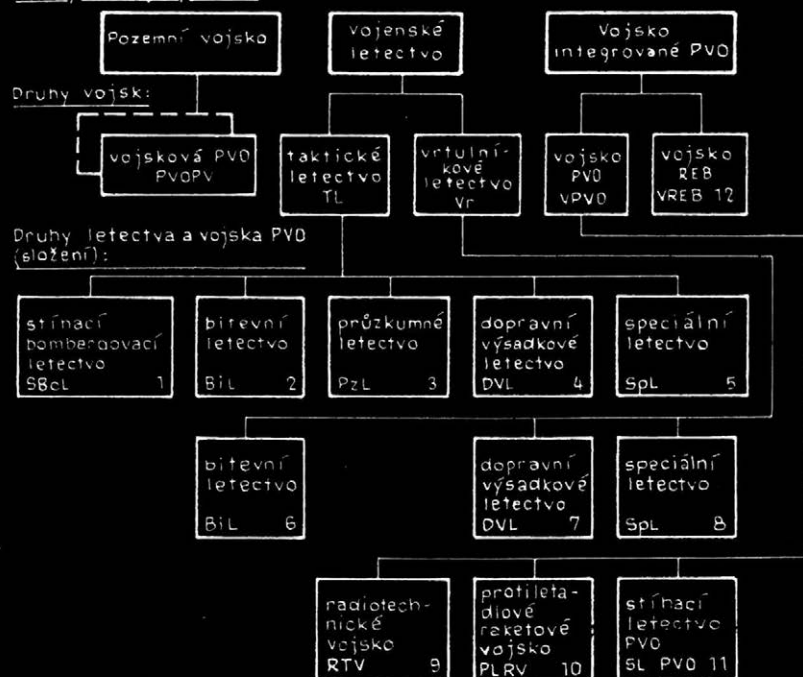
V důsledku pravděpodobného narušení jaderných, energetických zařízení (JEZ) a chemických provozů, spojených s únikem radioaktivních, toxických látek lze očekávat ztížení podmínek pro vedení bojové činnosti v prostorech soustředění chemického průmyslu a JEZ.

■ Účinnost obranného systému udržovaného s ohledem na ekonomické možnosti státu, využití vlastních technologií a výroby bude závislá kromě jiného na tvorbě nejvhodnějšího organizačního členění, systému velení s odpovídajícím stupněm automatizace, bojových možností sil, prostředků letectva a vojska PVO.

V souladu s vojenskou doktrínou ČSFR k plnění operačních úkolů velí velitel letectva a PVO dvěma druhům ozbrojených sil uváděných pod názvem "vojenské letectvo" a "vojsko integrované protivzdušné obrany". Podle našeho názoru, vedou sjednocovací záměry k vytváření letectva a vojska PVO jako jednoho druhu ozbrojených sil. K tomu je řešeno odpovídající organizační členění, zjednodušuje se požadavek odpovědnosti za činnost ve vzdušném prostoru, měly by se také zlepšit podmínky k soustředění sil a prostředků do požadovaného prostoru i na ohrožený směr. Problémy s dvěma druhy ozbrojených sil nastanou, hledáme-li např. odpověď na otázku, kam zařadit stíhací letectvo.

S dodržení zákonné normy, kterou je vojenská doktrína, by mohly být druhy vojsk a zbraňových systémů kategorizovány způsobem uvedeným na obr.

Druhy ozbrojených sil:

Organizační vazby:

Obr.

Vytvoření integrovaného systému PVO a podřízení vojenského letectva velitelskému letectvu a PVO by mělo umožnit účinné plnění úkolů protivzdušné obrany, letecké podpory pozemního vojska se zkrácenými počty osob ve štábech. K tomu mohou vytvářet podmínky přímé vazby na svazky pozemního vojska v ohroženém prostoru, účinný systém průzkumu, předávání informací s co nejmenším zpožděním i podstatné zkrácení rozhodovacího procesu dosažené zaváděním automatizovaných systémů velení. Tyto podmínky by měly být zařazeny mezi základní cíle dalšího utváření systému letectva a PVO.

Definice vojenského letectva a vojska PVO jako druhu ozbrojených sil by mohly vycházet z následujícího pojetí:

Vojenské letectvo je druhem ozbrojených sil určeným k vedení bojové činnosti proti letectvu protivníka, k vedení úderů na uskupení pozemních vojsk protivníka a pro působení proti objektům na bojišti i v týlu. Úkoly plní ničením prostředků vzdušného napadení protivníka za letu i na zemi, vedením úderů na vojenské objekty protivníka a jeho infrastrukturu. Vzdušným průzkumem zabezpečuje bojovou činnost pozemního vojska i svoji. Uskutečňuje přepravu vojsk a materiálních prostředků vzduchem. Výsledků činnosti letectva využívá pozemní vojsko.

Skládá se z **taktického a vrtulníkového letectva**.

Vojsko integrované protivzdušné obrany je druhem ozbrojených sil určeným k vedení bojové činnosti proti prostředkům vzdušného napadení. Zjišťuje a odráží úder ze vzduchu na životně důležité prostory pozemního vojska a státu. Úkoly plní ničením pilotovaných i bezpilotních prostředků protivníka za letu, umlčováním jeho rádiových, radiotechnických prostředků pro velení i bombardování.

Je vytvořeno z vojska PVO a vojska REB.

Kromě toho oba uvedené druhy ozbrojených sil mají jednotky radiotechnického zabezpečení, chemického vojska, opravárenská zařízení, jednotky inženýrské letecké služby, výzbrojního a technického zabezpečení, týlové útvary, zařízení i další zabezpečovací útvary (jednotky).

Vzhledem ke specifickým zvláštěm vojenského letectva a vojska integrované PVO je nutné stanovit **základní principy**, od kterých se odvozují další prvky **teorie operačního použití vojenského letectva a vojska PVO**. Vycházeli jsme z níže formulovaných principů:

- Cíle i úkoly letectva a vojska PVO určit v souladu s početním stavem osob, techniky i kvalitou výzbroje. Cíle, úkoly obranné operace stanovit na základě pečlivého hodnocení bojových možností. Obměnu techniky a rozvoj zbraňových systémů zabezpečit v souladu s požadavkem obranné dostatečnosti.

- Připravit letectvo a vojsko PVO v prvním pořadí zmobilizováním. V období příprav k ozbrojenému konfliktu mít vysokou připravenost vojsk k zásahu v ohrožených prostorech.

- Zabezpečit obranu celého území se soustředěním úsilí v operační zóně. Letectvem a vojskem PVO působit všemi silami a prostředky. Částí letectva ze základních letišť a částí z letišť zaujatých v operační zóně, ke zvýšení taktického doletu, zkrácení časových charakteristik bojového použití. Vojskem PVO vytvářet protivzdušnou obranu rozhodujících prostorů na celém teritoriu a operačního uskupení pozemního vojska manévrujícími prostředky.

- Součinností letectva, vojska PVO a pozemním vojskem dosáhnout prostorově i časově sladění činnosti letectva, vojska PVO, RVD a průzkumných útvarů pozemního vojska. Tím dosáhnout aktivního působení na důležité prvky operačního uskupení protivníka.

- Po zahájení válečných operací protivníkem trvale působit na jeho operační sestavu. Soustředěnými údery letectva a komplexy dalekého dosahu narušovat jeho letovou činnost za čarou dotyku pozemních vojsk, ničit jeho letiště, přisunované zálohy. Využitím manévrových možností taktického a vojskového letectva narušovat účinné zasazení záloh, přehrazovat ohrožené směry.

- Zabezpečit nepřetržitost a stálost velení vytvářením systému záložních i mobilizačních velitelských stanovišť. Budovat odolné spojovací soustavy. Automatizovanými systémy pro

podporu rozhodování zkrátit časové charakteristiky rozhodovacího procesu a dosahovat bezprostřední reakce na činnost vojsk protivníka.

V souladu s uvedenými principy by mohl být letectvu a vojsku PVO stanoven následující úkol:

Vojským letectvem, vojskem integrované PVO, v součinnosti s pozemním vojskem zjistit přípravu protivníka k agresi a zahájení úderů.

Vojskem integrované PVO v součinnosti s dalšími prostředky průzkumu včas zjistit a rozpoznat vzdušného protivníka, společně s prostředky vojskové PVO bránit hlavní uskupení pozemního vojska, důležité politické a průmyslové uzly.

Zahájení hromadného úderu prostředků vzdušného napadení zjistit silami a prostředky radiotechnických brigád (pluků) v součinnosti s radiotechnickými pluky REB i průzkumnými útvary zvláštního určení.

Po zahájení agrese hlavní úsilí taktického a vojskového letectva soustředit na leteckou podporu bránících se vojsk. Vést úderý na vojska protivníka během jejich přesunování a rozvinování, ničit jeho vzdušné výsadky, mařit jeho další plánovitou přípravu k útoku.

Operační sestavu vojska PVO vytvářet ve třech obdobích. V období zjištění příprav protivníka k ozbrojenému střetnutí vytvořit bojové sestavy v blízkosti objektů rozmístění silami stále připravenosti. V období mobilizování zabezpečit protivzdušnou obranu prostorů soustředění mobilizovaných vojsk. Ve třetím období zabezpečit protivzdušnou obranu operační sestavy pozemního vojska a rozhodujících prostorů státního území.

Letectvo před zahájením válečného konfliktu připravit k rozptylu na předurčená letiště. Jeho operační sestavu zaujmout postupně k dosažení výhodných podmínek pro vedení boje, zejména z hlediska taktického doletu, materiálního a technického zabezpečení, vyzbrojování. Vybudovat klamná letiště, vzletové a přistávací plochy. Výjezdovými prapory skrytě připravit záložní letiště, dálniční a silniční úseky k přistání, ukrytí a zabezpečení k opakovanému vzletu (při vyřazení zodolněných, základních letišť). Připravit záložní systém velení a navedení. Všeestranně zabezpečit vedení bojové činnosti (předzásobení).

Položit důraz na plnění úkolů protivzdušné obrany v prvním pořadí stíhacím letectvem na čarách ničení podél státní hranice. Do zahájení operací protivníkem plnit úkoly protiletadlovým raketovým vojskem v druhém pořadí.

Roty rušičů mít připraveny k manévru v místech stálého rozmístění a rozvinout je do bojové sestavy v období zaujetí operační sestavy pozemního vojska.

Operační sestavu uspořádat do:

- **sledu pro ničení vzdušných a pozemních objektů před čarou dotyku pozemních vojsk;** v tomto prostoru zahájit bojovou činnost při dotyku vojsk protivníka s prvním operačním sledem obrany; úkoly plnit taktickým, stíhacím letectvem a PLRK dalekého dosahu,

- **prvního sledu PVO a podpory boje pozemního vojska;** zde zahájit bojovou činnost stíhacím letectvem při ničení prostředků vzdušného průzkumu protivníka; bojovou činnost PLRV zahájit při odrážení úderů prostředků vzdušného napadení; protiletadlovou raketovou palbou bránit hlavní uskupení pozemního vojska a důležité objekty na teritoriu; k podpoře boje pozemního vojska použít bitevní a vrtulníkové letectvo,

- **druhého a dalších sledů** uskupení vojska PVO k protivzdušné obraně druhých sledů pozemního vojska a důležitých objektů v hloubce teritoria.

Soudobé armády neoddělují úkoly ochrany objektů území státu a ochrany vojsk. Celkový systém PVO je budován jako jednotný celek. Sestava pozemních vojsk zahrnuje prostředky vojskové PVO tvořené PLRS malého dosahu a PL dělostřelectva. Tomu odpovídá i organizační členění orgánů velení a vojsk.

Prvkem umožňujícím účinné použití sil a prostředků letectva, integrované PVO a vojskové PVO je odpovídající systém řízení a velení.

Prostředky, které je stát schopen na letectvo a PVO poskytnout, samozřejmě neumožňují jeho rychlé přezbrojení na soudobé zbraňové systémy zajišťující zachovat nebo zvýšit současné bojové možnosti při podstatném snížení jejich dnešních počtů. Zbývá tedy cesta vytvořit v této době zejména odpovídající organizační členění orgánů velení a vojsk, a to s potřebným výhledem očekávaného složení a výzbroje vojsk alespoň do roku 2000.

Z těchto skutečností vychází tvorba Integrovaného systému protivzdušné obrany ČSFR. Systém PVO ČSFR jako vnitřní organizační členění ČSA zahrnuje rozhodující část sil a prostředků vojska PVO, síly a prostředky stíhacího letectva PVO, průzkumu a radioelektronického boje s odpovídajícími systémy velení a všestranného zabezpečení.

Do tohoto systému mohou vstupovat formou součinnosti vazeb další síly a prostředky ČSA v souladu s rozhodnutím hlavního velení. Systém postupně umožní i případné vytváření zahraničních vazeb v souladu s uzavíranými dvoustannými dohodami nebo podle rozhodnutí rady obrany státu v případě ohrožení jeho svrchovanosti.

Volba prostorů odpovědnosti divizí PVO jako základního operačního stupně velení vychází z rozmístění vojsk, požadavku na zajištění radiolokační informace na styčných mezech svazky a obrany důležitých objektů na teritoriu, rozdělení vzdušného prostoru ČSFR podle organizace civilního a vojenského letového provozu. Současně je vzato v úvahu vnitřní a územní členění pozemních vojsk.

Předpokládané vnitřní členění vytvoří podmínky pro účinnou prostorovou protivzdušnou obranu, umožní uplatnit postupný manévry k vytvoření silného uskupení protivzdušné obrany na ohrožených směrech a prostorech.

Integrovaný systém PVO ČSFR je tvořen z podsystémů:

- velení a součinnosti,
- průzkumu vzdušného prostoru,
- protiletadlové raketové obrany,
- stíhací letecké obrany.

Podsystém velení a součinnosti považujeme za rozhodující pro nejuvhodnější využití sil a prostředků. Zajišťují naplánování a organizaci manévru, soustředění úsilí sil, prostředků PLRV i vojskové PVO do ohrožených prostorů s operativním zasazením stíhacího letectva do prostorů narušených bojových sestav pozemních prostředků PVO i účinnější odrážení vzdušných úderů.

Velení tvoří ÚVS, ZVS a TVS letectva a PVO, velitelská a záložní velitelská stanoviště divizí PVO, místa velení brigád, útvarů a jednotek, naváděcí i pomocná naváděcí stanoviště, střediska a stanoviště řízení letů.

Součinnost je organizována mezi silami a prostředky Integrovaného systému PVO, s pozemním vojskem prostřednictvím operačních skupin (styčných důstojníků), rozmístěním orgánů velení na společných místech velení nebo využitím technických prostředků.

Velení silám a prostředkům Integrovaného systému PVO je soustředěno do ÚVS letectva a PVO. Spočívá v soustředěném operačním plánování použití sil a prostředků PVO podle rozhodnutí velitele ČSA, v organizaci vnitřní součinnosti s ostatními druhy vojsk, v míru zajištění případné spolupráce se silami, prostředky letectva a PVO sousedních států zejména na styku státních hranic.

Velení vojskům zabezpečí systém vybudovaných zodolněných velitelských stanovišť, který bude doplněn mobilními místy velení u svazků PVO. Myslíme, že současně bude třeba vybudovat a vybavit stále místo velení u nově vytvářeného svazku PVO na území Slovenska.

Rozvinutí systému stálých zodolněných velitelských stanovišť už v době míru zdůvodňujeme potřebou zajištění:

- trvalého přehledu o činnosti ve vzdušném prostoru ČSFR a v prostorech na styčných státních hranic, plnění úkolů v pohotovostním systému PVOS, leteckého výcviku a jeho bezpečnosti,

- trvalé schopnosti přejít s nejmenším doplněním ve stanovených časových limitech k požadované připravenosti pro plánování, řízení a vedení bojové činnosti.

V souladu se zámyslem základního pojetí tvorby IS PVO ČSFR byl upraven i vlastní vývoj a zahájena výstavba Jednotného automatizovaného systému L a PVO. Cílem je automatizovat systém velení rozhodujících částí sil a prostředků IS PVO. Tento systém je pojat jako otevřený, dynamický a umožní, pokud to spojovací soustava dovolí, pružně reagovat na změny ve členění rozmístění sil a prostředků IS PVO v míru i za branné pohotovosti státu.

Podsystém průzkumu vzdušného prostoru s nejvýhodnějším rozmístěním radiolokačních, rádiových a radiotechnických prostředků průzkumu zabezpečí zjištění zámyslu vzdušného protivníka, sledování a vyhodnocování vzdušné situace a výdej jednotné informace v čase blízkém skutečnému.

Je tvořen radiotechnickým, rádiovým, vizuálním a technickým pozemním a vzdušným průzkumem. Jeho základem je radiotechnické vojsko PVO využívající zpráv průzkumných prostředků rtp REB PVO, radiotechnických prostředků leteckých základen, průzkumných prostředků PLRV, systému řízení letového provozu letectva a PVO. V závislosti na rozvoji možností vypracování, vyhodnocování a přenosu informace by byly využívány zprávy od dalších zdrojů. Zejména jde o průzkumné prostředky radiotechnického a rádiového průzkumu smíšených pluků REB v podřízenosti vojenských velitelství i dalších údajů prostředků zpravodajské správy.

Po uskutečnění organizačních a rozmístovacích změn bude mít radiotechnické vojsko dvě brigády, jeden pluk, sedm praporů a třicet pět rot.

Podsystém protiletadlové raketové obrany je tvořen protiletadlovými raketovými brigádami, pluky vyzbrojenými stacionárními a mobilními PLRK dalekého, středního a malého dosahu. Včasným manévrováním vytvoří potřebné protiletadlové raketové uskupení na nebezpečných směrech a prostorech v součinnosti s podsystémem stíhací letecké obrany.

Protiletadlové raketové vojsko by mělo, dle našeho soudu, po změnách v organizaci a rozmístění v sestavě tři divízi PVO čtyři protiletadlové raketové brigády a deset protiletadlových raketových pluků.

Podsystém stíhací letecké obrany tvořený stíhacími leteckými pluky a samostatnými stíhacími letkami umožňuje přenášet bojové úsilí, působit na vzdálených přístupech a bránit prostory nad teritoriím republiky, které nebudou bráněny pozemními prostředky PVO.

Stíhací letectvo PVO bude, podle našeho názoru, vytvořeno třemi divízemi PVO, které by měly mít v sestavě dva stíhací letecké pluky a dvě samostatné stíhací letky vyzbrojené letouny MiG-23, MiG-21 a L-39. Těmito silami a prostředky předpokládáme plnit úkoly stíhací letecké obrany v prvním pořadí.

Takto pojatý Integrovaný systém PVO ČSFR, který by měl být vytvořen do roku 1993, by se měl stát základem pro vybudování účinného systému obrany vzdušnému protivníkovi.

Systém velení letectvu musí vycházet, dle našeho názoru, z jeho organizačního členění se zabezpečením odpovídajících vazeb na vytvářené vnitřní členění pozemního vojska.

Základem je přesně stanovená úroveň soustředění velení, která umožní podle jednotného zámyslu účinně využít bojových možností všech druhů letectva. Účelným přeskupením sil a prostředků umožní vytvářet potřebnou operační (bojovou) sestavu.

K zajištění přímých vazeb mezi vojskem L a PVO a pozemním vojskem při operačním plánování doporučujeme vytvořit u velitelství letectva a PVO 1 až 2 operační skupiny řízení letectva a vojsk PVO, které by v době mimořádných opatření byly odesílány podle potřeby na hlavní místo velení nebo k polnímu velení pozemního vojska.

Současně by bylo vhodné vytvořit u vojenských velitelství (už v míru) oddělení letectva, jako orgán velitele letectva a PVO pro řešení úkolů PVO pozemních vojsk, letecké podpory a ostatních úkolů taktického i vrtulníkového letectva při vedení bojové činnosti. V míru by tato skupina zabezpečovala součinnost při společném výcviku vojsk.

V době mimořádných opatření na základě zkušeností, které budou získány při VŠC a TC, by tato oddělení bylo možné doplnit operačními skupinami řízení od dPVO, smls a bvl.

Myslíme, že by bylo vhodné pro potřeby vševojskových svazků vytvořit skupiny bojového velení letectva, které lze bezprostředně řídit odděleními L a PVO u vojenských velitelství. Tyto skupiny by odpovídaly za účinné použití taktického a vrtulníkového letectva v prostoru bojové činnosti vševojskového svazku i za vysílání leteckých návodů k útvarům prvního sledu pozemního vojska. Pro činnost je nezbytné je vybavit mobilním pracovištěm.

Letecké návodčí je možné ponechat v organizačním členění smls a vrb, pro jejich mírový výcvik u leteckých útvarů a v době mimořádných opatření je potom odesílat k útvarům pozemního vojska podle rozhodnutí velitelů skupin BVL.

Domníváme se, že k navedení stíhacího letectva PVO by bylo účelné vytvořit jednotný systém naváděcích stanovišť, který v době mimořádných opatření je zapotřebí doplnit předstunutými naváděcími stanovišti - PNS (na mtrr a rtr RIV). Prvky systému bude vhodné podřídit podle rozmístění velitelům svazků PVO. Na toto stanoviště by podle potřeby byli vysíláni letovodi SBOL.

V článku jsme chtěli poukázat na možnosti řešení operačního použití letectva a vojska PVO. Jsme si vědomi, že současnými prostředky lze tento úkol řešit s obtížemi. Generace bojové techniky, která je ve výzbroji letectva a vojska PVO, vyžaduje mít kvalitně připravené obsluhy k náročným úkonům. Bez trvalého ovlivňování tohoto prvku ji nelze úspěšně použít. S uvážením ekonomické situace státu není možné v nejbližší době předpokládat rozsáhlou obměnu zbraňových systémů. Jako hlavní a poměrně nejlevnější se jeví cesta zavádění automatizovaných systémů řízení a s tím související zkvalitnění práce velitelských orgánů. Jakékoli zdržení v tomto směru nás stále více odsouvá mezi armády udržované pro zdánlivé použití.

Plukovník Miloš Malík

MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ VOJSK LETECTVA A PROTIVZDUŠNÉ OBRANY

Vzhledem k tomu, že pozemní vojsko bude rozčleněno do tří územních celků se samostatným materiálním zabezpečením formou brigád materiálního zabezpečení, automobilních brigád, pluku potrubní brigády PH, stacionárních i polních skladů s materiálem, je nutné vytvořit obdobný systém i pro vojska letectva a PVO. Tento systém však musí zabezpečovat útvary i jednotky letectva a PVO po celém území ČSFR, kde budou působit.

K tomu je nezbytné vytvořit pohyblivé zásoby u útvarů a jednotek, pohyblivý prvek materiálního zabezpečení, který by mohl být zasazen do prostoru hlavního úsilí obranné operace letectva a PVO. Systém materiálního zabezpečení by měl být napojen i na ústřední nebo teritoriální (oblastní) sklady pozemního vojska.

Domnívám se, že základem materiálního zabezpečení útvarů musí být pohyblivé zásoby (PZ) vytvořené u (jednotek) útvarů letectva a PVO, které by měly zabezpečit obrannou činnost vojsk minimálně na 5 dnů. Je nezbytné, aby tyto zásoby byl schopen každý útvar nebo samostatná jednotka vyvézt do prostoru zasazení, včetně letecko-technického materiálu, letecké munice a výzbroje. K tomu je nutné již v mírové činnosti připravit plány "1. podvěšení letecké výzbroje" a v návaznosti na ni i plány vývozu ostatních pohyblivých zásob. Současná Směrnice uvádění vojsk do vyšších stupňů připravenosti umožňuje připravit materiál k vývozu do určených prostorů nebo na záložní letiště. Je nařízeno, aby pohyblivé zásoby byly ve všech materiálových třídách udržovány na stanovené výši, ošetřovány a připraveny k okamžitému použití. Každý velitel nebo odborný náčelník by měl znát rozložení a výši pohyblivých zásob, která je stanovena velitelem letectva a PVO ve všech druzích materiálu.

K zabezpečení činnosti vojsk po vyčerpání pohyblivých zásob nebo k jejich doplňování na stanovenou výši předpokládám rozvinout zařízení letectva a PVO určené k přesunu těchto zásob k vojskům, která vedou obranné operace. Tento úkol bude plnit nově vytvořená **brigáda materiálního zabezpečení (bmz)**, v jejíž sestavě jsou **4 automobilní prapory s celkovou kapacitou 6000 a 5000 m³, sklady PHM, proviantní, výstrojní sklad, polní pekárny, sklad leteckého technického materiálu, letecké munice, oddělení SBČS a veterinární**. Dále do brigády může být zařazena výrobní kyslíku a dusíku, rota pro odsun poškozené letecké techniky i další prvky materiálního technického zabezpečení útvarů letectva a PVO. Tato brigáda se svými útvary je schopna zahájit činnost třetí den po zmobilizování. Brigáda má v sestavě **prapor obsluhy**, který je určen pro veškerou manipulaci s materiálem. Ke zlepšení manévru schopnosti brigády, vzhledem k možnostem letectva, je vhodné vyžádat určité letecké úsilí dopravního letectva pro manévr se zásobami, zejména v oblasti materiálové třídy 03 (letecký materiál).

Bmz je schopna zabezpečit v podmínkách obranného boje vojska letectva a PVO na celém území ČSFR. Je mobilní, může vyčleňovat organicky výdejní místo. Její celková kapacita odpovídá zabezpečení 7 dnů činnosti. Brigáda je schopna odebírat materiál z vyšších etap zásobování (ústřední sklady ČSA), nebo přímo z výroby (materiál tř. 03 a LPHM) a přesunovat je do prostoru rozvinutých vojsk.

Domnívám se, že vzhledem ke geografickému tvaru naší republiky se jeví jako nutné vytvořit 2. výdejní místo, které by zvýšilo "mobilnost" brigády materiálního zabezpečení, a to zejména v návaznosti na potřeby leteckých pohonných hmot a materiálu tř. 03. U ostatního materiálu bude uskutečněno zásobování ze skladů oblastních velitelství, cestou polních skladů brigády MZ letectva a PVO. Letecké pohonné hmoty, materiál tř. 03 je nebo bude uložen jen ve skladech letectva a PVO. Zde není možné zachovat celý sortiment po celém území ČSFR, bude nezbytné, aby docházelo k poměrně značnému manévru se zásobami. Proto bude vhodné vytvořit "mobilizační" oddělení brigády materiálního zabezpečení, které by spolu s bmz mělo možnost přiblížit materiál vojskům letectva a PVO i na dvou směrech bojových operací.

Činnost bmz letectva a PVO bude tedy zaměřena na **přísun materiálu** do výdejních míst nebo přímo útvarům vlastními dopravními prostředky, po železnici, či vyčleněným leteckým úsilím. Pro přísun materiálu mohou útvary dPVO využít mobilizačně vytvářené automobilní rotu nebo dopravní prostředky útvarů, zejména u letištních praporů.

Předpokládám, že celý **systém zásobování materiálem** bude řízen náčelníkem týlu letectva a PVO zástupcem velitele letectva a PVO ČSFR v součinnosti se zástupcem pro VTZ-HIL a náčelníky týlu jednotlivých oblastí. Cílem činnosti takto vytvořeného systému bude

udržet stanovené pohyblivé zásoby u útvaru a v brigádě materiálního zabezpečení na stanovené výši.

Zdravotnické zabezpečení bude poskytováno vojskům letectva a PVO cestou rozvinutých zdravotnických brigád oblastních velitelství, v nichž by byla vyčleněna kapacita vojskům letectva a PVO. Odsun raněných je uvažován zabezpečit autobusovou zdravotnickou rotou. Nižší zdravotnické etapy a první pomoc by měly být zabezpečovány jako dosud, a to zdravotnickými zařízeními útvarů letectva a PVO.

Zvláštní činností týlu letectva a PVO je i **letištní zabezpečení**, které má za cíl udržet provozuschopnost letištní sítě v ČSFR. Vzhledem k tomu, že lze předpokládat zničení nebo poškození letištních ploch krátce po zahájení vojenských operací, jsou do sestavy týlu letectva a PVO vyčleněny letecké stavební prapory. Je předpoklad, že by bylo 9 těchto praporů ponecháno pro obnovu letištních ploch (měly by postačit k jejich udržení v odpovídajícím stavu pro starty a přistání vojenského letectva).

Materiální zabezpečení letectva a PVO na celém teritoriu ČSFR vyžaduje soustředěné řízení tohoto zabezpečení a kvalifikované kádry na rozhodujících místech řízení.

Podplukovník Ing. Milan S o b e k

CHARAKTERISTIKA ZPŮSOBŮ BOJOVÉ ČINNOSTI VOJSKOVÉHO LETECTVA

Způsob bojové činnosti je postup použití sil a prostředků při plnění bojového úkolu. Stanovuje ho nadřazený velitel nebo ho volí velitel útvaru (jednotky) při přijetí rozhodnutí v závislosti na obsahu, době plnění úkolu, charakteru objektu působení, vlastních bojových možnostech, použitých prostředcích ničení, předpokládané protičinnosti prostředků PVO protivníka, denní době a povětrnostních podmínkách.

Hlavními způsoby bojové činnosti jednotek bojových vrtulníků vojskového letectva při **ničení pozemních cílů** jsou:

- současný úder všemi silami nebo částí sil na jeden nebo několik předem stanovených cílů v určené době,
- postupné údery rojů (dvojic) vrtulníků za obdobných podmínek,

- postupné úder rojů (dvojic) vrtulníků na cíle zjištěné při bojové činnosti, a to na výzvu ze střehu na zemi, či ze vzduchu s využitím předsunutých ploch,
- úder rojů (dvojic) z léček na pohyblivé cíle protivníka,
- samostatné vyhledávání a ničení cílů rojem (dvojicí) ve stanoveném prostoru - lov.

Současný úder je veden s cílem zničit cíle protivníka v co nejkratší době. Při tomto způsobu bojové činnosti obdrží jednotky zpravidla bojový úkol včas, velitel a osádka mají dostatek času pro přípravu k bojovému letu.

Současný úder na cíl roji (dvojicemi) z několika směrů vyžaduje přesné sladění jejich způsobu činnosti, zvláště směrů příletu k objektům a odletu od nich, výšek letu i způsobu manévrování.

Postupné úder na předem stanovený cíl jsou vedeny, je-li nutné dlouhodobě působit na cíl protivníka, nebo není-li dostatek sil ke zničení objektu jedním úderem.

Při postupné činnosti obdrží jednotka úkol na období. Potřebná příprava osádek je uskutečněna v základním prostoru rozmístění předem pro několik možností činnosti, a potom se ve stanovené době roje (osádky) přemístí na předsunuté plochy, nebo zaujmou prostory střehu ve vzduchu. Cíl úderu hotovostních jednotek a činnosti pro splnění úkolů se může upravit při výzvě, přímo před vzletem nebo po vzletu.

Úder rojů (dvojic) bojových vrtulníků z léček jsou vedeny k ničení tanků a jiných obrněných pohyblivých cílů protivníka. K zabezpečení úderů z léček se zvolí a připraví na pravděpodobných směrech (osách) pohybu cílů protivníka plochy léček, ze kterých budou působit roje (dvojice) bojových vrtulníků. Při přiblížení cílů protivníka na vzdálenost použití výzbroje vzletnou vrtulníky a vedou úder. Udávání cílů uskutečňuje letecký návodčí nebo zvláště vyčleněná osádka pro přímý průzkum a udávání cílů. Způsob zteče stanoví velitel roje (dvojice).

Samostatné vyhledávání a ničení cílů ve stanovených prostorech - lov používají bojové vrtulníky pro vyhledání a ničení tanků, také jiných důležitých pozemních i vzdušných cílů, jejichž poloha není předem známá, a to ihned po jejich zjištění.

Cíle protivníka samostatně vyhledávají a ničí bojové vrtulníky nad vlastním územím přímo před bojovými sestavami vlastních vojsk, za příznivých podmínek i nad vojsky protivníka. Při stanovení bojového úkolu se jednotce, roji (osádce) oznámí charakter cílů, čas, prostor nebo pásmo činnosti. K samostatnému vyhledávání a ničení cílů jsou vyčlenovány nejlépe připravené osádky.

Při ničení **vzdušných cílů** jednotkami bojových vrtulníků jsou využívány tyto způsoby bojové činnosti:

- postupné zasazení do boje, ničení vzdušných cílů roji (dvojicemi), jednotlivou osádkou ze střehu na zemi nebo ve vzduchu,
- ničení vzdušných cílů dvojicemi a jednotlivými vrtulníky z léček,
- samostatné vyhledávání a ničení vzdušných cílů ve stanoveném prostoru - lov.

Při **postupném zasazení** do boje a ničení vzdušných cílů roji (dvojicemi) každá další jednotka (osádka) vykoná zteč vzdušného protivníka po ukončení zteče předcházející jednotkou (osádkou).

Při ničení vzdušných cílů **z léček** na pravděpodobných náletových směrech vzdušného protivníka se stanoví (v případě potřeby připraví) plochy léček, na nichž jsou ve střehu roje (dvojice) bojových vrtulníků.

Hlavní způsoby bojové činnosti jednotek vojskového letectva při plnění **dopravních a speciálních** úkolů jsou:

- současné působení všemi silami nebo většinou sil jednotky ve stanovené době,
- postupné působení rojů, dvojic a jednotlivých osádek stanovené době nebo na výzvu.

Postupná činnost rojů, dvojic a jednotlivých vrtulníků na výzvu se uskutečňuje s cílem rychlého přisunutí materiálu k vojskům, zabezpečení velení vojskům v průběhu boje, pátrání po osádkách v nouzi, jejich odsunu, jakož i radiačního a chemického průzkumu terénu.

Hlavními způsoby bojové činnosti jednotek vojskového letectva při plnění **průzkumných úkolů** jsou:

- současný let všech nebo většiny sil jednotky na vzdušný průzkum ve stanoveném čase nebo na výzvu,
- lety jednotlivých dvojic vrtulníků, či jednotlivých taktických bezpilotních průzkumných prostředků a průzkumných vrtulníků ve stanoveném čase (na výzvu).

Současné lety taktických bezpilotních průzkumných prostředků a průzkumných vrtulníků jsou používány při průzkumu několika pásem terénu (objektů) rozmístěných na tratích letu, jako i při průzkumu (plošném fotografování) plochy. Při jejich uskutečňování se musí brát v úvahu počet, možnosti stanovišť pro řízení letu, příjem informací. Tratě letu jsou voleny tak, aby bezpilotní průzkumné prostředky přilétaly k místu přistání s časovými intervaly zabezpečujícími řízení prostředků při klesání a přistání.

Jednotlivé lety taktických bezpilotních průzkumných prostředků a průzkumných vrtulníků jsou plánovány při průzkumu pásem terénu (několika objektů) ležících na trati letu.

Jednotky (osádky) vedou bojovou činnost při **bojových letech** (lety ke splnění bojového úkolu), které zahrnují:

- vzlet a shromáždění do bojové sestavy,
- let k cíli (do prostoru plnění bojového úkolu),
- činnost v prostoru cíle (plnění bojového úkolu),
- let od cíle (z prostoru plnění bojového úkolu a přistání v prostoru bojového rozmístění na předem určené ploše).

Jednotkám vojskového letectva se stanoví tři stupně pohotovosti k bojovému letu.

Pohotovost číslo jedna. Vrtulníky jsou plně připraveny k bojovému letu (motory přezkoušeny, vrtulníky doplněny LPH a naloženy, výzbroj podvěšena, kanóny a kulomety nabitý, průzkumné prostředky a palubní prostředky REB podvěšeny, vybavení je zcela připraveno). Prostředky pro spuštění motorů a předletovou kontrolu jsou připojeny. Osádky vrtulníků (výsadek nebo přepravovaná vojska) jsou v kabinách, příslušníci ILS a specialisté pozemních zabezpečovacích prostředků jsou u vrtulníků. Směna VS je na pracovišti, prostředky pro velení jsou zapnuty, palubní a pozemní rádiové stanice jsou "na příjmu".

Taktické bezpilotní průzkumné prostředky jsou na odpalovacích zařízeních, naplněny a postaveny ve směru odpalu. Programy letů jsou zavedeny, vybavení je přezkoušeno a připraveno k letu. Prostředky pro odpal, velení a příjem průzkumných údajů jsou rozvinuty, přezkoušeny i připraveny k okamžitému použití.

Pohotovost číslo dvě. Vrtulníky jsou plně připraveny k bojovému letu (motory přezkoušeny, vrtulníky doplněny LPH a naloženy, výzbroj podvěšena, kanóny a kulomety nabitý, průzkumné prostředky i REB podvěšeny, vybavení zcela připraveno). Prostředky pro spuštění motorů a předletovou kontrolu jsou ve stavu uvedení do činnosti. Osádky vrtulníků jsou u vrtulníků nebo na určených místech, výsadek (přepravovaná vojska) jsou v pohotovosti k nasedání. Příslušníci ILS a specialisté pozemních zabezpečovacích prostředků jsou u vrtulníků, či na určených místech. Směna VS je na pracovišti, prostředky pro velení jsou přezkoušeny a připraveny k činnosti.

Taktické bezpilotní průzkumné prostředky jsou na startovacích (vyčkávacích) stanovištích na odpalovacích zařízeních, naplněny, vybavení přezkoušeno. Programy letů jsou zavedeny. Prostředky pro velení a příjem průzkumných údajů jsou rozvinuty a připraveny k činnosti. Směny jsou na pracovištích (určených místech).

Pohotovost číslo tři. Vrtulníky jsou naplněny LPH, kanóny a kulomety nabitý, průzkumné a palubní prostředky REB, rakety (pumy) podvěšeny nebo připraveny na zavěšení a uloženy v blízkosti vrtulníků. Osádky vrtulníků, příslušníci ILS a specialisté pozemních zabezpe-

čovací prostředků jsou na určených místech, část příslušníků ILS je u vrtulníků. Hotovostní směna VS je na pracovišti. Prostředky velení a RTZ jsou přezkoušeny.

Taktické bezpilotní průzkumné prostředky jsou připraveny k přesunu na startovací (vyčkávací) stanoviště. Bojový úkol pro průzkum byl stanoven. Startovací stanoviště jsou topograficky vyměřena. Prostředky velení a příjmu průzkumných údajů jsou přezkoušeny a seřazeny.

Stupeň pohotovosti k bojovému letu, dobu setrvání i čas vzletu stanoví nadřízený velitel. Z jednoho stupně do jiného se přechází na povel (signál), anebo podle grafického plánu bojové činnosti.

Ve zvláštních případech může být pro jednotku (roj), či osádku nařízen bojový střeh ve vzduchu. Při bojovém střehu ve vzduchu jednotka (roj, osádka) uskutečňuje let v předem stanovených prostorech, po určitých tratích, až po stanovenou čáru.

Plnění bojových úkolů

Objekty na předním okraji a v taktické hloubce ničí útvary bojových vrtulníků při **letecké podpoře** vševojskových svazků (svazů).

Při přípravě boje zaměřují hlavní pozornost na:

- stanovení způsobu střehu jednotek, zvláště na předstunutých plochách a léčkách,
- podrobné studium situace v prostoru činnosti osádkami,
- upřesnění otázek součinnosti s podporovanými vševojskovými svazky (útvary), stíhacím bombardovacím a bitevním letectvem,
- zabezpečení překonávání PVO protivníka,
- organizaci udávání cílů, vzájemné rozpoznávání a velení vrtulníkům v prostoru boje, na předstunutých plochách a léčkách.

Jedním z nejpoužívanějších a nejoperativnějších způsobů vedení bojové činnosti jednotek bojových vrtulníků vojskového letectva by byla postupná činnost rojů (letek) na výzvu, protože v průběhu vedení boje pozemními vojsky vzniknou další důležité úkoly, které musí být splněny v časové tísni a poskytují jen krátkou dobu na přípravu osádek bojových vrtulníků k letu. V závislosti na situaci povedou postupnou činnost na výzvu roje (letky) z pohotovosti z předstunutých ploch (léček) nebo prostoru bojového rozmístění. Ve zvláštních situacích může být organizován střeh rojů (dvojic) ve vzduchu.

Složení letky (roje) v pohotovosti k úderu na výzvu závisí na úkolech letecké podpory, stanoveném stupni ničení cílů vševojskovým velitelem, druhu cíle a výzbroji vrtulníků.

Zkušenosti z bojové přípravy útvarů vojskového letectva ukazují, že **pro přechod z pohotovosti číslo tři do pohotovosti číslo dva je pro roj potřeba 30 až 40 minut, pro letku a pluk 60 až 80 minut. Zaujetí pohotovosti číslo jedna z pohotovosti číslo dvě může být splněno plukem za 10 minut. Vzlet roje (dvojice) z pohotovosti číslo jedna nastane za 5 až 7 minut.**

Při letecké podpoře pozemních vojsk útvary (jednotky) vojskového letectva ničí především pohyblivé cíle nacházející se v malé vzdálenosti od vlastních vojsk. Jejich vysoká pohyblivost vyžaduje co největší zkrácení doby potřebné k vedení úderu z různých stupňů pohotovosti. Doba potřebná od obdržení výzvy k vedení úderu pro jednotku vrtulníků, která je v pohotovosti číslo jedna, je uvedena v **tabulce**.

Tabulka

Typ vrtulníku	Vzdálenost ploch od čáry fronty [km]		Rychlost letu [km.h ⁻¹]	Doba spuštění [min]	Doba vzletu a shromáždění [min]	Doba letu k cíli [min]		Celková doba [min]	
	bojové rozmístění	předsunutých				z ploch bojového rozmístění	z předsunutých ploch	z ploch bojového rozmístění	z předsunutých ploch
Mi-24	60	15	240	7	2	15	4	24	13
Mi-17	60	15	210	5	2	17	4	24	11

Z tabulky je zřejmé, že doba, která uplyne od obdržení výzvy až po **přilet vrtulníku k cíli z pohotovosti číslo 1 z prostoru bojového rozmístění činí 24 minuty, z předsunutých ploch 11 až 13 minut.**

Složitost organizace vedení postupných úderů na výzvu spočívá v nutnosti plánovat pohotovost jednotek (rojů) s předpokládaným množstvím výzev. Plánování by mělo odpovídat zámyslu boje, očekávanému průběhu bojové činnosti vlastních vojsk, činnosti protivníka, závisí také na možnostech jednotek podle bojového úsilí i podmínkách bojového rozmístění.

V obranném boji, kdy je nutné předpokládat časté použití vzdušných výsadků, diverzních, průzkumných skupin a aeromobilních vojsk protivníka do postavení vlastních vojsk, vzniknou podmínky i pro častější a účinnější použití způsobu bojové činnosti - **lovu**.

Vzdušné výsadky a aeromobilní útvary (jednotky) protivníka v prostoru vysazení ničí jednotky (útvary) bojových vrtulníků v těsné součinnosti s útvary pozemních vojsk vyčleňených ke splnění tohoto úkolu, s útvary stíhacího bombardovacího a bitevního letectva. V prvním pořadí jsou ničeny vrtulníky protivníka na zemi i ve vzduchu, obrněné cíle, prostředky PVO i živá síla.

Vrtulníkový pluk, který má ve své sestavě také dopravně bojové vrtulníky, může částí sil přepravovat (vedle ničení bojové techniky taktických vzdušných výsadků - TVV - a živé síly) jednotky pozemního vojska pro boj s výsadkem.

Hlavním způsobem boje vrtulníkového pluku při ničení TVV a aeromobilních útvarů (jednotek) protivníka jsou postupné údery jednotek se vzlety na výzvu ze střehu na zemi.

Taktický vzdušný výsadek vysazují dopravní vrtulníky v součinnosti s jednotkami bojových vrtulníků a bitevních letounů. Bojová technika je nakládána, osoby nasedají do vrtulníků ve výchozím prostoru pro vysazování ve vzdálenosti 30 až 70 kilometrů od čáry dotyku. Pro vysazení TVV je stanovován prostor pro vysazení ve vzdálenosti do 50 km za čarou dotyku. Zahnuje hlavní a záložní prostor vysazení.

Při vysazení se hlavní pozornost věnuje:

- průzkumu výchozího prostoru pro vysazování k výběru ploch pro přistání vrtulníku k nasednutí jednotek TVV,
- dohovoru součinnosti s velitelem TVV,
- rozdělení sil, stanovení bojové sestavy a manévru jednotek v prostoru vysazování,
- zabezpečení překonávání PVO v pásmu letu vrtulníků.

Přelet TVV do prostoru vysazení a podporu jeho boje zabezpečují jednotky bojových vrtulníků v součinnosti s útvary (jednotkami) stíhacího bombardovacího i bitevního letectva, raketovým vojskem a dělostřelectvem.

Manévr a činnost vojsk při boji zabezpečují jednotky vojskového letectva vyzbrojené dopravními vrtulníky, urychlenými přepravami osob, výzbroje a bojové techniky útvarů pozemních vojsk. Je přisunována munice, pohonné hmoty a jiný materiál do postavení pozemních vojsk. Odsunují se ranění a nemocní z prostorů bojové činnosti.

Při přepravě vojsk působí jednotky vojskového letectva zpravidla současně všemi silami ve stanovené době. Při přisunu a odsunu munice, pohonných hmot a ostatního materiálu, raněných a nemocných jsou využívány převážně postupné vzlety jednotek na výzvu ze střehu na zemi.

Vzdušný průzkum vojsk protivníka, radiační, chemický a ženiijní terénu vedou zvlášť vycvičené osádky jednotek vojskového letectva a bezpilotní průzkumné prostředky.

Přední okraj protivníka pozorují osádky vrtulníků zpravidla z vlastního území vizuálně, vzdušným fotografováním nebo s použitím prostředků radioelektronického průzkumu. Kromě toho jsou sledována místa vysazení TVV protivníka, jeho diverzních, průzkumných skupin.

Vzdušný průzkum objektů protivníka v taktické hloubce a objektů se silnou PVO uskutečňují bezpilotní průzkumné prostředky.

Cílem vzdušného radiačního a chemického průzkumu terénu, které vedou jednotky (osádky) vrtulníků, je zjistit úroveň radiace, skutečnou radiační (chemickou) situaci na osách přesunu vojsk, na letištích, průchody zamořenými prostory.

Vzdušný ženiijní průzkum má za úkol zabezpečit vojska potřebnými údaji o stavu terénu ve stanoveném prostoru.

Použití vrtulníků pro plnění těchto úkolů značně zkrátí dobu potřebnou pro zabezpečení boje pozemního vojska.

Radioelektronické rušení prostředků velení vojskům protivníka a systémů řízení jeho zbraní uskutečňují jednotky vrtulníků-rušičů v těsné součinnosti s pozemními útvary REB.

Hlavními objekty radioelektronického rušení jsou radiolokátory pro zjišťování cílů a navádění stíhacích letounů, pro udávání cílů protiletadlovým raketovým kompletům i měření výšky, samostatně naváděné hlavice PLRS, střelecké RL a rádiové stanice síťi velení.

Rušení se uskutečňuje z prostorů letů nad vlastním územím nebo z bojových sestav jednotek vojskového letectva.

Velení vojskům a spojení za boje by zabezpečovaly jednotky vojskového letectva pomocí vrtulníků vybavených jako vzdušná velitelská stanoviště. Při zabezpečení spojení se vrtulníky používají k přepravě styčných důstojníků, retranslaci spojení (velení) ze vzduchu, ke kurýrnímu i poštovnímu spojení, jakož i ke kladení spojovacích kabelů.

Raněné a nemocné z prostorů bojové činnosti svazků prvních sledů odsunují k tomu vyčleněné jednotky dopravních vrtulníků.

Vysoké účinnosti bojového použití vojskového letectva je dosahováno hlubokými znalostmi taktiky vlastních vojsk, letectva, protivníka, bojových možností, všestranným zhodnocením dané situace, což umožňuje přijímat nejvhodnější řešení, a dovedně je uplatňovat v boji a operaci.

K ÚLOZE A MÍSTU PVO V OBRANNÉM SYSTÉMU ČSFR

Nutnou podmínkou vojenského zabezpečení obrany každého státu je mít plně pod kontrolou příslušný vzdušný prostor se schopností kdykoli zasáhnout proti jeho narušiteli, nebo vůči prostředkům vzdušného napadení v případě jakéhokoli konfliktu. Vojenské letectvo je ve většině států stále na jednom z prvních míst v rámci modernizace výzbroje. Zvláště velký důraz je kladen na zvyšování jeho úderné síly a schopnosti překonávat PVO. Tato modernizace pokračuje i v podmínkách uplatňování základního prvku nové filozofie budování ozbrojených sil států - principu rozumné dostatečnosti. Také československá vojenská doktrína se k němu hlásí. Skutečností ovšem je, že stanovit onu rozumnou mez velikosti ozbrojených sil je značně obtížné. Zcela mlhavým se pojem "rozumná dostatečnost" ukazuje v oblasti PVO. Systémy PVO se vyznačují složitostí a nákladností, ale na druhé straně také poměrně malou účinností. Ta v současných podmínkách nepřesahuje 20 % a zpravidla bývá ještě menší. Proto je nutné nejdříve přesně definovat, co má daný systém PVO splňovat, teprve potom zkoumat, jaké a kolik prostředků k tomu bude postačovat. V podmínkách ČSFR budou zřejmě rozhodující ekonomické podmínky, které budou omezovat možnosti vybavení systému PVO nejmodernějšími komplety. O to více vystupuje do popředí vysoce účinné využití těch prostředků, které máme. Uvedu blíže některé otázky protivzdušné obrany v našich nových podmínkách. Základním úkolem PVO je zabezpečit obranu objektů na teritoriu státu, jakož i útvarů a svazků pozemního vojska, proti úderům možného vzdušného protivníka ze všech směrů. Jde o úkol náročný. Rozbor jeho možných řešení vedl nakonec k rozhodnutí vytvořit integrovaný systém PVO ČSFR (IS PVO), v jehož rámci budou působit následující druhy vojsk:

- radiotechnické vojsko (RTV) - připravované k radiolokačnímu zabezpečení protivzdušné obrany,
- protiletadlové raketové vojsko (PLRV) - určené k PVO uskupení pozemního vojska, důležitých průmyslových a administrativních středisek na území státu,
- stíhací letectvo (SL) - vybavené k plnění obdobných úkolů jako PLRV s využitím své vysoké manévrovosti a pružnosti použití,
- vojsko radioelektronického boje (REB) - vytvořené k radioelektronickému rušení systémů řízení a velení vzdušného protivníka, ke zjišťování jeho radioelektronických objektů.

Základ organizačního členění IS PVO tvoří tři divize PVO podřízené Velitelství letectva a PVO, soustřeďující všechny protiletadlové raketové svazky (útvary). Divize jsou rozmístěny v jednotlivých operačních oblastech: 1.dPVO - oblast "Východ", 2.dPVO - "Střed" a 3.dPVO - "Západ". Pokud budeme posuzovat bojové možnosti vytvářených divizí PVO podle tradičních měřítek, dojdeme v případě palebných možností PLRV k údajům uvedeným v tabulce.

Tabulka

PLRK dosahu	Počet palebných prvků									Matematická naděje zničení cílů na 1 pp PLR		
	mobilních			stacionárních			celkem			1. dPVO	2. dPVO	3. dPVO
	1. dPVO	2. dPVO	3. dPVO	1. dPVO	2. dPVO	3. dPVO	1. dPVO	2. dPVO	3. dPVO			
dalekého					2	3		2	3		2,34	3,51
středního		9	1	6	5	3	6	14	3	7,44	19,16	6,08
malého	14	5	15	4	4	8	18	9	23	33,92	16,64	42,88
blízkého			5						5			10,80
celkem	14	14	21	10	11	14	24	25	35	41,36	38,14	63,27

Pokud posuzují systém PVO podle obvyklých měřítek bojové účinnosti, vyvodím závěr, že vytvořením IS PVO k žádné kladné změně nedochází. Skutečností je, že bojové možnosti - průzkumné, palebné a manévrovací - jsou dány technickým vybavením systému PVO a nikoli jeho organizačním členěním. Zůstal-li bych pouze u těchto měřítek, došel bych k poněkud zavádějícím zjištěním. Na organizaci PVO jsou však závislé jiné skutečnosti, které již dříve začaly nabývat na významu. V současnosti představují výrazné podmínky mající vliv na výsledky protivzdušného boje. Nejprve jde o zajištění dostatečné odolnosti systému PVO v podmínkách nejvyššího úsilí vzdušného protivníka, o umlčení nebo zničení jeho prvků. K tomu by měla rozhodující měrou přispět opatření operačního maskování, ke kterým se doposud přistupovalo zpravidla pouze formálně a poněkud nejistým způsobem. V současných podmínkách, kdy by možnému protivníku byly mnohé skutečnosti o systému PVO předem známy, bychom vedli bojovou činnost na poměrně omezeném prostoru, zejména co do jeho hloubky a výhradně na našem státním území, nelze bez účinného operačního maskování počítat v PVO s žádným větším úspěchem. Neměli bychom se vyhýbat investicím do vhodných technických prostředků dezinformace vzdušného protivníka, utajení skutečné operační sestavy sil a prostředků PVO. Jednotné velení IS PVO dává všechny předpoklady k rozumnějšímu použití takových prostředků i k přijetí potřebných organizačních opatření.

Bude též vhodné rozebrat problém zálohování systému PVO. Dosavadní zásady, principy bojového a operačního použití prostředků PVO vytváření určitých záloh nepředpokládaly. Je však známo, že žádný systém není dostatečně spolehlivý, tedy ani odolný, pokud není zálohován. IS PVO poskytuje možnosti vytvořit vhodné podmínky k nalezení a uplatnění takových forem, způsobů zálohování, které by mohly do určité míry vyrovnat úsilí vzdušného protivníka o rychlé ochromení systému PVO jako celku.

Nezanedbatelná není ani možnost rychlé a účinné reakce na vývoj situace při operaci, což může společné velení letectvu a PVO poměrně snadno zabezpečovat.

Ukazuje se, že rozhodující pro celkovou účinnost IS PVO bude oblast velení a řízení. Zejména zabezpečení spolehlivé protivzdušné obrany vševojskových divizí a armádních sborů bude vyžadovat úzkou součinnost s orgány jejich velení. Je třeba si uvědomit, že vedle IS bude působit vojsková PVO s protiletadlovými dělostřeleckými a protiletadlovými raketovými komplety blízkého dosahu typu S-2M a S-10M. Tyto prostředky jsou zařazeny v protiletadlových oddílech vševojskových pluků. Dále má vojsková PVO čtyři protiletadlové dělostřelecké pluky mod a čtyři protiletadlové baterie pd. Celkově jde o 213 palebných prvků, které i když jsou ve srovnání s prostředky PLRV Integrovaného systému PVO mnohem méně účinnější, představují vlastně jediné prostředky schopné účinně bojovat s bitevními vrtulníky a dalšími cíli v přízemních výškách. K jejich řízení a k řešení otázek součinnosti s prostředky dPVO je na úrovni vševojskové divize zřizována skupina vojskové PVO a u Vojského velitelství oddělení vojskové PVO. Významným opatřením součinnosti je vypracování zásad společného plánování bojové činnosti mezi veliteli divizí PVO a vševojskovými veliteli. Navrhována je např. výměna součinnostních skupin k zabezpečení vzájemné informovanosti, vyslání operační skupiny dPVO na velitelské stanoviště armádního sboru k vyhotovení společného zámýslu vedení bojové činnosti, případně účast velitele dPVO na velitelském stanovišti as v období plánování bojové činnosti. Myslím, že nejvhodnější formy a postupy bude zřejmě nutné ověřit na zkušebních VŠC. V každém případě bude podsystém velení a řízení dPVO i celého IS PVO vyžadovat zcela nové přístupy i technické prostředky. Jejich základ by měly tvořit osobní počítače třídy PC/AT sjednocené v Jednotném automatizovaném systému (JAS) velení a řízení. Tento záměr odpovídá i celkovému vývoji ve všech vyspělých armádách. Postupný přechod na uvedené osobní počítače bude nezbytný i v organizačním členění velení mobilním prostředkům PLRV a vojskové PVO, kde jsou doposud využívány nevýhledové 8bitové počítače, zejména typu POTAS. V opačném případě bude docházet k těžko překonatelným potížím při vzájemné výměně informací.

Mnoho rozborů a zkušebních ověření, alespoň formou VŠC, bude vyžadovat rozpracování zásad, stanovení určitých norem operačního použití sil a prostředků PVO. Domnívám se, že ČSA je stále spíše v období, kdy jsou kladeny jednotlivé otázky. Jednou z nich, která by si zasluhovala zvýšenou pozornost, je stanovení úlohy stacionárních PLRK v IS PVO, jejichž zranitelnost (tedy i nízká míra bojové využitelnosti) byla prokázána již v několika místních válkách.

Považuji za nutné reagovat ještě na jednu významnou otázku. Na vojenskovědecké konferenci Vojenské akademie v Brně bylo široce diskutováno o tom, zda lze za základní považovat možnost nenadálého napadení naší republiky, či možnost napadení až po určitém období zjevných příprav. Pro letectvo a PVO je odpověď na tuto otázku mimořádně významná, a to v mnohem větší míře, než např. pro pozemní vojsko. Je možná chyba hledat odpověď zcela jednoznačnou, neboť současný svět takový není. Na jedné straně, i přes dohody ve Vídni a přijetí zásad rozumné dostatečnosti, budou v Evropě i nadále státy, které mají možnost (především letecky) nenadále napadnout malé státy. Na druhé straně současná politická skutečnost Evropy v podstatě vylučuje okamžité dramatické vyhrocení sporné situace bez zřejmých předcházejících politických příznaků. Lze tedy za současných okolností vycházet z možnosti napadení po období příprav, a teprve při určité záporné změně politického klimatu v Evropě zvažovat přijetí opatření, která odpovídají možnosti nenadálého napadení ČSFR. Tím je možné zabezpečit jak přijatelné ekonomické ukazatele mírové činnosti IS PVO, tak humanizaci (polidšťování) výkonu vojenské služby u jednotlivých druhů vojsk PVO.

KE SLUŽEBNÍ ŽIVOTNÍ DRÁZE VOJÁKA Z POVOLÁNÍ

(Článek uveřejněný ve VM č. 3/1991)

V uvedeném článku i dalších materiálech plukovník Ing. Jaroslav Němec podává informace o možných přístupech k profesionalizaci ČSA. Uvedená fakta jsou pro mne o to víc zajímavá, že v současné době pracuji ve vojenském školství a zabývám se podobnými problémy, jaké zřejmě řeší plk. Němec. Myslím, že výměna názorů k některým problémům bude více než užitečná.

Jde především o tabulku č. 6 uveřejněného článku, v níž je vyjádřena služební životní dráha důstojníka z povolání se závazkem ke službě nad 15 let. V názorech na fyzický věk a služební léta důstojníka na uvažovaných funkcích se v podstatě s autorem shodují. Mám však zásadní výhrady ke kvalifikačním požadavkům tak, jak jsou v tomto přehledu uvedeny. Autor předpokládá, že se důstojník po získání vysokoškolského vzdělání bude dále vzdělávat v celé plejádě funkcí jen tříměsíčními kursy (kromě jednoho případu). Dá se dokázat, že za 3 měsíce můžeme s důstojníkem-studentem probrat např. jen tematiku pluku v obraně nebo v útoku, anebo divize v obraně, či v útoku. Výuka celé problematiky bojového použití pluku, divize, armády (sboru) vyžaduje v každém jednotlivém případě 4 až 5 měsíců (jeden semestr). To je dáno tím, že na uvažovaných stupních musí mít vševojskový důstojník znalosti nejen o všeobecné taktice (operačním umění), ale i o použití druhů vojsk, technickém a týlovém zabezpečení, velení. Důstojníci druhů vojsk jsou nuceni si často osvojit zvláštní znalosti jejich povolání, např. řízení palby, práci automatizovaných systémů velení, zvláštnosti zabezpečení apod. V takto dlouhých kursech lze připravovat vojáka z povolání pro **zastávání funkce štábního důstojníka** (podle názvu autora).

Tuto formu přípravy lze nazvat **kvalifikačním kursem**.

Přípravu na velitelské funkce je však nutné pojmout jiným způsobem. Kromě odborného vzdělání je nezbytné takového důstojníka připravovat jako řídícího pracovníka. To znamená poskytnout mu potřebné znalosti z oblasti teorie a metod řízení (vojenského managementu), psychologie, sociologie, pedagogiky, dalších společenských věd, jakými jsou politologie, ekonomie, právo, historie, zdokonalit ho v cizích jazycích, ale i udržovat v přiměřeném tělesném stavu. To jsou znalosti a schopnosti, které důstojníka kultivují občansky a společensky. Velitel (náčelník) musí být připravován i pro vedení spolupracovníků, řízení nižších organizačních jednotek, tedy na působení v oblastech, za něž jsou současní důstojníci nejvíce kritizováni. Tyto znalosti zejména v oblasti řídicí, budou-li na potřebné úrovni vyučovány a zvládnuty (což by mohlo zajistit školou udělené a všeobecně uznávané písemné úřední osvědčení), mohou být tím, co si důstojník v některých odbornostech spolu s "tvrdou prací" a organizačními schopnostmi odnese jako součást osobnosti v případě odchodu z vojenské služby. V tomto případě však délka vzdělávání může činit 1 rok (2 semestry), tj.

10 až 11 měsíců včetně doby účasti na VŠC, některých zvlášť vybraných zaměstnání u vojsk, závěrečných prací a zkoušek.

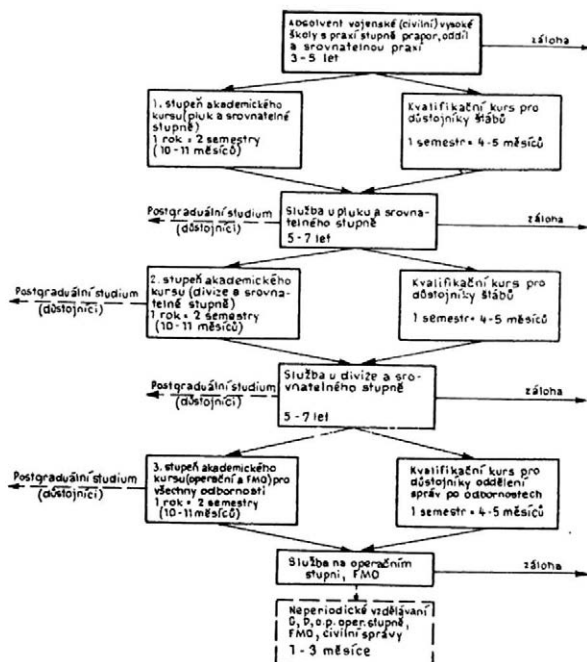
Tuto formu přípravy lze označit za **vyšší akademický kurs**.

Navržené délky studia byly stanoveny na základě propočtů doby potřebné k osvojení znalostí a dovedností při výuce, zkušeností i porovnáním s dostupnými materiály o vojenském školství v ostatních státech.

Domnívám se, že pro výchovu důstojníka stupně pluk - generální štáb (FMO), může vhodným způsobem posloužit připravovaný systém **akademických kursů** (rozpracovávány podle pokynů kolegia FMO z ledna 1991).

Akademické kursy jsou považovány za vyšší, kvalifikační, přeškolovací (rekvalifikační), specializační, popř. i další s rozmanitými cíli, obsahem a délkou.

Základní způsob, tvořící páteř kursů, je pro velitele (štábní důstojníky) mechanizovaného a tankového vojska znázorněn na obr.

Obr.

Jde o typové řešení, u ostatních druhů vojsk mohou být některé zvláštnosti dané jejich organizačním členěním. Zásadně však je možné tento způsob uplatnit. Má-li být totiž ve školním roce 1992/1993 zahájen první stupeň akademických kursů, je nutné, aby základní rozhodnutí o přípravě tohoto studia byla učiněna co nejdříve. Bylo by proto logické, aby došlo ke spojení úsilí všech zúčastněných osob při reformě vojenského školství formou společného úkolu, konkursu o nejlepší projekt, respektive jeho dílčí část.

Podplukovník doc. Ing. Petr Němec, CSc.

K VOJENSKOVĚDECKÉ KONFERENCI NA VOJENSKÉ AKADEMII

(Článek uveřejněný ve VM č. 7/1991)

Domnívám se, že naše usilovná snaha řešit jen některé otázky pojetí vojenskostrategické obrany ČSFR zaměřené pouze ve prospěch operačně taktické situace především pozemních vojsk, zvláště na vysoké vojenské škole a při akci s převládajícím vojenskovědeckým nábojem se ukazuje bez cílevědomých, předcházejících teoretických rozborů, poněkud předčasná.

Uvědomíme-li si, že náš stát opustil Varšavskou smlouvu, od základu změnil vojenskou doktrínu, zásadně snížil stavy osob a klíčových bojových prostředků ČSA, naše vojenská věda prochází institucionální přestavbou a svým duchovním fondem je na stejné startovní čáře jako praxe, měli bychom rozpoznat riziko omylů, pokoušíme-li se řešit současnou rozvrácenou situaci přímo, z hlediska prostého praktikismu a metodou spekulací.

Jen náš výstup z Varšavské smlouvy zúžil náš zpravodajskoprůzkumný obzor na několik desítek kilometrů za hranice státu.

Zanikla vazba našich ozbrojených sil na strategické systémy všeho druhu, tj. systémy nad úrovní vševojskové armády dle dřívější organizace, tedy včetně organických prostředků frontu.

Naše stále přetrvávající materiální vazby se SSSR, vojenské i národohospodářské, snižují zdroje našich vojenských i hospodářských možností na nepřijatelnou mez.

To vše by nás mělo nabádat ke skromnosti. Nedávno ukončená válka v Perském zálivu přinesla nové poznatky nejen vojenskotechnické nebo vojenskooperační, ale dokonce i vojenskopolitické, které nemůžeme rovněž přehlížet a nedoceňovat.

Na Arabském poloostrově bylo poprvé v historii vytvořeno pod vlajkou OSN nevidané, dočasné vojenské uskupení, které nejen že poprvé překročilo práh až dosud vždy jen slovních prohlášení a nedodržovaných příkazů Rady bezpečnosti, ale rozhodně vykročilo k jejich významnému vojenskému prosazení.

Není pochyb o tom, že jde o precedens, který bude zopakován.

Není však ani pochyb, že od dneška nebude stejným způsobem řešena každá konfliktní situace, při které budou aktivovány "horké zbraně", použito násilí, pošlapáváno právo, spravedlnost a humanita, **ale stane se tak vždy, kdy důsledky i sebelokálnějšího konfliktu ohrozí svět, jeho rovnováhu, stálost a bezpečnost**, což by mohl nepochybně být i případ napadení našeho, dnes svrchovaného státu.

Myslím, že to jsou dost závažné důvody, aby vojenské vědecké instituce generálních štábů usilovně zjišťovaly, co způsobilo, že konflikt, který si svým rozsahem nezačal s bitvami konce druhé světové války, proběhl tak, jak jsme viděli, tj. viděno očima vítězů, vysoce organizovaně, cílevědomě, technicky skvěle, se ztrátami lidí i techniky, které snesou srovnání s důsledky dopravního ruchu velkoměsta, v čem se tato historická válka lišila od našich až dosud vyznávaných představ.

Vysvětlení je nutné hledat v těchto skutečnostech:

Zatímco všechny minulé války měly z hlediska stran, které ji vedly, vždy celosvětový charakter vyžadující a využívající od počátku do konce veškerý potenciál těchto stran, bylo operační uskupení sil koalice pro Perský záliv vybráno z široké škály nadpočetných možností, svobodně, vysoce cílevědomě v nejvhodnější druhové skladbě i počtech, právě tak, jak to celková situace vyžadovala.

Řečeno stručněji, uskupení poprvé v historii slučovalo v optimálním vybraném složení nejvyšší kvalitu, požadované množství, nejvýhodnější organizaci a způsob použití. To spolu představuje první novinku, s níž musíme počítat.

Jsmo si jistě vědomi, že bude-li takto řešena jiná situace jinde na světě, bude asi zvolena jiná druhová skladba ozbrojených sil i technika jejich použití, ale to, co jistě zůstane, je, že bude opět kvalitativně, kvantitativně i technologicky nejvhodnější, vždy vysoce výběrová, využívající právě tu techniku, která je neúčinnější, včetně dnes již nepominutelných prostředků kosmických, bude-li třeba i strategického letectva, v situacích, na místech, kde to dříve nikdo nepředpokládal.

Druhý závažný metodologický poznatek spočívá tedy v tom, že vznikly a budou vznikat konflikty, které budou mít obecně platný základ, nutnou opakovatelnost a dějovou naplněnost.

Z obecnosti, opakovatelnosti a praktické použitelnosti je pak zřejmé, že dokážeme-li zbavit uvedenou válku v Perském zálivu všech zvláštností, zachováme-li vše obecně, obdržíme poprvé v historii praxí ověřený pracovní model pro funkci prototypu - základního vzoru, umožňujícího řešit důsledky vstupně zadaných odlišností i pro konflikty rozměrově výraznější menší, což vždy v minulosti nebylo možné.

Dalším, velmi významným důsledkem vycházejícím z výběrové nejvhodnější skladby ozbrojených sil koalice, byla zdařilá snaha mít co nejmenší vlastní ztráty umožněné a dosahované metodickým palebným "zpracováním" opevněné klasické obrany nepřitele do té míry, kdy stupeň jejího rozvrácení dovolil její odstranění beze ztrát.

Tohoto obdivuhodného výsledku bylo dosaženo vysokou technickou účinností nejvhodnějšího palebného uskupení a způsobů jeho použití.

Vlastnosti palebného systému, umocněné dostatkem zpráv dokonale nahradily dříve nepominutelné požadavky operačního překvapení jak při zahájení boje, v jeho průběhu a nutném soustředění paleb do krátkodobých palebných případů, bezprostředně využívaných pozemními vojsky, tedy požadavků pro minulost vysoce charakteristických.

V souvislosti s tím je nutné si připomenout, že ČSA je pro svou vojenskou osamocenost, technickou zastaralost a nedostupné náklady na obnovu požadovaného palebného systému (výkonného taktického letectva) této možnosti na dlouhou dobu prakticky zbavena, a to tím více, čím více se bude hodnota současného leteckého parku ČSA snižovat a předčasně nevhodně odsuzovat.

Tolik k úvahám z hlediska jejich nutné metodiky.

Co je z této situace zřejmé a platné pro ČSFR z hlediska podstaty řešeného problému?

Považuji za nutné zdůraznit, že zcela nezdůvodněně složitě uvažujeme o podobě a podmínkách možného ohrožení ČSFR, neboť ty se pro nás nezměnily.

Jsmo jako dříve opět jen "narázníkovým státem" v podmínkách "bezpečnostního vzhledu prázdna", naše dřívější vojenská bezprávnost se změnila v osamocenost, je nám opět určeno základní složení armády a znovu bez velkého zřetele na naše skutečné potřeby, zájmy a možnosti; jsou nadále oba základní aktéři nám nadřazené vojenské situace, kteří rozhodnou bez nás. Proto zůstává v platnosti i základní scénář našeho základního ohrožení.

Co se však zásadně může změnit, je naše možná účast a role v konfliktu. Varšavská smlouva nekompromisně určovala našim ozbrojeným silám úkoly především mimo naše území, bez nejmenšího vztahu k našim státním potřebám a zájmům, tj. k obraně obyvatelstva a životních hospodářských cílů na našem území. Drtivá převaha kvalitního, vybaveného a

vycvičeného vojenského potenciálu byla tedy určena na "nevratný export", doma zůstávaly jen malé síly v podobě PVOS a nemohoucí civilní protiletecké obrany.

Domnívám se, že **právě to je nejen možné, ale nutné zásadně změnit.**

Z této zásadní změny jsou patrné první dva prvky možného nového pojetí naší obrany, určující úkoly i orientaci zahraniční politiky a ozbrojeným silám v této podobě:

● Zahraniční politika, ve své bezpečnostní části, musí vyvíjet trvalé úsilí s cílem zbavit nás nežádoucí vojenské osamocení navázáním, postupným rozšiřováním a prohlubováním spolupráce s paktem NATO, až do cílového, plnohodnotného členství, v jakékoli vzdálené budoucnosti.

Souběžně s tím je stejně nutné spolupracovat oboustranně se všemi, kdož projeví o spolupráci se stejným cílem zájem. Jen to nás může účinně zbavit našeho současného bezpečnostního vakua, jež je vyvoláno nedostačujícím palebným systémem.

● Armáda musí zásadně změnit své strategickooperační, odnárodněné, extenzivní myšlení a konání.

Za svůj prvořadý cíl musí považovat obranu obyvatelstva i těch státních hodnot, jejichž ztráta by ohrožovala přežití cestou vystupňované schopnosti znemožňovat nepřátelské akce a neutralizovat jejich následky.

Na splnění tohoto úkolu je proto třeba vyčlenit rozhodující prostředky, jen dosažitelně menší část orientovat útočné, neboť k tomuto zdánlivě nelogickému kroku jsme nuceni finančními možnostmi a hospodářskou situací.

Je zcela logické, že takto chápané a řešené úkoly mohou splnit jen netradičně členěné ozbrojené síly složené:

■ Ze základního obranného systému víceúčelové aktivní územní obrany, a to:

- z podsystemu protivzdušné, přednostně modernizované, organizačně uspořádané a územně promyšleně rozmístěné obrany, schopné účinně omezit nepřátelské daleké palby; při úvaze o dotacích na její modernizaci a rozvoj je třeba uvážit, zda musí převzít zvýšenou zátěž plynoucí z nedostatečného útočného palebného systému,

- z nově řešeného podsystemu vojsk teritoriální obrany určeného ke sladění odstranění následků palebného ničení, ale i odstranění bojových situací vzniklých průniky nepřátelských pozemních sil a výsadek, opět s prvořadým cílem udržet podmínky přežitelnosti pro obyvatelstvo postižených oblastí; s tímto podsystemem musí dále úzce spolupracovat i současné vojenské letectvo.

Domnívám se, že teprve tyto dva podsystemy nejvýhodněji uspořádané, vybavené, rozmístěné a řízené mají až potom nárok na přívlastek "jednotný systém", tvořící základ strategické obrany státu.

Vyřešit dobře tento úkol je důležitější než nepodložené úvahy o klasické obraně hranic pozemními vojsky. Takto chápaná obrana v naší zvláštní situaci není ničím jiným, než mrháním drahým potenciálem a pláným zvyšováním obětí bez odpovídajícího účinku pro ochranu obyvatelstva i životně důležitých hodnot uvnitř státu.

■ Z části vysoce přizpůsobitelných útočných ozbrojených sil, schopných:

- zvyšovat účinnost základní obrany hrozbou, v případě potřeby i účinnou palebnou odvetou,

- spolupracovat s prostředky spojenců,

- odvracet možné omezené konflikty zaměřené jen na ČSFR.

"Nadstavbový" víceúčelový systém by byl složen z:

- víceúčelových, výkonných (početně omezených) průzkumných a úderných prostředků taktického letectva určených k plnění zvláštních úkolů hlavního velení,

- mobilních, vysoce účinných jednotek pozemních vojsk a vojskového letectva nasazovaných podle plánu hlavního velení v místech nejvyššího ohrožení a jejich největšího využití.

Oba uvedené zásadní podsystémy by plnily úkoly zvláštní zálohy hlavního velení k použití dle potřeb konkrétní situace.

Vzhledem k tomu, že tyto požadavky mohou splnit jen vysoce kvalitní bojové prostředky, střídající ty, které jsou v současnosti, je třeba tento systém budovat uvážlivě a postupně s výhledem do vzdálené budoucnosti.

Do doby přezbrojení je nezbytné velmi cílevědomě se současnými prostředky i lidským fondem "hospodařit", při usilovném úsilí o jejich všestrannou, tj. organizační, technickou, operační i duchovní obnovu odkrýváním a využíváním předností, které dnešní systém nepochybně má.

Doc. Ing. Václav Maryška, CSc.

K PROFESIONALIZACI A STRUKTUŘE OZBROJENÝCH SIL

(Článek uveřejněný ve VM č. 3/1991)

V článku autor plukovník Ing. Ladislav Klíma, CSc. zevšeobecňuje nové pohledy nejen na perspektivní a zcela nové organizační členění ozbrojených sil ČSA, ale také, že cílový model výstavby profesionální armády do roku 2005 počítá s vytvořením pravidelných a teritoriálních ozbrojených sil. V souvislosti s tím nastíní různé podněty, čímž vytváří dostatečný prostor pro jejich doplnění.

Na základě těchto skutečností bych chtěl uvést **další názory** k této problematice, a tím jednak podnítit potřebnou výměnu názorů, jednak dát podněty vojenským odborníkům pro konečné zpracování nejvýhodnějších možností organizačního vnitřního členění ozbrojených sil ČSA.

Za **prvé** autor uvádí, že: "... vzhledem k nejpravděpodobnějšímu možnému charakteru ohrožení státu ... se dosavadní struktura ozbrojených sil jeví jako neúčelná".

Domnívám se, že zcela odlišné podmínky, které vznikají přijetím nové obranné doktríny, si přímo vynucují skoncovat s dosavadními, po léta direktivně prosazovanými plukovními,

divizními či armádními organizačními strukturami, které lze nahradit daleko pružnější **brigádní organizací** a završit **armádním sborem**.

V nových vnitřních i vnějších podmínkách, kdy armáda má plně zabezpečovat státní svrchovanost, neporušitelnost hranic státu se vychází z výchozí doktrinární zásady organizovat obranu **celého území ČSFR** před napadením **jakýmkoli** protivníkem a z **různých směrů**.

V souladu s těmito hlavními doktrinárními zásadami lze předpokládat, že :

- dojde k postupnému přemísťování současných vojenských útvarů, jednotek, včetně nadřazených velitelství do nových a v některých případech do "staronových" posádek,
- nové rozmístění vojenských posádek bude odpovídat úměrnému rozdělení do **tří územních celků** (Čechy, Morava a Slezsko, Slovensko) s přihlédnutím na jejich rozlohu, význam, důležitost, členění, pokrytost a zastavenost terénu, jakož i počet a kapacitu předpokládaných směrů (hraničních přechodů), které by mohla využít vojska protivníka,
- v důsledku členitosti a pokrytosti terénu, významu pravděpodobného směru mohou být **prapory** rozmístěny pouze v prvním, nebo v prvním i druhém sledu, což bude odpovídat charakteru a způsobu obrany předurčených prostorů,
- prapory budou mít přímo vymezené **obrané úseky** (dosud podle Všeob-Ř-1, čl. 340. obranný rajón praporu) v prostoru státní hranice nebo na přístupech k ní,
- se podstatně zvětší dosud platné **šířky obranných rajónů** čet, rot a zejména **obrané úseky** praporů, do popředí se dostanou zásady organizování aktivní, manévrové, převážně kruhové obrany důležitých prostorů a pravděpodobných směrů,
- četové a rotní opěrné body mohou být mezi sebou propojeny systémem paleb, v některých případech na důležitých směrech povedou boj i **samostatně**, včetně boje v **obklíčení**.

Z uvedeného lze vyvodit, že nové organizační členění by mělo plně zabezpečit vedení obranného boje v souladu s požadavky všestranného zabezpečení.

Za druhé autor naznačuje, že v komplexním programu profesionalizace jde o výstavbu **"... početně malé vysoce efektivní profesionální armády"**. Přitom nedostatkem je, že uváděná výstižná charakteristika "početně malé armády" neuvádí, o jaký početní stav skutečně půjde.

Vycházím-li z údajů, které uvádí **Ing. Milan Štembera** ve Vojenské myslí č. 3/1991 na straně 18, tak "... s perspektivou nejbližších pěti let půjde o armádu o mírovém počtu 140 000 mužů". Dále uvádí, že "... v další etapě se předpokládá snížení stavu pod 100 000 mužů přibližně s 50 % profesionalizací armády".

Oproti těmto údajům **plukovník Ing. Jaroslav Škopek** ve Vojenské myslí č. 1/1991 na str. 10 zevšeobecňuje odlišné údaje tím, že "... výstavba ČSA do roku 2005, plně profesionální ... by měla mít 70 000 až 90 000 osob".

Nechť skutečný cílový stav početně malé **profesionální armády** bude jakýkoli, tak při výstavbě nové moderní armády by neměly chybět jednotky, či útvary vzdušných výsadků - **výsadkářů** vycvičených nejen k seskoku padákem, ale i k vedení aktivní, vysoce manévrové bojové činnosti různými zbraněmi a prostředky v sestavě vlastních bránících se vojsk, jakož i v týlu útočícího protivníka, který pronikl na naše území nebo do sestavy naší obrany.

Vezmu-li v úvahu, že ve druhém období výstavby ČSA - do roku 1997 bude

v ČSA asi 140 000 osob a ve třetím - do roku 2005 pouze 70 000 osob, tak pouhé 3 až 4 % z uvedeného počtu by zabezpečily vytvoření **výsadkových** jednotek a útvarů o síle 2100 až 2800 osob.

K tomu jsem veden tím, že každá moderní armáda našich sousedů má vzdušné výsadky různého druhu, průzkumné diverzní jednotky, či úderné výsadkové anebo aeromobilní útvary (jednotky) k vedení boje zejména v týlu protivníka.

Navíc jednotky "třetí dimenze" jsou neustále reorganizovány a doplňovány nejmodernější bojovou a dopravní technikou, zbraňovými systémy, přizpůsobeny nejen pro přepravu

vzduchem, ale i vysazení z rozličných výšek pomocí nákladních padáků nebo i bezpadákových systémů.

Dokonce i sousední neutrální Rakousko ještě před určitou dobou mělo průzkumně diverzní jednotky rozmístěné ve třech prostorech v blízkosti naší státní hranice.

Z uvedeného lze vyvodit, že i při obranné doktríně mají a budou mít své uplatnění **malé vzdušné výsadky**, které umožňují všestranné použití. Zároveň případné zrušení výsadkových nebo úderných výsadkových jednotek v době, kdy v západních armádách se počítá s jejich další výstavbou, by bylo přinejmenším krátkozraké.

Za třetí autor zvažuje "... zda základní operačně taktickou jednotkou pozemního vojska by měla být brigáda zahrnující 4 až 6 praporů".

Domnívám se, že předpokládané snížení počtů bojové techniky v ČSA také vyžaduje přehodnotit původní, či v posledním období nově navrhované organizace u stupně praporu až divize.

I v této oblasti je zapotřebí odvrhnout dřívější direktivní schéma myšlení a v nové situaci obranné doktríny hledat nejvýhodnější řešení, jež by co nejvíce odpovídalo soudobým i vývojovým požadavkům.

Plně se ztotožňuji s tím, aby dosavadní **velitelství divizí** bylo nahrazeno **brigádním** stupněm při vyloučení přetrvávajícího **plukovního** mezičlánku.

Dále souhlasím s tím, aby vševojsková např. **mechanizovaná brigáda** zahrnovala 4 až 6 praporů, ovšem za předpokladu, že dojde i ke změně praporeční organizace. Dlouholeté zkušenosti dokazují, že právě prapor má citelný nedostatek některých jednotek druhů vojsk a jednotek speciálních vojsk, neboť mu chybí nejdůležitější druhy zabezpečení. Tím se zmenšují jeho bojové možnosti, schopnost vést samostatně boj po delší dobu, požadovaná aktivnost, manévrovat včetně jeho víceúčelového využití pro obranný boj, přehrazování směrů, působení odtržené od hlavních sil, ale i pro případné vyčlenění části jednotek pro boj v týlu protivníka.

Další podstatně odlišnou variantou organizace mechanizované brigády oproti armádám sousedů je i to, že by byla přijata zásada, aby ze **čtyř** praporů byly **tři mechanizované** a **jeden tankový**. V pořadí **pátý** prapor by byl **výsadkový** (průzkumně diverzní, padákový, úderný či speciální), poslední - **šestý** prapor - složený z nezbytně potřebných jednotek druhů vojsk a jednotek speciálních vojsk.

Výhodou šestého praporu - **praporu zabezpečení** by bylo, že jednotky by uskutečňovaly odborný výcvik soustředěně v bateriích, četách, současně by byly trvale přidělovány předurčeným mechanizovaným nebo tankovým praporům.

Výsadkový prapor by polní výcvik vedl v oblasti mechanizované brigády, výsadkovou přípravu - seskoky u výcvikového střediska v rámci územních oblastí.

Za **čtvrté** autor uvažuje o modelové struktuře členění "... **pravidelných ozbrojených sil (profesionální armády)**", kde dochází k zásadním změnám. Pokud bude zachováno pojetí vytváření "... **vševojskových brigád a samostatných praporů druhů vojsk**", tak potom se naskytá otázka, zda by nebylo vhodnější uvažovat o zřízení buď samostatných **výsadkových praporů** jako **útvary** jednoho druhu vojska, anebo **výsadkového pluku**, či dokonce **výsadkové brigády**.

Je nutné poznamenat, že při výstavbě a předurčení výsadkových jednotek se v žádném případě nemůže uplatnit dosavadní teorie vzdušných výsadků, která byla v minulosti často mechanicky přebírána ze Sovětské armády bez ohledu na skutečné možnosti naší armády a zejména jejího dopravního výsadkového letectva.

Skutečností ale zůstává, že by bylo zapotřebí nejen skoncovat, ale přímo zavrhnout dosud zakotvené a zcela nesprávné myšlení některých vojenských teoretiků, kteří tvrdí, že při platnosti obranné doktríny nemají vzdušné výsadky své opodstatnění. Tomu oponuje další názor; domnívám se, že zákonitě dojde k menší četnosti, popř. až k výjimečnému bojovému použití i vysazení taktického vzdušného výsadku.

Mnohé z toho, co má vliv na platnost, či opak uvedených názorů, je ovlivněno tím, že není doceněn a pochopen pojem taktického vzdušného výsadku.

Pokud **taktický vzdušný výsadek** bude organizován z mechanizovaných jednotek různé síly, pak jde o velmi drahou **přepřavu vzduchem** určité hodnoty "výsadku", který navíc není dostatečně vycvičen a vyzbrojen pro boj v týlu protivníka. A jeho výsledný účinek?

V opačném případě různé způsoby vysazení i do více prostorů zcela umožňují **výsadkovým jednotkám** vést aktivní, manévrový boj při plnění rozličných obranných, útočných, přepadových či zvláštních bojových úkolů nejen v sestavě vlastních bránících se vojsk, ale zejména v týlu útočících vojsk protivníka.

Je zcela pochopitelné, že v podmínkách vedení obranného boje by výsadková brigáda nebyla v žádném případě použita **vcelku**, ale pouze po **jednotkách** (rota, nejvýše prapor) přidělovaných vševojskové brigádě nebo armádnímu sboru. Přitom v mnohých případech vlastní vysazení výsadku by bylo v rozmezí zesíleného družstva (skupiny) až čety, což bude ovlivněno nejen charakterem bojového úkolu, ale i hloubkou a dobou boje.

Domnívám se, že při prvním náznaku připravované organizace nelze zapomenout na takový druh vojska, který má v moderních armádách své plné opodstatnění. Proto jsem zevšeobecnil svůj názor a dal podnět k nezbytnému řešení.

Plukovník v zál. doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.

Plukovník doc. PhDr. Oldřich Čechák, CSc.
plukovník v zál. doc. PhDr. Felix Černoch, CSc.

FRANCOUZSKÉ ZKUŠENOSTI S PŘÍPRAVOU VOJENSKÝCH PROFESIONÁLŮ

ČSA se nachází na počátku složitého a mnohorozměrného procesu své profesionalizace. Porovnávací rozbor zkušeností ze života profesionálních armád vyspělých demokracií nás opravňuje k tvrzení, že **růstovým jádrem tohoto rozvojového procesu není manévr organizačním členěním a vojenskými technologiemi, ale možnostmi lidského intelektu.** Máme-li hned na počátku stanovit a usměrňovat řídicí prvek dlouhodobé obnovy armády, ne odvozené a druhořadé záležitosti, pak musíme uznat za tento prvek vojenského odborníka. Tím je i řečeno, nakolik je klíčovým problémem jeho přípravy využití jeho vnitřních intelektuálních zdrojů v průběhu jednotlivých vojenských životních drah.

Tvrdíme-li, že lidská práce, tedy i "práce vojenská", neomezená ve svém tvůrčím a inteligenčním výkonu je prvotním, hmotné vstupy podružným přítokem "výrobního" systému armády, neříkáme tím pochopitelně nic nového. Chceme jen podpořit naši tezi, že kvalita přípravy a využití vojenských odborníků předurčí do značné míry nejen výslednou kvalitu přechodového období k profesionální armádě, ale svými důsledky přesáhne i její časový horizont (informační přenos mezi osobami, vrstvami a pokoleními vojenského společenství).

Můžeme konstatovat, že obdobného mínění byli i členové delegace francouzské armády ze školy pozemního vojska v Coetquidanu, kteří ve dnech 27. ledna až 3. února t. r. pobývali na pozvání Federálního ministerstva obrany ČSFR - správy vojenského školství v ČSFR.

Náš příspěvek je stručným shrnutím jejich zkušeností z přípravy vojenských odborníků na uvedené škole. Z bohaté diskuse na půdě Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově lze vyvodit tematické okruhy stojící za pozornost a hlubší studium, neboť Francouzi se zajímali o **úlohu velitele v ČSA v době míru a v boji, psychologickou přípravu vojsk, zvláštní výcvik typu "commandos", součinnost druhů vojsk a zbraní, možnost přechodu na jiný směr v průběhu studia vojenské školy a ve vojenské praxi, uplatnění získané kvalifikace, vztah všeobecného a odborného vzdělání na vojenských školách, obecný a specifický profil důstojníka, úroveň kvalifikace učitelského sboru Vysoké vojenské školy pozemního vojska, organizaci výuky, náročnost zkoušení atp.**

Kombinace profesionální armády a armády se všeobecnou povolávací povinností

Francouzští hosté potvrdili, že diskuse o této otázce je otevřená. A to jak na teoretické úrovni, tak i v rovině formujících se vojenskopolitických pojetí. Samotná praxe se však opírá

o princip sloučení armády profesionální se všeobecnou povolávací povinností. Politická státní správa a velení francouzské armády přitom vycházejí z toho, že:

- vojenská služba je zárukou systematické přípravy záloh, představuje tradici podporující branné vědomí obyvatelstva, je pokračováním všestranné výchovy a přípravy mladých lidí, výrazem spojení armády s francouzským lidem apod.,

- případný ozbrojený konflikt by nabyl hromadného měřítka, vyžadoval by dodatečnou mobilizaci předem připravených záloh.

Instruktivní pro řešení otázek celkového programu profesionalizace ČSA jsou samotné **formy národní služby** ve francouzské armádě a **míra profesionalizace** jednotlivých druhů vojsk. K oběma základním formám patří **služba vojenská a v zájmu obrany**.

Pozornost zasluhuje především **služba v zájmu národní obrany** - náročná práce povolanců ve zdravotnictví, v jednotkách civilní obrany, v požárních sborech, ale i na ministerstvech (zahraničních věcí, zahraničního obchodu, vnitra, školství, hospodářství a financí).

Základním cílem rozptylu povolanců do řídicích článků státní správy je **co nejlepší využití vzdělanostních možností branců**, především vysokoškoláků, zvláště připravených a disponovaných jednotlivců. Prvotní orientace na co nejvyšší stupeň využití nabyté kvalifikace je jedním ze stěžejních principů francouzské armády. A to ať již jde o vztah k absolventům vojenských, či civilních škol, nebo o kterýkoli vývojový stupeň odborného osobního růstu.

V případě absolventů civilních vysokých škol se případná přeplněnost vhodných civilních institucí neřeší na úkor znehodnocení nabyté specializace, ale pružným odkladem nástupu činné služby. Je patrné, že **zásada výslednosti, účelnosti a hospodárnosti v nakládání s intelektuálním bohatstvím je ve francouzské armádě uplatňována důsledně**.

Míru profesionalizace francouzské armády potvrdily v ČSFR již známé a publikované údaje - asi 55 % mužstva a poddůstojnického sboru u pozemního vojska, 38 % u letectva a 24 % téže kategorie u vojenského námořnictva.

Francouzští hosté potvrdili skutečnost, že se v jejich zemi **nadále diskutuje o otázkách větší míry profesionalizace vojenské služby, reformách systému doplňování, soustředění vojsk do menšího počtu základů**. Stejně tak i o **soustředování pedagogů, instruktorů a prostředků materiálně technického zabezpečení výchovy i výcviku do několika pružných středisek**. To vše s cílem ušetřit soustředěním prostředky a využít je pro kvalitnější přípravu vojenských profesionálů, vyšší stupeň profesionalizace, především u letectva a námořnictva.

Zcela jednoznačně je možné konstatovat vysoké sociální postavení francouzských vojáků z povolání, které je ovlivněno:

- přísným výběrem zájemců o studium na vojenských školách, vysokou náročností studia (teorie výcviku, kázeň, morální nároky a zátěžové situace),

- možnost získat při vojenské profesionální službě novou a nezdědka přitažlivou kvalifikaci ve zvláštních kursech zabezpečovaných ministerstvem obrany (počítačové a informační technologie, cizí jazyky, jednotlivé druhy řízení atd.),

- možnost konkrétní odborné přípravy, včetně odborných stáží v rámci dlouhodobější přípravy na přechod do občanských povolání (zabezpečuje francouzské ministerstvo obrany),

- celkovým materiálním a sociálním zabezpečením při celé vojenské životní dráze (zahrnuje především vysoký plat vojenského profesionála, systém speciálních příplatků a výhod, pružné řešení bytového zabezpečení a další výhody).

Zkušenosti francouzské armády potvrzují historicky zrcadlenou pravdu, že **aktivita, tvořivost a pracovní výkon každého jedince je zpětně vazebně materiálně motivován. Je nepochybné, že tržní prostředí takový model chodu posiluje a "energeticky zakódovává"**. Pro nás je to poučné především ve smyslu porovnávání výhod, které každý případný zájemce o vojenskou profesionální službu při svém rozhodování uplatňuje. Je

nepochybné, že i česká a slovenská tržní ekonomika bude ve stále vyšší míře, byť pocho-pitelně limitované, umožňovat skokovitě, několikanásobné vylepšení platové situace, především u kvalifikovaných jedinců. Tento "úbytek užitečnosti" musí služební životní dráhy vojenských profesionálů nahrazovat alespoň částečně v příjmech a podstatně v sociálních jistotách. V opačném případě dochází ke ztenčování zdrojů zájemců o vojenskou službu, k nezaangažovanému výkonu, k odpoutávání se od vojenské profesionální služby po ukončení závazku apod. Zbývá jen podotknout, že vnitřní odliv nejproduktivnějších kádřů z armády, z orgánů státní správy, z vědy, výzkumu i odjinud může být za určitých okolností předběhnut, či doprovázen emigrační vlnou odplavující ze země dlouhodobě střádanou energoinformaci. Je zřejmé, že tato ztráta má povahu strategického defektu a ohrožuje bezprostředně čtyři základní bytostní funkce státu; a to obrannou, správní, produkční, autoreprodukční.

Ve francouzské armádě je morální přípravě tradičně věnována mimořádná pozornost rozvíjení vojenské etiky a upevňování hrdosti na příslušnost ke stavu, zbraní a posilování vlastenectví vojáků. Příprava je cílevědomě rozvíjena na vojenských školách ve dvou základních směrech:

● **Formování žádoucích vztahů k francouzské společnosti a k jejímu zřízení zahrnuje:**

- objasňování hlavních rysů a předností francouzského společenského zřízení, jeho demokratických tradic, humanistické současnosti, aktivní mírové zahraniční politiky,
- seznamování s technologicky vyspělou ekonomikou Francie, s jejími výsledky, postavením v systému mezinárodní dělby práce, výklad hospodářské politiky státu a vymožeností sociálně ekonomického zabezpečení,
- vysvětlování dějin francouzské státnosti, jejich hospodářských, politických, vědeckých a kulturních stránek,
- kladné porovnávání služby ve francouzské armádě s podmínkami služby v armádách jiných států, zdůrazňování lepšího materiálního zabezpečení, humánnějšího průběhu služby, apod.

Tento směr posilování vlastenectví je spojován s upevňováním osobního přesvědčení o potřebě hájit francouzský společenský systém se zbraní v ruce.

● **Formování morálně psychologických vlastností nezbytných pro boj vychází z toho, že zvyšování náročnosti bojové přípravy je jedním ze základních prostředků upevňování těchto vlastností vojenských profesionálů.**

Zároveň s tím je cílevědomě kultivován pocit vysoké kolektivní odpovědnosti lidí, zejména prostřednictvím:

- poměrně stálosti vojenských kolektivů a velitelských funkcí,
- zvyšování služební pravomoci velitelů,
- jejich soustavné přípravy v oborech pedagogiky, psychologie, sociologie apod.

Uvedeným cílům odpovídá podíl základních skupin předmětů na celkovém objemu výuky. Přibližně 30 až 40 % doby studia je věnováno výuce společensko-vědních předmětů (dějiny, ekonomie, zeměpis, pedagogicko-psychologické vědy), šest hodin týdně je ve škole pozemního vojska v Coetquidanu věnováno morálně politické přípravě. Tyto zásady, do značné míry i obsah výchovy k hrdosti na stavovskou a státní příslušnost, jsou vysvětlitelné podobné principům i orientaci výchovy v československé armádě za první republiky.

Nejen z diskuse, ale i ze způsobu vystupování členů francouzské delegace bylo zřejmé, že rozvíjení a upevňování vojenských tradic je v armádě Francouzské republiky věnována mimořádná pozornost. Úcta k základním taktickým "provozním" požadavkům na vnější

vzhled, vojenské chování důstojníka se zdá být zcela ústrojnou součástí mravního postoje francouzských vojáků, našich hostů.

Na Vysoké vojenské škole pozemního vojska v Coetquidanu je také upevňování a rozvoj vojenských tradic naprosto přirozeným prvkem výchovně vzdělávacího procesu. Z našeho současného pohledu si zasluhují pozornost vysoce rozvinuté a důsledně uplatňované rituály: slavnostní inaugurace, přestupy posluchačů z nižších do vyšších ročníků, ceremoniál povyšování do jednotlivých hodnostních stupňů. Rovněž i využívání historické a současné vojenské symboliky: výrazné označení příslušnosti ke zbraní, k jednotce, ročníku vysoké školy, využívání poměrně značného množství druhů stejnojmenných pro služební příležitosti, druhy zbraní, **včetně historických**, používaných pro pasování, povyšování, k upevňování stavovské hrdosti na příslušnost ke konkrétnímu druhu zbraně, útvaru jsou využívány zástavy (i historické).

Součástí procesu upevňování a rozvíjení vojenských tradic na vojenských školách je rozsáhlá výuka dějin válek a vojenského umění. Vyučuje se nejen jako čistá, kladná historiografie, ale spíše jako informační tkanivo pro utváření úcty k vojenským tradicím vlastního národa.

Otázka výběru a testování zájemců o službu ve francouzské armádě je předmětem trvalého zájmu vojenských orgánů. V současné době nacházejí ve Francii stále větší prostor názory **o nedostatečné připravenosti branců pro výkon vojenské služby**. Proto se v odborných kruzích uvažuje o plně profesionální armádě, nebo o povinné vojenské výchově, zkrácení výcviku na 2 měsíce pro přibližně 15 % branců a jejich následném zařazení do sboru teritoriální obrany s povinností účastnit se vojenských cvičení.

Zdroj výběru vojenských profesionálů je považován za dostatečně velký a kvalitní, což francouzská delegace zdůraznila údajem, že do 1. ročníku každé ze škol v Coetquidanu se hlásí průměrně 800 zájemců a přijímáno je 130 až 170 uchazečů. Základním důvodem tohoto poměrně velkého zájmu o školu pozemního vojska je vysoké postavení vojenského povolání, platové a sociální zabezpečení při vojenské službě i po jejím ukončení.

Doposud se mužstvo a poddůstojnický sbor francouzské armády doplňuje dvojím způsobem: povoláním branců a náboem dobrovolníků. K doplňování mužstva jsou dobrovolníci přijímáni ve věku 18 až 32 let, do poddůstojnických škol a do kursů vojenských odborností ve věku od 17 let, která může být jimi prodloužena.

Mimo všechny již uváděné skutečnosti vojenské profesionální přípravy si zasluhují pozornost ještě tato fakta:

Po absolvování dostává absolvent prvního stupně vojenské školy pozemního vojska (VŠPV) písemné úřední osvědčení o všeobecném inženýrství a ve společenských vědách oborech titul bakaláře.

Mezi VŠPV a civilními univerzitami jsou uzavřeny dohody, jimiž se uznává vojenské vzdělání (aprobace), a to umožňuje absolventům vojenských škol pokračovat v nadstavbovém studiu na univerzitách.

Po ukončení VŠPV odcházejí absolventi do ročních "aplikačních kursů" pro konkrétní druhy zbraní, které jsou organizovány v posádkách.

VŠPV vyučuje tři základní celky předmětů, a to: vojenské, univerzitní a tělesnou přípravu.

Mimořádný důraz je kladen na jazykovou přípravu: povinně se vyučuje angličtina, povinně volitelný je další cizí jazyk (včetně češtiny, slovenštiny, ruštiny, arabštiny, u jazyků obtížnějších je uplatňováno zvýhodnění formou úlev).

Výuka (celkem 40 hodin) trvá od pondělí do soboty.

Zaměstnání končí v 18,30, v sobotu ve 12,30 hodin.

Zcela přirozeně se pokračuje v samostatném studiu po večeri, což je dáno náročností předmětů, jakými je matematika, informatika, fyzika, termodynamika apod. Týdně je 6 hodin morální a 6 hodin tělesné přípravy. Vojenské předměty a zaměstnání v terénu jsou soustře-

děny do čtrnáctidenních soustředění; platí zásada - tři týdny vyučování všeobecně vzdělávacích předmětů, jeden týden vojenské.

V článku jde skutečně pouze o několik postřehů. Jsou navíc vybírány účelově ve prospěch profesionalizačních trendů ČSA, zvláště přípravy vojenských profesionálů. Domníváme se totiž, že francouzské zkušenosti nám jsou v nejednom ohledu natolik blízké, abychom je neodmítali. Zamýšlení nad nimi tak považujeme za nezbytné pro koncepční tvůrce, ale nepochybně bude užitečné i daleko širší vojenské veřejnosti, zejména školské.

Plukovník Ing. Miroslav Veselka

VOJENSKOPOLITICKÉ ASPEKTY KONFLIKTU V PERSKÉM ZÁLIVU

Historie ukazuje, že na jakoukoli příští válku, má-li být úspěšná, je třeba se připravovat jinak, než na válku minulou. Proto jakékoli pokusy o vyvození jednoznačných závěrů pro budoucí vojenskostrategické koncepce, členění ozbrojených sil i zásady jejich použití jen na základě konfliktu v Perském zálivu musí být posuzovány přísně kriticky.

Krise byla testem kladného vývoje mezinárodních vztahů obecně, vztahů mezi USA a SSSR zvláště. Rada bezpečnosti OSN se poprvé v historii zabývala mezinárodní krizí, v níž šlo o jednu z velmocí (USA) a přijala rezoluce, umožňující použití vícenárodních ozbrojených sil k jejímu řešení. Bezprecedentní je i rezoluce RB OSN o podmínkách trvalého příměří, a to tím, že poprvé aktivně, komplexně a rozhodně stanovuje podmínky pro ukončení konfliktu (zničení ZHN včetně zásob, výrobních zařízení a surovin k jejich výrobě, ponechání řízených střel s dosahem do 150 km, potvrzení hranic z roku 1963, vytvoření demilitarizovaného pásma, jeho obsazení jednotkami OSN, navrácení uloupeného majetku Kuvajtu, náhrady škod).

Takové řešení krize se může stát výstrahou pro „možné agresory“. Přitom úspěšné použití vojenské síly v Perském zálivu nesmí změnit základní normy mezinárodních vztahů, založených na mírovém řešení sporů.

Podle národních či oblastních zájmů se zdůrazňují různé příčiny vzniku krize a metody jejího řešení. Husajn zdůvodňoval agresi historickými iráckými nároky na Kuvajt, úmyslem přerozdělit zisky z arabské ropy podle hesla „bohatým brát, chudým dávat“. Civilizovaný Západ ospravedlňoval svoje postupy nepřístupným připojením svrchovaného státu, popř.

projevem počínajícího konfliktu mezi Severem a Jihem. I když každý z uváděných důvodů měl určitý dílčí vliv, nelze je považovat za rozhodující.

Kuvajt nikdy nebyl součástí iráckého státu; obě území byla od 16. do konce 19. století v područí Osmanské říše. Krizi iráckého hospodářství nezpůsobil Kuvajt, ale politika Husajna, který se místo o hospodářský růst staral o osobní moc zajišťovanou co nejmodernější armádou. Irácké zahraniční dluhy před připojením Kuvajtu činily 70 miliard dolarů. Na krizi nejvíce hospodářsky dopadly vedle Iráku rozvojové země Jihu a státy střední a východní Evropy tzv. Severu.

Rozhodující příčinou konfliktu v oblasti Perského zálivu byla snaha o kontrolu hlavních zdrojů ropy, tím i o získání možnosti diktovat její ceny. Irácký podíl na světových zásobách ropy by se obsazením Kuvajtu zvýšil z 9,8 na 19,3 %. Pod hrozbou použití síly proti Saúdské Arábii by Irák nepřímě rozhodoval o dalších 25 %. Faktický monopol na téměř 45 % světových zásob ropy by pak byl i monopolem na určování světových cen. O jejich zvyšování Irák usiloval dlouhodobě. USA a další vyspělé země měly a mají naopak zájem (až na krátkodobé spekulativní výjimky) udržet ceny ropy na pro ně rozumně nízké úrovni umožňující hospodářský rozvoj. Svědčí o tom skutečnost, že světové ceny ropy po krátkém vzestupu již v průběhu války značně klesly.

Před válkou všeobecně panující předpoklad, že "čas hraje pro Irák", se ukázal mylným. Ekonomická blokáda nebyla sice neprůchodná, zároveň však arabské proirácké hnutí nenabývalo nekontrolovatelného rozsahu. Značnou zásluhu na tom měly diplomatické a vojenské postupy USA, které zabránily zavlečení Izraele do konfliktu. Z krátkodobého hlediska lze kladně hodnotit, že USA postupovaly podle Charty OSN a deklarací Rady bezpečnosti. Z dlouhodobého pohledu se však jejich vyhraněná podpora monarchistických režimů v Perském zálivu, které jen stěží přežijí výbuch panarabského nacionalismu, může ukázat jako chybná. Nelze vyloučit, že kdyby USA již dříve podpořily demokratické změny v Saúdské Arábii a Kuvajtu, napomohly řešení palestinského problému apod., nedošlo by ke krizi. Husajnovu akci by totiž v takovém případě všechny arabské státy bez výjimky odsoudily. USA si budou chtít i nadále zachovat iniciativu při celkovém řešení blízkovýchodních problémů. Od sedmdesátých let nebyvalá zahraničně politická americká aktivita v oblasti nepřímě potvrzuje skutečnou platnost vojenskostrategického pojetí "diferencovaného odstrašování", jejíž úředně ještě neschválený návrh již více než před dvěma lety předpokládal přenesení vojenskopolitické aktivity na mimoevropská válčiště.

Rovněž Sovětský svaz ve vztahu k irácké agresi vůči Kuvajtu vycházel z Charty OSN a prokázal, že prosazuje nové myšlení ve své zahraniční politice. Určitá nerozhodnost a nedůslednost, projevující se při embargu i válce, byla důsledkem vnitřních rozporů v SSSR, zájmem na vyšších cenách ropy a předcházejícími těsnými politickými, ekonomickými i vojenskými vztahy s Irákem. Sovětskou nabídku na mírové zprostředkování krátce před zahájením pozemních operací spojeneckými silami nelze hodnotit jinak, než jako snahu o získání arabského veřejného mínění ve prospěch své dlouhodobé politiky, zachování vlivu v oblasti a posílení mezinárodního postavení Gorbačova, které ztrácel. Sovětskému vedení bylo předem známo, že jím navrhované řešení je pro USA nepřijatelné.

Všechny evropské státy si uvědomily svoji zranitelnost krizí v Perském zálivu, ke které většina z nich vyzbrojováním Iráku přispěla. Mezinárodní kontrola vývozu zbraní a technologií, zvláště jaderných i balistických, se proto stává aktuálnější.

Evropská společenství od počátku krize zaujímala pevné a očekávané stanovisko. Podpořila ekonomická donucovací opatření proti Iráku i jejich zesílení. Jakmile bylo zřejmé, že situaci bude nutné řešit vojensky, neměla ani institucionální mechanismy, ani společné ozbrojené síly, které by umožnily, s výjimkou finanční podpory, přiměřenou kolektivní reakci. Západoevropská unie (ZEU), jejíž vojenský zásah není co do prostoru omezen právním opatřením, nemá schopnost vytvořit sjednocené velení. To má naopak Severoatlantická aliance. Smluvně stanovený prostor zodpovědnosti NATO však nedovoluje zasadit alianci

řízené ozbrojené síly mimo Evropu, Severní Ameriku a Atlantik severně od obratníku Raka. Řešením pro další období pravděpodobně bude vytvoření vícenárodního vojska pro rychlé nasazení v rámci NATO, do kterého by své kontingenty vyčlenily členské země ZEU. V případě potřeby zasáhnout vojensky mimo smluvně stanovený prostor zodpovědnosti NATO by vojsko pro rychlé zasazení mohlo přejít pod velení ZEU. Vyloučit nelze ani rozšíření smluvně stanoveného prostoru zodpovědnosti NATO.

Všechny evropské státy poskytly, přes projevy pacifismu u části domácího veřejného mínění, podporu americké iniciativě. Z již uvedených důvodů byla uskutečněna individuálně a zahrnovala různé formy: politický souhlas, finanční příspěvky, poskytnutí vzdušného prostoru, základen, dopravní sítě, zdravotnických zařízení i přímé vyslání ozbrojených sil. Veškeré sladení při využívání podpory zajišťovaly USA, včetně příprav a vykonání vojenského zásahu. Evropským zemím bylo zřejmé, že vnitroeurovsky orientovaný systém KBSE nemůže ještě dlouho převzít roli NATO, popřípadě ZEU. Vlivná západoevropská "lobby" bude vykonávat na USA nátlak, aby přiměly Izrael k pragmatičtějšímu řešení situace na Blízkém východě.

V arabském světě se válkou prohloubila nejednotnost; je pravděpodobné, že se situace vyřazením Iráku jako jednoho z hlavních uchazečů o vedoucí roli podstatně nezmění. V Saúdské Arábii nelze zatím očekávat výraznější demokratizační změny, které by mohly vést k nastolení jiného státního zřízení. Monarchie bude těsně spolupracovat s USA a svůj mezinárodní vliv uplatňovat prostřednictvím financí. Ostatní státy Rady pro spolupráci v Perském zálivu nemají možnosti hrát vedoucí roli v arabském světě. Konflikt prokázal vojenskou slabost Rady. Přesto by mohla být základem pevnějšího bezpečnostního systému, pokud se k ní připojí Egypt a Sýrie. Oba tyto státy vstoupily do protirácké koalice, aby kromě jiného posílily svoje ambice na vedoucí úlohu v oblasti. Zatímco v Egyptě je situace poměrně stálá a jeho zahraniční politika ovlivnitelná velkým rozsahem americké vojenské a hospodářské pomoci, v Sýrii se jeví budoucnost režimu Assáda jako křehká. Nevyužil v průběhu krize nabídnutou možnost řešit mírovou smlouvou s Izraelem problém Golanských výšin. Za příznak slabosti režimu lze považovat nedostatek bojového nadšení syrského kontingentu za války. K narušení stálosti režimu v Sýrii může přispět i pravděpodobný nárůst úsilí fundamentalistického islámského hnutí o ovlivňování státní politiky. Proto lze očekávat, že USA a jejich spojenci urychlí řešení libanonského problému. Ostatním arabským zemím již jejich geografická vzdálenost znemožňuje výrazněji ovlivňovat vývoj situace v Perském zálivu. Výrazně poklesne podpora, a tím i vliv OOP, která se svým proiráckým postojem dostala do značné izolace. To může oddálit vyřešení palestinské otázky.

Nadějnou záruku pro spolehlivou politiku v oblasti mohou zatím poskytnout pouze nearabské země, tj. Izrael, Turecko a Írán. K jejich úspěšnější spolupráci by přispěla iránsko-turecká dohoda, která by omezila vliv sunnitských Kurdů jen na Irák na jedné straně a zmrazila podporu konfliktního muslimského hnutí v SSSR i Šíitů v Iráku na straně druhé. Takový postup by vyhovoval nejen Turecku, kde žije polovina 25 miliónů Kurdů, ale i Saúdské Arábii, která se obává jednostranné proiránské orientace šíitských fundamentalistů na iráckém jihu. Případný vznik obranného paktu mezi Izraelem, Tureckem a Íránem, který by mohl plnit roli nárazníkového pásma mezi Severem a Jihem, by byl pravděpodobně podmíněn vyřešením palestinské otázky mezinárodní konferencí, čímž by se omezil protirábský charakter společenství při současném zajištění izraelské bezpečnosti.

Nejistý je další vývoj v Iráku. Zúčastněné země mají rozdílné názory, shodují se v jediném - zabránit rozdělení Iráku. Saúdská Arábie bude pravděpodobně prosazovat odstranění vedoucí úlohy strany BASS a nastolení vlády současné opozice, SSSR je naopak pro zachování BASS u moci, Írán by v Bagdádu rád viděl proiránskou vládu. Rozhodující vliv uplatní USA, které alespoň v počátečním období budou nejspíše prosazovat vojenské vedení státu, ale bez Husajna. Není totiž k mání jiná akceschopná síla. Skutečností zůstává, že jakýkoli bezpečnostní systém na Blízkém východě bez Iráku by byl klamnou představou.

Obecně krize v Perském zálivu potvrdila historickou zkušenost, že o skutečných výsledcích i vítězné války rozhodují především poválečná jednání, a ta jsou zatím jen v počátcích. Arabské státy i Izrael k nim však po dlouhé době "dozrály".

Z vojenskostrategického hlediska se prokázalo, že dosavadní směr považovat vojenské operace ve "třetím světě", co do použití zbraní a vedení bojové činnosti za odlišné od případných operací na evropském válečném poli, jsou překonány. Státy "třetího světa" mají možnost použít stále modernější konvenční, chemické, biologické a v budoucnu i jaderné zbraně. Problém vytváření vícenárodnostních ozbrojených sil pod společným vedením, se složitým týlovým zabezpečením přestává být typický jen pro Evropu. Dosavadní vlastníci zbraní hromadného ničení, především jaderných, se nemohou spoléhat, že další možný protivník ze "třetího světa" je proti nim nepoužitelný.

Irácká agrese ukázala, že zatím nelze přeceňovat přátelské vztahy se sousedy a přitom podceňovat úlohy ozbrojených sil. Ani velmi kvalitní profesionální armáda, není-li její počáteční válečné úsilí podepřeno celonárodní mobilizací všech sil lidských, ekonomických i psychických, nemůže být spolehlivou zárukou svrchovanosti státu. Samostatné doktríny obrany, včetně vlastní doby trvání samostatné vzdušné operace docházela ze snadno dosažitelné absolutní převahy ve vzduchu, nejistoty o účinnosti leteckých úderů a snahy, co nejvíce zkrátit dobu trvání pozemní operace a omezit ztráty. Dodržování tohoto přístupu bylo i politickou nezbytností. Kongres ani americké veřejné mínění by dlouhodobě vedenou válku s velkými ztrátami, obdobně jako ve Vietnamu, nepodporovaly.

Po zkušenostech z Vietnamu, kdy byly ozbrojené síly USA, především vojenské letectvo, zpočátku zasazeny bez odpovídající hodnoty a postupně posilovány, byla v Perském zálivu metoda stupňování odmítnuta. Nahradila ji koncepce "nepřekonatelných sil" (Overwhelming Force Strategy). Spojenecká vojska podle ní neměla vstupovat do boje, pokud nebude k použití připraven vojenský potenciál, zajišťující vítězství v co nejkratší době. Vlastní operace byla uskutečněna podle zásad "vzdušného a pozemního boje" (Air Land Battle). Rozhodující úloha a dlouhá doba trvání samostatné vzdušné operace docházela ze snadno dosažitelné absolutní převahy ve vzduchu, nejistoty o účinnosti leteckých úderů a snahy, co nejvíce zkrátit dobu trvání pozemní operace a omezit ztráty. Dodržování tohoto přístupu bylo i politickou nezbytností. Kongres ani americké veřejné mínění by dlouhodobě vedenou válku s velkými ztrátami, obdobně jako ve Vietnamu, nepodporovaly.

Spojenecká vojska sice splnila úkol Rady bezpečnosti - osvobodit Kuvajt, další dva cíle, které sledovaly ve válce USA, se zcela, či zatím splnit nepodařilo. Rychlým ukončením bojů v důsledku politických a finančních motivů došlo k podcenění zbytkového iráckého vojenského potenciálu, který měl být snížen na co nejmenší. Irák v podstatě nebojoval, orientoval se na zachování sil pro poválečné řešení. Husajn včas stáhl 700 tanků z Kuvajtu a má nyní asi 1800 kusů. Čtyři divize Republikánských gard byly jen částečně poškozeny a jejich bojeschopnost rychle obnovena. K dalšímu posílení iráckých ozbrojených sil došlo povoláním osmnáctiletých občanů do armády počátkem dubna 1991. Odhadované zbytkové počty letadel se pohybují od 200 do 240, dalších 130 je v Íránu. Povstalecké hnutí, plnící úlohu poválečného konfliktu nízké úrovně, sice způsobilo značné ekonomické a vojenské ztráty, ale nevedlo zatím ke splnění třetího cíle, tj. svržení Saddáma Husajna. Veřejně neprohlášený cíl USA - zajistit širší strategickou přítomnost svých ozbrojených sil v oblasti Perského zálivu - bude předmětem poválečných jednání.

Oproti očekávání nevedla válka v Perském zálivu, vzhledem k nadměrným zásobám zbraní, k podstatnému oživení zbrojního trhu, jehož roční celosvětový obrát představuje bilión dolarů. Výjimku tvoří zbraňový systém PLRS Patriot. Americké ministerstvo obrany již nakoupilo 7000 kusů řízených střel za 2 miliardy dolarů. Zájem o ně projevil i Turecko, Itálie a Spojené arabské emiráty. Poměrný úspěch PLRS Patriot (podle některých zdrojů proble-

matický - tři až pět střel na jeden sestřelený SCUD) posílil v USA kruhy, vystupující ve prospěch pokračování SDI (pojetí strategické vesmírné obrany). Programům protiraketové obrany na válčišti může být dána přednost před strategickou protiraketovou obranou.

V centru pozornosti technologicky méně pokročilých zemí, včetně Číny a SSSR, budou i vysoce přesné zbraně, které přispěly k rychlé porážce iráckých ozbrojených sil, jejichž výstavba stála 50 miliard dolarů. Poskytnutí takových technologií "třetímu světu" by snížilo vojenskou převahu Západu, způsobilo, že příští války by byly ještě ničivější a narušily by rovnováhu rozvojové oblasti. Obdobné platí o technologii Stealth, o kterou usiluje již 40 zemí. Vývoj vedoucí k hromadění zbraní v Perském zálivu by mohl být utlumen v důsledku podstatného omezení vojenského potenciálu Iráku, zastavení přílivu zisků z ropy i mezinárodní kontrolou zbrojního vývozu. Zvlášť významnou úlohu v tomto procesu budou mít USA, pro něž myšlenka uspořít náklady na zpětnou přepravu bojové techniky jejím prodejem v oblasti je velmi lákavá. V americkém tisku se objevily zprávy, že Washington zvažuje možnost prodeje zbraní pěti zemím Perského zálivu v hodnotě 18 miliard dolarů (bez dodávky 46 letounů F-16 Egyptu).

V odborných kruzích zemí, které se aktivně účastnily konfliktu, především v USA, se objevují i první předpovědi o jeho důsledku na členění ozbrojených sil. Úvahy směřují především k vojenskému námořnictvu a letectvu. Představitelé amerického vojenského námořnictva využívají krize hlavně k odvrácení požadavků části Kongresu na snížení počtu letadlových lodí. Argumentují tím, že při jakékoli krizi ve světě kladou vedoucí politikové nejdříve otázku kolik, za jak dlouho, může být letadlových lodí v oblasti. Vojenské letectvo oponuje tvrzením, že obdobné vhodné geografické podmínky pro přiblížení plavidel, umožňující využít palubní letectvo k úderům do hloubky území protivníka, se nemusí opakovat. Prosazuje pojetí využívání základnového letectva dlouhého doletu, vyzbrojeného "stand-off" zbraněmi. Vysoké nároky, které byly kladeny na strategickou vzdušnou přepravu, povzbudily Kongres k podpoře programu velkokapacitního dopravního letounu C-17. Oponenti zdůrazňují, že jen málokterý stát třetího světa má tolik peněz, aby mohl vybudovat již v míru infrastrukturu pro letectvo v takovém rozsahu, jako Saúdská Arábie. I když si pozemní vojsko (PV) příliš nezabývalo, vyslání obrněných svazků spojenců do oblasti nasvědčuje tomu, že ke zvažovanému rušení tzv. "těžkých" divizí PV nemusí dojít. Na druhé straně je však málo pravděpodobné, že by ještě jednou v některé zemi mohlo dojít k takovému nahromadění zbraní, především tanků, jako v Iráku.

Organizační změny lze očekávat i ve vojenském zpravodajství USA. Mělo by dojít ke snížení počtu mezičlánků, tím ke zrychlení informačního toku. Nové mají být vytvořena společná zpravodajská střediska všech druhů ozbrojených sil u velitelství na jednotlivých válčištích, popř. oblastech, napojená na údajovou základnu ministerstva obrany, pozemního vojska, vojenského letectva a vojenského námořnictva.

USA se s konečnou platností zbavily "vietnamského" syndromu. Jeho, věřme že jen dočasně, nahrazování "iráckým" vede některé americké politiky, především vzhledem k blížícím se volbám, k nekritickému hodnocení a podřizování se všeobecnému nadšení a nacionalismu. Vznůst sebevědomí USA a případný další pokles politického vlivu, ekonomické i vojenské síly SSSR, by mohly vést k přeceňování vlastních pozic z jedné a nedůvěře z druhé strany. Místo očekávaného vývoje k vícepolárnímu světu může, alespoň dočasně, být svět jednopolarní, doprovázený snížením zájmu o odzbrojovací procesy.

K HODNOCENÍ A PŘEDPOVĚDI POLITICKO-VOJENSKÉ SITUACE POLSKA

V souladu se záměry a posláním našeho časopisu bychom rádi naši čtenářskou obec seznámili postupem času se záměry sousedů našeho státu tak, aby naši důstojníci byli schopni se v hrubých rysech orientovat v současném vývoji politicko-vojenské situace těchto států a také vyvodit příslušné závěry. Velmi vhodným se zdá být článek autora plukovníka v záloze prof. dr. Andrzeje Madejského, uveřejněný v Mysli Wojskowej č. 1/1991.

Ozbrojené síly - jejich početní stavy, výzbroj a výstroj, vnitřní členění a systém velení - pokud mají být schopny vést účinnou činnost, musí být přizpůsobeny vojensko-politické situaci státu. Také Polská armáda nezávisle na tom, zda kladně nebo záporně zhodnotíme činnost mocenských orgánů PLR v této oblasti, byla přizpůsobena potřebám a podmínkám rozložení sil po Jaltě, umístění Polska v tomto členění a odtud vycházejících pravděpodobných podmínek působení.

Toto poměrně na tu dobu stále rozložení sil vytvořením protistojících, dokonce nepřátelských vojenských uskupení NATO a VS se rozpadá. Přesněji řečeno - rozpadá se Varšavská smlouva, ale i politické systémy států, které toto spojení vytvářely. K moci z vůle společnosti se dostávají nové síly, které mění společenský řád těchto států. V podstatě se vytvářejí nové snahy, společenské cíle.

Situace je a ještě několik dalších let bude velmi nestálá, pokud nenastane jiná nová situace, za níž budou stanoveny možné jednoznačné požadavky a vytvořeny podmínky pro obranyschopnost státu. Ke změnám může v současnosti dojít velmi rychle, možná přímo náhle a bouřlivě. Avšak nejbližší roky lze považovat za léta přechodného stavu.

Lze říci, že Polská armáda v současné podobě není již nejlépe připravena na novou situaci a podmínky. Tato situace také ještě není zcela v podrobnostech jasná a přehledná.

Každá reorganizace, zvláště tak složitých a rozvětvených systémů, jakými jsou ozbrojené síly, je velmi nákladná. Není možné si tedy dovolit řadu nejistých rozhodnutí, kterými by se měl průběžně z chodu řešit vyvíjející se stav. Je vhodné raději s pokusit:

- stanovit možnosti (varianty) rozvoje zcela určité situace s výhledem přinejmenším na několik let nebo desetiletí,

- vyhotovit více možností konečného vnitřního členění ozbrojených sil,
- vypracovat programové nástroje (vzory) přechodu ze současného stavu k předpokládanému v jednotlivých možnostech,

- vytvořit předem stanovený pracovní plán změn, který by počítal se všemi možnostmi (také i s mírou pravděpodobnosti), byl tak promyšlený, aby při vývoji podrobností situace byl schopen přijmout strukturální změny bez velkých nákladů.

Rozvoj politicko-vojenské situace v Evropě může během několika let, z hlediska zájmů Polské republiky, směřovat ke:

- vzniku jednotného evropského bezpečnostního systému s účastí USA, Kanady a SSSR, s využitím zpočátku současného členění NATO, které by bylo rozšířeno o jeho nové členy (byvalé členské státy VS); samozřejmě, že pod novým označením (např. EATO - Evropská

atlantická bezpečnostní organizace), s následným postupným se slučováním s organizací Helsinské konference,

- zapojení se celého sjednoceného Německa do NATO, včetně nepřetržitého odchodu z jeho území sovětských vojsk spolu s vojsky Severoatlantického paktu (zvláště USA, Francie a Velké Británie),

- "neutralizaci" sjednoceného německého státu.

Nejvýhodnější pro bezpečnost Polska by bylo řešení první, protože z jedné strany zabezpečuje udržet v organizaci NATO ozbrojené síly Německa, a z druhé dává možnost reformním silám v SSSR pokračovat v "perestrojce".

Druhé řešení je nepříznivější. Sice zabezpečuje, aby Německo zůstalo v NATO, a tím se snižuje nebezpečí, že jím bude Polsko napadeno, ale současně staví sovětské reformní síly do výjimečně nepříznivé situace, při níž je velmi pravděpodobné, že dojde k sesazení prezidenta Gorbačova, udušení přestavby a ke znovunastolení impéria nebo jeho rozpadu na základě pro nás stejně nebezpečného (a také pro celou Evropu a svět) nacionalismu, zvláště velkoruského a ukrajinského.

"Neutralizace" sjednoceného německého státu se zdá být pro náš stát nevýhodným řešením. To, že by chyběla kontrola velkého Německa, by mohlo vést znovu k uvedení do pohybu mechanismů vedoucích k politickým, hospodářským a vojenským porozuměním obou našich velkých sousedů a opět na úkor Polska (viz rok 1939). Třetí možnost vývoje událostí je, podle mínění autora, nejméně pravděpodobná, a to vzhledem k rozhodnému postoji samotného Německa i ostatních členských států NATO. Naskytá se však otázka, zda k tomuto stavu nedojde v budoucnosti.

Jaké závěry jsou vyvozeny pro Polskou armádu:

Možnost první. Polsko se postupně začleňuje do sjednocených evropských (EATO?) ozbrojených sil. Ohrožení bezpečnosti určitými, blízkými sousedy je mizivé a postupem doby se stále více zmenšuje. Je nepatrná, třebaže možná rostoucí hrozba střetu, dokonce celosvětového charakteru, např. mezi "jihem" a "severem" naší Země (?). Pokračující odzbrojení vede případně dále proto k tomu, že s vytvářením evropského společného domu, by došlo k postupnému upuštění členských států od národních ve prospěch evropských ozbrojených sil.

Druhá možnost. SSSR nebo státy, které se dostávají ze současného svazového systému (pokud by došlo k rozpadu SSSR nebo k přetvoření se do jiného státu, či svazku států), by byly po mnoho let soustředěny na uvedení do pořádku své vnitřní situace, a to především hospodářské. Plánovitě pojatá ozbrojená agrese zaměřená vůči sousedním státům se zdá být málo pravděpodobná. Avšak nikoli nemožná. Dějiny skýtají s dostatek příkladů snahy, která vyřeší své vnitřní problémy napadnutím sousedů. Nevypočitatelné, nedůležité, někdy přímo chorobné protisovětské projevy určité části naší společnosti v podstatě nahrávají protipolsky zaměřenému vývoji v SSSR. Je to však činnost osob, které jsou oslepeny nenávistí, kteří tleskají pro nás nepříznivému vývoji situace.

Je však ještě další možnost vojenského ohrožení Sovětským svazem a jeho dědici, která není motivována plánovaným ozbrojeným napadením, ale pouze živelným vývojem válečných událostí. Současný, celkově lze říci mírový průběh "perestrojky" v SSSR může při neúspěchu nebo oslabení reformních sil přerůst v občanskou válku. Za situace, kdy v Německu je rozmístěno mohutné uskupení sovětských vojsk, mající asi 20 pozemních divizí a několik set bojových letounů a úderných vrtulníků, v Polsku je několikatisícová skupina, se zdá být velmi možné, že dojde k přenesení bojové činnosti na území Polska. U těchto vojsk může dojít ke vzájemné roztržce a tehdy mohou bojovat mezi sebou. Za této situace může dojít k pokusu intervence z území SSSR atd. Současně se mohou uvést do činnosti, dokonce bojové, protireformační síly v Polsku. Polská armáda musí být proto schopna mít účinný vliv na vývoj situace na území vlastního státu, čelit chaosu, nastolit výkon práva a pořádku,

zabezpečit, aby různým částem cizích vojsk byly poskytnuty podmínky pro jejich klidný přesun přes území Polské republiky nebo je účinně internovat.

Třetí možnost, ta nejhorší, předpokládá, že se v Německu obrodí nacionalismus, a to především protipolsky zaměřený. To je možné, protože rychlé připojení NDR, vlastně pohlcení NDR Německou spolkovou republikou bude mít záporný dosah na německé národní hospodářství. Hrozí jí, třebaže je nyní v rozkvětu, velmi vážný otřes, Němcům úhrnem (především západním) se může snížit životní úroveň, což je nezdůvodnitelně obrátí proti Polsku. Bylo by obtížné za takové situace počítat s účinnou intervencí Západu. Velmi pravděpodobná by se zdála pomoc nám poskytnutá reformujícím se s úspěchem SSSR, pamatujícím tragickou minulost. Naskytá se však otázka, zda reforma v SSSR bude probíhat natolik úspěšně, aby mohl ve vlastním zájmu takovou pomoc poskytnout nebo také, zda vůbec se tato reforma nepřeruší a v důsledku toho místo pomoci z východu nepocítíme další ohrožení naší svrchovanosti?

V podmínkách, které mohou vzniknout v důsledku předpokládaného vývoje událostí v této variantě, Polsko, nezávisle na rozsahu ozbrojeného zápasu, nebude schopno se samostatně postavit vůči agresí. Lze se pouze pokusit předejít tomu, aby porážka nenastala příliš rychle, aby svět získal čas na rozvinutí tlaku na agresora a donutil ho ustoupit od jeho předpokládaných cílů.

Z uvedených možností rozvoje politicko-vojenské situace jsou patrné následující závěry:

- z žádné z nich není zřejmé, aby náš stát vedl pravidelnou útočnou válku, spíše naopak:
 - nejpravděpodobnější je naše účast v celoevropském bezpečnostním systému,
 - je možné vedení činnosti za podmínek občanské války s charakterem nastolit pořádek,
 - nejméně pravděpodobné je (ale také možné) vedení války výslovně obranné, proti převažujícím a velmi moderně vybaveným silám protivníka, s cílem způsobit mu co největší ztráty a zpomalit konečnou porážku;

● úspěch reformy v SSSR je nejvyšším zájmem Evropy a světa, jakož i bezpečnosti Polské republiky a polského národa; krach "perestrojky", případné rozmišky, jaké z toho mohou vzniknout, hrozí všelidskou katastrofou, včetně polského státu a národa; je tedy nezbytné, podle svých možností pomáhat přestavbě a nedělat nic, co by mohlo nahrávat protireformačním silám v SSSR; je nutné si zachovat zdravý rozum i úsudek a účinně působit proti neuváženým pokusům prohlubování ve společnosti našich sousedů, zvláště SSSR a Německa, protipolských citů, i kdyby to mělo vyžadovat odstoupit od určitých ideálů.

Autor se pokusil načrtnout cílové možnosti **členění, zabezpečení a systému velení ozbrojeným silám Polské republiky**, které jsou přizpůsobeny výše uvedeným možnostem vývoje politicko-vojenské situace.

Varianta A - vznik a vývoj jednotného evropského bezpečnostního systému s účastí USA, SSSR a Kanady (EATO).

Pokus o podrobné stanovení velikosti a členění ozbrojených sil účastnického státu budoucího jednotného evropského bezpečnostního systému (jednoty) není dosud ještě možné učinit. Požadavky budou vycházet z charakteru ohrožení této bezpečnosti. Možná, že z počátku bude EATO paktem, který bude vytvořen spíše bez určitého zaměření proti žádnému protivníkovi, jako spíše proto, aby byla zachována obranyschopnost všech jeho účastníků. Podíl jednotlivých států v ozbrojených silách bezpečnostního systému bude pravděpodobně stanoven všemi účastníky. Lze soudit, že požadavek doplňování armády všeobecnou brannou povinností spíše zanikne. Státy přejdou na systém dobrovolnické armády nebo tvořenou vojáky z povolání (profesionální) a také vytvoří jednotný systém protivzdušné obrany, systém velení, jakož i dopravy, soustavu spojení, systém vojenského zpravodajství a průzkumu. Každý stát bude pravděpodobně mít nějaký systém teritoriální (územní) obrany, včetně obrany pobřeží, ale také i vlastní systémy bojové přípravy vojsk, zabezpečení, služeb, kontrarozvědky, pořádkové služby i aparát, který je bude řídit: od

ministra obrany (vojenské správy) až po jednotlivá územní velitelství, včetně velitelství vojenských útvarů.

U územní obrany budou muset být vytvořeny zálohy všech úrovní. To však nebudou početné velké zálohy (není určitý protivník), ale zcela jistě budou rychlé, pohyblivé, bojově účinné, zřejmě spíše vzdušné výsadkové divize (brigády, pluky) než tankové, navíc zálohy zvláštních druhů vojsk (ženijní, protitankové, dělostřelecké atd.).

Malá úhroza, že by vznikla ozbrojená agrese, mimo současného nárůstu ohrožení různými katastrofami (haváriemi) nás nutí, abychom se zamyslili nad účelem přípravy ozbrojených sil uskutečňovanou současně jako tradičně bojovou a záchrannou.

Bude-li ohrožen evropský bezpečnostní systém zevnitř, může dojít k vytvoření jednotných evropských operačních ozbrojených sil. Organizační jádra těchto sil by byla pravděpodobně vytvořena jako stálý prvek, obdobně by pro ně byla k velení připravena kádrová velitelství a stáby. Množství a charakter těchto sil by zřejmě byly ročně (pravidelně) stanovovány odpovědnými orgány bezpečnostního systému, které by určovaly také úkoly pro vytváření a vydržování vojsk jednotlivými členskými státy. Nezdá se, že by Polsko, jako člen jednotné Evropy, vytvářelo síly větší než dvě až tři divize pozemních vojsk a letectva i případně nevelký útvary válečného námořnictva vycvičeného k vedení činnosti pomocného charakteru v sestavě jednotných námořních sil.

Jaké požadavky by byly kladeny na polský kontingent operačních ozbrojených sil? Pravděpodobně by tyto útvary musely být rychlé, schopné uskutečnit manévry na velkou vzdálenost, vysoce bojově a operačně mobilní, sladěné a účinné ve vedení moderní bojové činnosti. Tedy lehké, rychlé a účinné útvary z každého hlediska, třebaže možná málo vhodné k vedení úporné obrany, jakož i vzdušné výsadkové útvary i úderného a stíhacího letectva.

Varianta B vyjadřuje nebezpečí přenesení případné občanské války v SSSR na území Polska, nebo někdy v budoucnosti, snahu o pokus agrese našeho východního souseda vůči okolním státům. První z možností je nejpravděpodobnější. Byla by to sice válka vedená nepřímou "pravidelným" způsobem, ale ani takovou činnost nelze zcela vyloučit. V takové válce by byly zvlášť vhodné také rychlé, vysoce manévruschopné, mobilní útvary schopné velmi účinně působit manévry i rozptýlené, účinně vést nejen údery, ale také úporně držet jednotlivé prostory a objekty, mimo to mít velmi moderně vybavené, rychlé a silné útvary (svazky vojsk), které by byly v hlavní a územní záloze, silné letectvo spíše o charakteru úderném a stíhacím s účinnou protivzdušnou obranou, na území, zvláště v oblastech západního a východního Polska by měly být vytvořeny silné (z protitankového hlediska) pěší útvary, které by se byly schopny úporně bránit i v odloučení.

Druhá možnost (pravidelná, plánovaná, pravděpodobně s překvapením vedená agrese východním sousedem se všemi průvodními znaky moderní války) by vyžadovala mít mohutnější armádu podle vzoru ozbrojených sil SSSR nebo SRN (dle organizačního členění).

Za našich současných podmínek by to byl holý nesmysl. Zůstala by pouze beznadějně vedená obrana všemi silami, s myšlenkou, aby byla opožděna nevyhnutelná porážka k tomu, aby svět měl čas na zásah a zadržel agresora. Za těchto předpokladů se zdá být nejúčinnější, abychom měli ozbrojené síly charakteristické svojí silnou protivzdušnou ochranou, které by bránily především střed, východní a severní oblasti Polska s pobřežím silnou protitankovou obranou schopnou úporně bránit jednotlivé prostory a objekty, velmi silnými, rychlými zálohami, schopnými vést rozsáhlé manévry a prudké údery, činnost v rozptýlení a účinnou bojovou diverzi.

Hlavní síly vojsk, s nimiž se počítá vést úpornou obranu vyčleněných prostorů a objektů, musí být již dříve rozvinuty ve východních a severních oblastech státu.

Varianta C počítá s pravidelně vedenou agresí Německem, s případnou pomocí ozbrojených sil východního a možná i jižního souseda a států západní, případně severní Evropy, nebo také napadení oběma velkými sousedy Polska. Podmínky a předpoklady jsou podobné těm, které autor uvedl u výše uvedené varianty. Problémem zůstane nutnost zachovat

schopnost k přenášení úsilí obrany ze západního na východní směr za poměrně stálého ohrožení pobřeží nebo rozdělení sil až již na východní, tak i západní frontu a mořské pobřeží.

Nároky, požadavky, to je pouze jedna část problému. Druhou část stanoví v současné době dané podmínky a možnosti. Základními otázkami v této oblasti jsou:

- ekonomická a společenská situace dnešního Polska,
- stav vojenských smluv a mezinárodních vazeb Polské republiky a jejích ozbrojených sil,
- současný stav organizace, výzbroje a vybavení Polské armády.

Jak se vyvíjí situace v těchto třech oblastech a jaký je jejich vliv na možnost promyšlené dlouhodobě zaměřené přestavby organizačního členění Polské armády a celého obranného systému státu vede k dalšímu zamyšlení autora.

● Špatný stav národního hospodářství a nezbytnost ho co nejrychleji a zásadně přebudovat za současného uchování životní úrovně obyvatelstva, bez přímého ohrožení zvenčí bezpečnosti státu vedou k tomu, že nelze počítat s růstem, či udržením vojenského rozpočtu na dnešní úrovni. Je nutné tedy počítat s dalším snižováním početních stavů, výzbroje a výbavy Polské armády, pokud se tento vývoj nerozšíří i na další oblasti státu. Nezbytné však je si uchovat schopnost rychle rozvinout ozbrojené síly, dojde-li ke změnám v mezinárodní situaci.

● Pokračuje proces rozpadu Varšavské smlouvy v Československu a v Polsku, v rozporu se skutečnými zájmy těchto států v důsledku velkých emocí a naprostého nerespektování skutečnosti určitou částí společnosti, roste aktivita odpůrců vůči Sovětskému svazu a zvláště jeho armádě především proto, že zůstává na cizích územích. Toto hnutí může dosáhnout drastických forem, které hrozí nevypočitatelnými důsledky. Navíc, působení politických stran, státních orgánů, ba dokonce církve proti tomu je nepostačující, či spíše neúčinné.

Polské ozbrojené síly, které byly po mnohá léta ve Varšavské smlouvě, uzavíraly jednotlivé smlouvy a svazky se spojeneckými ozbrojenými silami. Taktéž polská ekonomika, věda a technika, která zabezpečovala Polskou armádu, měla s jednotlivými členskými státy VS, zvláště SSSR, obdobná spojení. Ukončit tyto smlouvy a závazky vyžaduje rozvahu a čas, aby nedošlo ke ztrátám zabezpečujících zdrojů (být přechodně) a nadměrnému zavedení rozličných druhů a typů výzbroje (techniky, výstroje), které by vedlo k chaosu v oblasti zabezpečení a služeb.

● Za podmínek u obou výše uvedených bodů současný stav Polské armády v oblasti vnitřního rozdělení a organizačního členění výzbroje a vybavení, členění velení ještě po mnoho let bude účinně brzdit rekonstrukční záměry. Obecně lze říci, že Polská armáda je dnes charakterizována:

■ Poměrně slabým letectvem a válečným námořnictvem v porovnání s pozemními vojsky, a to především tankovými a motostřeleckými. Podle The Military Balance 1989/90 (s propočtem vzhledem ke kvalitě techniky) bez pěších zbraní činí potenciál polských pozemních vojsk asi 8931, leteckých 2847 a válečného námořnictva 941 poměrnou jednotku. Pokud by byl vzat v úvahu potenciál pěších zbraní, vzrostla by převaha potenciálu pozemních vojsk ještě více, tak 2 až 3krát. Což je však zcestné, neboť 1/3 až 1/4 pěších zbraní jsou vlastně zbraně určené k vedení boje (pěchota, výsadkáři, námořní pěchota) a zbytek tvoří osobní zbraně každého vojáka, používané spíše zřídka.

Pokud tedy nebude vzata v úvahu tato část pěších zbraní, lze odhadnout bojový potenciál pozemních vojsk (bez letectva pozemního vojska) na asi 12 000 až 15 000 poměrných jednotek, méně než 3000 u letectva, včetně letectva pozemního vojska, a také méně než 1000 u válečného námořnictva.

Vnitřní poměry u pozemního vojska také mohou vzbuzovat obavy: pěší zbraně 3000 až 6000 poměrných jednotek (průměr 4500), tanky - více než 3500, BVP, OT, včetně dalších obrněných vozidel činí méně než 1500, dělostřelectvo více než 2000 (včetně raket), protitankové zbraně - méně než 500, protiletadlové - poněkud méně než 1500, bojové vrtulníky v celých ozbrojených silách - téměř 240 poměrných jednotek.

Obtíže přetvoření vnitřního organizačního členění může vyvolat přebytek tanků a současně nedostatek protitankových prostředků, bojových a dopravních vrtulníků.

U letectva se může projevit po dlouhou dobu nedostatek všech letounů, zvláště úderných a dopravních.

■ Je patrná zaostalost našich ozbrojených sil v oblasti výzbroje a technického zabezpečení. Převážnou většinu našich tanků tvoří tanky pocházející z padesátých let s případnými malými modifikacemi. Převážná část dělostřelectva pochází z období minulé války. Pokrok v oblasti zdokonalení munice ať již dělostřelecké, tak i ostatních druhů vojsk včetně letectva a válečného námořnictva, který je přímo revolučně uplatňován ve světě, je u nás zcela nepatrný (zavádí se nová technika místo nové munice). Je velké zaostání v oblasti nedoceněných spojovacích prostředků REB, průzkumu, automatizace procesu velení. Také je zanedbaný rozvoj moderních protitankových prostředků. Je počítáno s nejdražšími, ale nikoli nejúčinnějšími protitankovými prostředky, jakými jsou tanky.

■ Polská armáda trpí, dle názoru autora, z mnoha příčin poměrně rozvětvenými různými službami a jejich zařízeními. Někdy je to dáno technickými nedostatky - např. spojovacího vojska, u velitelství a štábů, u nichž je snaha nahradit množstvím kvalitu. Lze říci, že z jiného pohledu je to důsledek snahy nebýt závislý na trhu. To snad také vedlo k nadměrnému rozšíření služeb týlu - stavebně ubytovací zdravotnické, dopravy, ale svým způsobem také spojovací služby a vojenského školství. Zcela nesrovnatelné s kterýmkoli státem a ozbrojenými silami podobné velikosti je mnoho různých důstojnických škol, vojenských akademií a celé množství nevyužitého potenciálu celostátního školství (Vojenská lékařská akademie působí vedle civilní Lékařské akademie; Vojenská technická akademie - vedle několika polytechnik a akademií i dalších vysokých technických škol; Akademie válečného námořnictva - souběžně působí další dvě civilní námořní akademie; vlastní vojenská gymnázia atd.). A konečně kult administrativy, který se dostal i do ozbrojených sil, vedl k přísné specializaci velitelských funkcí a štábů všech stupňů velení, ale také živelnému rozbušení různých administrativních jednotek: kádrových, kancelářských, organizačně mobilizačních, výchovných, inspekčních, finančních, plánovacích (v oblasti hospodářství, vědecké činnosti), dozorcích atd.

Veškeré tyto podmínky je nezbytné při vytváření programových plánů (schémat) přechodu k jinému organizačnímu členění Polské armády vzít v úvahu ve smyslu možného ohrožení našeho státu v budoucnosti.

Jak by tato nová schémata měla vypadat?

První schéma, a to přestavba Polské armády podle předpokladů, které mají vazbu na vytvoření hromadného systému evropské bezpečnosti (EATO).

Nejsnadněji uskutečnitelná přestavba: z jedné strany předpoklad, že v nejbližších několika letech nehrozí bezprostřední ohrožení Polské republiky, je uskutečňováno dalekosáhlé snížení počtů ozbrojených sil, Polsko leží v poměrně bezpečném středu Evropy. Z druhé strany - vysoké nároky na zabezpečení kvality značně převyšuje skutečné možnosti, které vycházejí z celkového civilizačního zaostání Polska.

Zásadní směrnice programu:

● Postupně podle plánu přijatého a uskutečňovaného evropskými státy, ale také především nejbližšími sousedy s ohledem na zvláštní postavení velmocí (jde především o SSSR) zmenšit ozbrojené síly takovým způsobem, aby se přiblížily takovému modelu, který by měl být v budoucnu. Tedy snížit přebujelé služby a jejich zařízení včetně administrativních, snížit stavy tankového vojska, ale nezmenšovat PVO a válečné námořnictvo.

● Rozvinout a zmodernizovat:

- zásoby munice všech druhů, přejít rozhodně na prostředky řízení, samonaváděcí, kazetové, včetně nutného vybavení s vytvořením podmínek k jejich rozvoji, výrobě, skladování,

- prostředky zpracovávající informace, REB, průzkum,

- letectvo, a to především úderné, bojové vrtulníky, letecký průzkum (letadla, vybavení, výzbroj), ale také dopravní (letouny, vrtulníky),

- vojsko protitankové obrany,

- systémy průzkumu a sledování Baltského moře, prostředky pro boj s hladinovým a podvodním loďstvem (letectvo, vrtulníky k vedení úderů na hladinové lodě a ponorky, pro minování, pobřežní raketové dělostřelecké, torpédové a raketové torpédové systémy.

● Rozhodněji zmodernizovat, ale početně snížit nebo alespoň nerozvinovat spojovací vojsko a plovoucí útvary válečného námořnictva, polní dělostřelectvo.

● Postupně přecházet v dalším období přetváření ozbrojených sil na vybudování vojsk územního typu (Švýcarsko), vytváření záloh na úrovni ústřední a vojenských okruhů; u ústřední úrovně zahájit dříve, a pak u vojenských okruhů přetváření záložních tankových a motostřeleckých útvarů na (divize, brigády?) vzdušně úderné (vybavené vrtulníky) a vzdušně protitankové.

● Vznikne-li nezbytnost vytvoření expedičních sil (ve prospěch evropského velitelství), pak je vytvořit ze záložních sil ústředního a okruhového velení, odpovídajícím způsobem oslabit zálohy nejméně ohrožených vojenských okruhů.

● Vyřazovanou techniku z výzbroje, pokud nebude možné ji prodat, využít v systému územní obrany, např. jak to uskutečňují Rakušané a Švýcaři (vytváření stálých uložených palebných bodů rozmístěných v nejdůležitějších místech možného postupu protivníka).

● Postupně přebudovat systém velení se zabezpečením promyšleného oddělení funkcí administrativních od operačních včetně úzké součinnosti veškerých druhů ozbrojených sil. Ministerstvu národní obrany složenému ze správ ponechat otázky přípravy ozbrojených sil a přípravu civilní obrany (organizaci, výzbroj, výstroj, mobilizaci, doplnění, služby atd.), ale také řešení otázek obrany v celostátním měřítku. Generální štáb Polské armády zbavit administrativních úkolů, vytvořit z něho orgán pro plánování a řízení ozbrojených sil, který by byl podřízen výhradně prezidentu Polské republiky jako vrchnímu veliteli Ozbrojených sil Polské republiky (oddělit jej organizačně z MNO). Z ústředních záloh (pozemního vojska, letectva a obrany pobřeží) vytvořit jedno uskupení, které by bylo podřízeno jednomu veliteli, jenž by měl nutný štáb úrovně velitelství sboru, a podřídit je náčelníkovi generálního štábu Polské armády.

Velitelství vojenských okruhů přetvořit na sloučená územní velitelství pozemního vojska, letectva a PVO, obrany pobřeží.

U nižších stupňů velení ponechat výhradně velitelství okruhové zálohy (pozemního vojska, letectva a obrany pobřeží) a také velitelství územní obrany a PVO. U veškerých velitelství, počínaje vojenskými okruhy níže, ponechat současně operační a administrativní funkce.

Druhé schéma vyjadřuje přestavbu Polské armády vzhledem k předpokladu, že bude ohrožena bezpečnost Polské republiky občanskou válkou přenesenou z SSSR (se vzetím v úvahu případné činnosti sovětských sil rozmístěných v Německu a Polsku); toto nebezpečí je skutečné a může nastat za několik měsíců nebo let. Lze však předpokládat, že v budoucnu, pokud by se vyjasnila situace v SSSR (nebo jiném státu - státech, které by vznikly v důsledku sovětské "perestrojky"), se toto nebezpečí sníží. Proto se také dlouhodobě zaměřené organizační přetvoření Polské armády vzhledem k tomuto požadavku nezdá být účelné. Tím spíše, že v podstatě každé nové organizační vnitřní členění, vycházející z předpokladů výše uvedeného schématu, zvyšuje účinnost Polské armády také za podmínek ohrožení a vzniku občanské války, obdobně jako ve všech dalších méně pravidelných formách činnosti.

Naléhavou se stává otázka vyhotovení vhodných operačních plánů včetně plánů přesku-pení vojsk (časového rozmístění) a plánů k zabezpečení případné činnosti, jakož i přesku-pení sovětských vojsk do SSSR, přestavby Polské armády vzhledem k předpokládanému ohrožení bezpečnosti státu východním (východními) sousedem. I za těchto podmínek

strukturální změny podle "prvního schématu" umožňují růst účinnosti polských ozbrojených sil.

Je také vhodné vycházet z předpokladu, že je nezbytné:

- ukončit (při náznacích ohrožení) proces snižování Ozbrojených sil Polské republiky, a právě naopak zahájit jejich příslušné rozvíjení,

- přetvářet systém územních orgánů velení takovým způsobem, aby vydržování východní a severovýchodní fronty nezatížilo pouze jediný vojenský okruh; znamená to vytvořit čtyři vojenské okruhy; rozhraní mezi východními okruhy (např. mezi Mazurským a Malopolským) by mělo probíhat pokud možno "proti" Polesí, nejlépe podél dolní části Bugu.

Důležité i v tomto případě je zahájit studia a současně připravit operační plány k vedení této války, jakož i učinit nezbytné úpravy v oblasti rozmístění vojsk.

Třetí schéma - přetvoření Polské armády dle předpokladu, že dojde k agresi velkého sjednoceného Německa proti Polsku nebo, což je ještě horší, k útoku vedenému zároveň ze západu i východu.

I v tomto případě nelze vidět lepší řešení, než jaké bylo navrženo v hlavních programových směrnících výše uvedených schématu plánu přestavby Polské armády. V obsahu operačních a zabezpečujících plánů, ale i operační přípravě území Polské republiky by měly být řešeny i otázky přemístění záloh mezi fronty a případným vytvořením dvou velitelství frontů. Závažným problémem se stane i nezbytnost vhodného rozmístění skladů tlů ozbrojených sil i státních rezerv.

Vyhotovení navrhovaného programu změn, který vychází ze všech předpokládaných možností, by nemělo být obtížné. Základ programu tvoří soustava programových směrnic prvního schématu (EATO), který je doplněn poznámkami vycházejícími z druhého a třetího schématu.

Problematické však bude vyhotovení podrobností, které musí počítat s různými variantami možných podrobných řešení, propočty a porovnáním nákladů, jakož i uskutečněním nahrání modelové situace, na jejímž základě by mělo být přijato nejvýhodnější a co nejlacinější řešení.

-JM-

MODELOVÁNÍ VÁLKY NA STŘEDOMOŘSKÉM VÁLČÍŠTI

Celkové vysvětlení modelování operací pro Itálii z hlediska strategických požadavků a prostředků, které poskytuje moderní technologie, bylo uveřejněno v časopise Rivista militare č. 1/1991 autorem Mauriziem Cocciou. Tento článek jistě poskytne potřebné

další informace velitelům, štábům, pedagogickým pracovníkům vojenských akademií a řídicích složek naší armády pro jejich vlastní činnost.

Autor článku se snažil vysvětlit zkoumání **modelování operací**, které je považováno za pokud možno zevrubné umělé napodobení skutečných, popř. neprovozených krizových nebo konfliktních situací.

Snažil se vysvětlit soustavu modelování, která by byla vhodná pro požadavky obrany Itálie.

Motiv soustavy spočívá ve čtyřech bodech, a to:

● Úloze a příspěvku modelování operací ke strategické analýze a operační koncepci rozvinutých zemí. Tato úloha je důležitá již za dnešních dnů, ale bude především určující v blízké budoucnosti, a to třeba jen z důvodů vztahu vynaložených finančních prostředků a účinnosti.

● Že také Itálie musí být schopna vlastnit nástroj modelování, jenž je způsobilý zevrubně zkoumat celou škálu takových událostí, které kdyby nastaly, by mohly ohrozit i národní zájmy.

Výsledky soustavného výzkumu mohou mít v budoucnosti velký význam v procesu zpracování, zdokonalování a koordinace národních strategií a v následujícím operačním plánování ozbrojených sil.

● Zájmy Itálie jsou v zásadě ovlivňovány úrovní stability na středomořském válečném poli. Trvalé ohrožení stability lokálními krizemi se vytvářelo jak z konfrontace sever-jih, tak i ze vztahů mezi východem a západem. Tyto události a jejich důsledky byly tak velké, že vyžadovaly celosvětovou analýzu, aby bylo možné hodnotit každou lokální situaci.

Proto bylo rozhodnuto vojenskými odborníky i státními nejvyššími orgány soustředit italský strategický zájem na toto válečné pole také při modelování. Zároveň byl dán požadavek na to, aby výzkum byl rozšířen i na celou oblast mezinárodních vztahů.

● Jak je možné využít nejdokonalějších metod modelování při stanovení možných mezí. Ukázalo se, že poznatky je ovšem nutné získávat především ve Spojených státech amerických, které mají nejdokonalější technologii a zároveň i nejrozsáhlejší zkušenosti v tomto oboru.

Po těchto základních úvodních poznámkách, které jsou patřičně rozebrány v textu, je výzkum zaměřen na:

- samotný význam modelování a jeho možný vliv na národní kulturu,
- rozbor skutečností středomořského válečného pole (ta by měla ukázat jeho hlavní rysy, s nimiž bude nutné pracovat při jeho modelování),
- vyhodnocování výhod a možné omezení hlavních struktur používaných ministerstvem obrany Spojených států amerických,
- porovnávání zvláštních požadavků válečného pole s nynějšími možnostmi modelování, aby bylo možné zvolit hlavní prvky vnitřního uspořádání soustavy.

Autor uvedl zároveň závěry vojenských odborníků k použití modelování navržených struktur, jež jsou určeny pro všechny, kteří poprvé přistupují k modelování za operačními účely. Proto odborníci navrhli, aby se modelování zabývalo:

- Úvodem modelování války a válečných her.
- Rozborem středomořského válečného pole: skutečnost a požadavky na modelování.
- Vývojem modelování války ve Spojených státech amerických - současnost a budoucnost.
- Porovnáním mezi požadavky a nabídkou.
- Závěry modelování.

Úvod do modelování války a do válečných her

Prvá část výzkumu zkoumá:

- základní prvky válečných her,
- aktualizovaný význam modelování války,

- budoucí možný vývoj,
- národní přístup k modelování války.

Z tohoto přístupu k modelování a ze stavu jeho využití v Itálii vyplývají první požadavky na navrženou strukturu:

- **celosvětovost** považovaná za schopnost studovat možné předpovědi středomořské "scény", kde se utvářejí zájmy a je využívána národní strategie, aniž by se zapomínalo na dynamiku mezinárodních vztahů v celosvětovém měřítku,
- **jednotnost**, jež je považovaná vojenskými i civilními odborníky za strukturální schopnost studovat hypotetické situace od politicko-strategické úrovně až po operační a taktickou úroveň; přitom je možné v uzavřeném obvodu využívat dat a rozhodnutí z různých úrovní,
- **slučitelnost s uživateli**, kteří ve svých úvahách respektují základní úlohu tvořivosti a zkušenosti lidí,
- **souhlas se specifickými zvláštnostmi válčiště**, který důkladně zvažuje, zkoumá kořeny, význam situace, místní situace,
- **snadnost a možnost řídit mechanismus hry**,
- **její začlenění a používání** v trvalé struktuře, která je schopna využívat neustále aktualizovanou bázi dat, zabezpečovací techniku, vyhodnocování výsledků a jejich koloběh.

Rozbor středomořského válčiště: skutečnost a požadavky na modelování

Se zřetelem ke své velké oblasti zájmů se výzkum rozvíjí zkoumáním:

- středomořského válčiště jako celku,
- italských zájmů,
- zájmů středomořských zemí a "jižních" organizací,
- zájmů Severoatlantického paktu a evropských zájmů,
- účinků místní konfrontace východ-západ.

Ze studia středomořského válčiště vyplývají některé klíčové prvky, a to z hlediska rozboru zaměřené na zkoumání základních pravidel pro italské způsoby chování a jejich celkové interakce, tj. jednoduché prvky akce a reakce, které mohou být určitým způsobem modelovány pro zobrazení možných scénářů (situací).

Prvým prvkem je zjištění, že středomořské válčiště, i když je složité, hustě zalidněné různými stranami, je vysoce interaktivní, není doménou subjektivity, nepředvídatelnosti a rizika, jak by mohlo jako celek vypadat. Také zde působí zásady chování, které ovládají mezinárodní vztahy, i když tyto mohou mít různou hodnotu a různý vliv podle strany nebo země.

Rozbor uskutečňovaný se zřetelem k národním zájmům poskytuje také klíč pro vysvětlení minulých a současných událostí, jež nelze vždy snadno vysvětlit a extrapolovat podle složité skutečné situace.

Rozdělením výsledků analýzy podle klíčových prvků válečné hry začnou strukturální požadavky zkoumaného členění nabývat na materiálním významu, takže takové členění je schopno působit v hypotetické konfliktní situaci na středomořském válčišti, přičemž se neustále přidržuje současných místních skutečností, jejich možného vývoje a uživatelů.

Vývoj modelování války ve Spojených státech amerických

Po vysvětlení nejvýhodnějších požadavků na strukturu přicházíme do oblasti nejzajímavějších řešení poskytovaných Spojenými státy americkými, abychom hledali nástroje, které mohou nejlépe splnit tytéž požadavky. Po předběžném vysvětlení současného modelování ve Spojených státech amerických jsou zkoumány tyto projekty:

- soustava pro politicko-vojenskou úroveň: POLICON,

- soustava pro úroveň sdružených válčíšť: JTLS,
- soustava pro taktickou úroveň: JANUS,
- soustava pro globální modelování: RSAS.

Probíhající výzkum vybraných soustav umožňuje vcelku konstatovat, že jejich aplikace na středomořské válčíště může být, s potřebnými úpravami, účinná.

Obraz situace poskytovaný těmito soustavami není zbaven omezení. Tato omezení nejsou přímo strukturální; jsou dána také nedostatkem koordinace mezi soustavami a vědeckým přístupem k modelování situace prováděnému metodami s cíli často odlišnými od metod a cílů uživatelů.

Kromě toho, přes tato omezení, nelze pochybovat o vlastní účinnosti zkoumaných soustav, protože:

- posuzují všechny úrovně hry,
- patří k nejnovějším a nejuplnějším, které jsou,
- jsou používány ve Spojených státech amerických, tudíž byly předem podrobně vyzkoušeny někým, kdo po dlouhou dobu zkoumal a používal modelování války.

Lze konstatovat, že je dostatek materiálu, s nímž lze pracovat a který lze upravit tak, aby splňoval důležité požadavky na modelovací soustavu, i když naděje, že bude nalezena jediná a vyzkoušená soustava, splňující specifické potřeby středomořského válčíště, bude zčásti zklamána.

Aby bylo dosaženo přesvědčivého závěru, uskutečňuje se **porovnání mezi nabídkou na trhu a potřebnými požadavky**. Z porovnání vyplyne s mnoha podrobnostmi možná struktura soustavy pro modelování války, považované za vhodnou pro italské politicko-strategické a taktické potřeby.

Jsou zkoumány dva aspekty při **modelování**:

- globální účinnost používání modelování války pro domácí (italské) problémy,
- zvolená a navržená soustava.

Pokud jde o používání modelování války, je pět hlavních hledisek zájmu, jež výzkum stanovil.

Prvé se týká celkové užitečnosti a je zaměřeno na důkaz, že rozhodovací proces v politicko-strategické oblasti je výsledkem vzájemného působení mezi stále větším počtem činitelů, vztahů: politický trend, ekonomická moc a omezení, sociální vliv, úloha a moc hromadných sdělovacích prostředků, státu, vojenská moc, atd. V této situaci není pro zpracování, upřesňování a používání věrohodné strategie pro stát a Severoatlantický pakt jiná cesta, než řešení problémů modelování války. Tato nauka jako taková se stává novou informací a další složkou řízení organizace národní obrany, schopné zvládnout situaci, lépe pochopit základní vztah mezi cíli, zdroji a akcemi.

Druhá otázka se týká úlohy modelování války ve strategickém myšlení a jednání. Základní myšlenkou je, že modelování (protože je abstrakcí skutečnosti) musí být považováno za nástroj, pro strategy a velitele, který nikdy úplně nenahradí jiné metody hodnocení a rozboru.

Aby modelování zůstalo spolehlivým nástrojem, musí být věrohodné, a to nás přivádí ke třetímu hledisku, které zkoumá úlohu člověka a techniky. Hlavním účelem modelování války je školit lidi s využitím toho nejlepšího ze známé techniky. Z této myšlenky vyplývá přehled uvažovaných prvků: především člověk, potom modelování a nakonec technika.

Avšak modelování ovlivňuje všechny velitele a je ovlivňováno nebo omezováno technikou. Problém "buďto člověk nebo stroj" by neměl být, což je hlavním ohrožením úplné věrohodnosti modelování dnes a v budoucnosti.

To neznamená odmítnutí podpory, kterou přináší věda, nýbrž naopak, musí to být chápáno jako nutnost větší pozornosti k vnitřní rovnováze mezi tvořivou a vědeckou složkou v soustavě modelování.

Možnosti modelování jsou vysoké a mohou hrát hodnotnější úlohu, než je tomu v přítomnosti. Je rozšířen názor, že klíčový prvek pro takový růst je nutné hledat v neome-

zených možnostech techniky. Všeobecné mínění považuje techniku za hodnotný příspěvek k pokroku modelování, avšak domnívá se, že jeho vzestup úzce souvisí s možnostmi člověka maximálně využít jeho potenciálu.

To nás přivádí ke čtvrtému hledisku, jež se týká přizpůsobení modelování války k příslušnému válečnickému a jeho uživateli. Modelovací soustava nemůže být použita stejným způsobem pro různé situace a pro různé uživatele a "scénář" (námet) není jediným prvkem, který zajišťuje vhodnost pro hypotetickou situaci, kterou chceme "hrát". Každá modelovací soustava musí být již od svého projektování přizpůsobena pro válečnického uživatele, pro jejich strategický přístup, způsob jednání a národní charakter. Naproti tomu, v současnosti je obor ovládnut analytiky a plánovači, zatímco uživatelé jsou postaveni do podmínek subjektu techniky (do podřízenosti techniky).

Páté hledisko vysvětluje možnosti modelování považovaného za nezbytné pro zemi jako Itálie, tj. odpovídá na možnou otázku: "Proč národní nástroj a nikoli pouze prosté spojení s podobnými soustavami Severoatlantického paktu?"

Odpovědí je, že sblížení strategie a obrany v rámci aliance:

- by mohlo podcenit požadavky a zájmy, které zůstávají i nadále národní,
- oddalovalo by lid od problémů národní obrany v důsledku nedostatečného pouta mezi velením a zemí,

- může změnit koncepci skutečné potřeby vojenských sil, protože předpokládá rozsáhlý zákrok ostatními členskými státy,

- dále předpokládá (pro Itálii) rozšíření strategie Severoatlantického paktu do středomořského válečnického, což je nutné dokázat,

- posunuje hlavní obranné úsilí jednotlivých členských států do ekonomického směru; v něm má každý národ snahu dělat jen to, co musí a nic víc, protože větší závazek může jiným umožňovat dělat méně; to neposiluje soudržnost a zesiluje vnitřní spory, je vždy spojené s udržováním národních ekonomických zájmů,

- nejvíce ze všeho zmrazuje národní strategické a operační myšlení, neboť strategie a doktrína jsou řízeny Severoatlantickým paktem jako celkem a Spojenými státy americkými zvláště, a tak by neexistoval žádný prostor pro odlišnou iniciativu, nebo národní řešení.

Všechny tyto úvahy nesnižují celkovou hodnotu dlouhodobé a úzké aliance, jakou je Severoatlantický pakt; dokazují však potřebu autonomního nástroje modelování, potřebného pro všechny partnery, určeného pro zkoumání národních zájmů. Jeho výsledky mohou napomáhat při řešení domácích problémů, upevňovat úlohu Itálie na mezinárodním poli a v alianci a Itálie může mít příznivý vliv na Severoatlantický pakt jako celek.

Pokud jde o navrženou soustavu, vychází z níže uvedených odvětví výzkumu a musí být chápána z hlediska optimálního využití všech možností a zdrojů.

V tomto rámci jsou klíčovými prvky tvořícími základ zvolené soustavy pro modelování:

- vytvoření střediska pro modelování války,

- uplatnění soustavné aktualizace systému dat pro celosvětovou situaci,

- zřízení a plynulé využívání souboru soustav pro modelování, integrovaných a koordinovaných mezi sebou, a to za účelem analýzy, operačního výzkumu, plánování a školení, zaměřených k účelům národní obrany, zvláště na uložené úkoly ozbrojených sil; jde o soustavu:

- ✦ pro politicko-vojenskou úroveň, uspořádanou pro velký počet stran a volnou interakci s člověkem, zabezpečovanou počítačem pro zpracování potřebných srovnávacích dat,

- ✦ pro sdruženou (vševojskovou) operační úroveň válečnické, zabezpečovanou počítačem se scénářem rozšířeným na všechny středomořské země; měla by být schopna u operační úrovně "hrát výsledky" politicko-vojenské hry s využitím téže báze dat a studií krizových anebo konfliktních situací,

♦ na taktické úrovni, zaměřenou na podrobnou analýzu a vyhodnocování bojových situací (brigáda-rota), a to na základě specifických výsledků operační hry.

Navržená základní soustava musí být volnou kombinací, aby byly sníženy hranice možností modelování, koordinovány a integrovány různé složky do jednotné struktury, která by byla vhodná pro požadavky středomořského válčiště i pro uživatele.

Požadovaná volná kombinace úzce závisí na koordinační úrovni modelování války, jíž Itálie chce dosáhnout na domácím a mezinárodním poli, a také na studiu prvých výsledků dosažených rozvojem her.

Konstatování přivádí vojenské odborníky k poslednímu závěru: **jestliže je potřeba jednotné a celosvětové soustavy pro modelování války národní úrovně všeobecně chápána, bylo by vhodné tuto potřebu pokrýt pokud možno brzy.**

Volba nástroje je důležitá, avšak základní je to, jak ho využít, jak dosáhnout toho, aby byl pružný a vhodný pro všechny běžné a předvídatelné požadavky, to je výzva pro plánovače, analytiku a uživatele pro budoucnost.

-MW-

SYSTÉM ŘÍZENÍ V OZBROJENÝCH SILÁCH SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH

Redakce časopisu Vojenská mysl navazuje na sled článků o systémech strategického řízení moderních armád světa redakčně upraveným článkem ÚVIS M. Dvořáka a PhDr. V. Svítka, CSc.

Ozbrojené síly USA jsou v současné době nejsilnějšími ozbrojenými silami. Základní myšlenkou budování ozbrojených sil je zdůrazňování odpovědnosti USA za mír na celém světě. V rozhovoru pro časopis Army č. 4/1990 prohlásil generál Colin L. Powell: "Nesmíme dopustit, aby škrty ve vojenském rozpočtu ohrozily naše postavení jako velmocí. Jsme velmocí a argumenty, které jsem přednesl ministrovi obrany, prezidentovi a společně s ministrem obrany Kongresu, spočívají ve skutečnosti, že my máme přes to, co se děje v Sovětském svazu a ve východní Evropě, celosvětové zájmy a musíme mít jistotu, že máme síly připravené hájit tyto zájmy."

Proto jsou zájmy národní bezpečnosti základem pro cíle a závazky, které podle politických směrnic vytvářejí strategii a doktrínu. Strategické pojetí podmíněné ohrožením vyvolává vojenské požadavky. Na jejich základě je zpracováván návrh vojenského rozpočtu.

Otázky finančního plánování by si vyžádaly samostatné studie. Z našeho hlediska je důležité si uvědomit, že rozpočet plně ovlivňuje rozvoj amerických ozbrojených sil, a proto je mu věnována mimořádná pozornost.

Základní úkoly pro rozvoj ozbrojených sil jsou dávány směrnicemi prezidenta - vrchního velitele ozbrojených sil. Na základě těchto směrnic předstupuje jednou ročně ministr obrany před Kongres se svou roční zprávou, v níž je naznačen rozvoj ozbrojených sil s odpovídajícími požadavky na finanční zabezpečení. Dalším dokumentem je zpráva o postavení ozbrojených sil na rozpočtový rok, kterou vyhotovuje výbor náčelníků štábů. Programy druhů vojsk obhajují náčelníci štábů před brannými a rozpočtovými výbory obou komor Kongresu.

Na jednáních náčelníci druhů ozbrojených sil, případně další funkcionáři ministerstva obrany čelí mnoha otázkám zástupců Kongresu, jejichž cílem je však zabezpečit bojovou připravenost. Bojová připravenost je jedním ze základních předpokladů fungování ozbrojených sil, jež v armádě USA tvoří organizace těchto sil, modernizace, schopnost přežít, připravenost, která je dána materiální (materiální zásoby, stav materiálu) a personální (lidský faktor, stav výcviku) částí.

Na základě uvedených požadavků je v podstatě organizováno ministerstvo obrany s 30 000 zaměstnanci. V čele ministerstva obrany stojí **ministr obrany**. Může jím být pouze civilista v rámci zásady, že formální zábranou proti nebezpečí militaristů v uniformách musí být 30 vedoucích pracovníků ministerstva obrany civilními osobami. Tak jsou civilisty všichni náměstci ministra, včetně ministrů jednotlivých druhů ozbrojených sil.

Poradním orgánem ministra je **Rada ozbrojených sil**. Jejím členy jsou kromě ministra náměstek ministra pro vývoj a výzkum, ministři a náčelníci štábů jednotlivých druhů ozbrojených sil, předseda Sboru náčelníků štábů.

Sbor náčelníků štábů (SNČ) je hlavním odborným vojenským orgánem ozbrojených sil, tvořeným náčelníky štábů tří druhů ozbrojených sil a velitelem námořní pěchoty. Sboru jsou podřízena společná a zvláštní velitelství ozbrojených sil na jednotlivých válčištích i na území USA.

Náčelníci štábů pozemního vojska, vojenského letectva, vojenského námořnictva plní funkce vrchních velitelů jednotlivých druhů ozbrojených sil. V zámoří i na území USA velí jednotlivým velitelstvím příslušných druhů ozbrojených sil.

Složky ministerstva obrany ve spolupráci se sborem náčelníků štábů a druhů ozbrojených sil vypracovávají programy, které se vzájemně doplňují a soustřeďují na zvyšování bojových možností i vědeckotechnického rozvoje. V roce 1986 byla ustanovena Packardova komise, která měla za úkol zpracovat doporučení na zúčelnění výzkumu, vývoje v ozbrojených silách. Na základě výsledků doporučení této komise nařídil prezident Bush ministru obrany se zaměřit na oblasti: personálu a organizace, obranného plánování, praxe a procesů akvizice, stanovení odpovědnosti mezi vládou a průmyslem.

Na základě přijatých závěrů byl vytvořen úřad zástupce ministra obrany pro akvizici funkcí ředitele obranného výzkumu a inženýrství. Jeho posláním je především poradenská činnost u ministra obrany k výzkumu, vývoji, akvizici. Úřad řeší celkové programy výzkumu a vývoje v působnosti ministerstva obrany, dozírá na činnost Agentury pro moderní obranné projekty. Specifické programy výzkumu a vývoje řeší ve své působnosti jednotlivé druhy ozbrojených sil.

Informační služby pro vědecké a technické štáby ministerstva obrany zabezpečuje technické informační středisko ministerstva obrany. Tyto služby sabají od shromažďování a rozšiřování bibliografických informací až po odpovědnost za řízení výzkumu v oblasti nových informačních technologií.

V čele ministerstva pozemního vojska stojí ministr pozemního vojska s kanceláří, kterou tvoří zástupce ministra a pět pomocníků, z nichž jeden je pomocníkem ministra pro výzkum, vývoj a akvizici. Dalšími pracovníky jsou hlavní poradce, pomocník pro administrativu, hlavní auditor, náměstek zástupce ministra a ředitel pro otázky malého obchodu (civilisté). Zbývajících 5 důstojníků zastává funkce: ředitele systému C4, generálního inspektora, náčelníka legislativy, předsedy výboru pro otázky záloh a důstojníka pro styk s veřejností.

Náčelník štábu pozemního vojska má prvního zástupce, ředitele štábu pro otázky řízení, rozbor a vyhodnocování programů, politického poradce (civilistu) a hlavního seržanta pozemního vojska. Štáb tvoří zástupci náčelníka štábu pozemního vojska pro zpravodajství, operace a plánování, personální otázky, týl.

Štáb specialistů je složen z ředitele pro Národní gardu, velitele ženijního vojska, náčelníka zdravotnické služby, hlavního vojenského prokurátora, náčelníka pro otázky záloh, náčelníka služby vojenských duchovních.

Zařízení štábu pozemního vojska (50) tvoří agentury, střediska, úřady i s vysokou vojenskou školou pozemního vojska, školou pro vojenské prokurátory i přípravnou školou pro Vojenskou akademii.

Níže uvedená organizace dokládá složitost řízení pozemního vojska.

● **Výzbrojní velitelství** s velitelstvími pro: zbraně, munici a chemický materiál, letecké systémy, spojení a elektroniku, skladové systémy, laboratoře, řízené střely, utajené velení, tanky a automobily, zkoušky a vyhodnocování, zabezpečení vojsk; dále s výzbrojním velitelstvím pro Evropu, vysokou vojenskou školou pro týlové řízení.

● **Další samostatná velitelství a zařízení:** vojsk, speciálních operací, pro výcvik a doktríny, zpravodajské a bezpečnostní, pro informační systémy, pro vyšetřování kriminálních deliktů, ženijní vojsko, zdravotnických služeb, pro řízení dopravy, posádkové pro Washington, pozemního vojska USA v Evropě, pozemního vojska USA v Pacifiku, 8. armády, pozemního vojska Jih; dále sem patří jednotky Národní gardy, jednotky organizované zálohy, náčelníci správ vojenské administrativy jednotlivých států USA. Systém řízení v ozbrojených silách USA - viz obr.

Ministr pozemního vojska Michael P. W. Stone objasnil ve svém článku, uveřejněném v Zelené knize 1990-1991 z října r. 1990 další vývoj pozemního vojska. Uvedl, že "vzhledem k tomu, že se armáda stává menší, musí následovat její přetvoření, aby mohla vyhovět složitému a nejistému mezinárodnímu ovzduší a přitom si zachovat schopnost rychlého zvětšení, tím čelit nepředvídaným událostem - nikdy neochabnout ve schopnosti ochraňovat naše zájmy, a to v konfrontaci s finanční skutečností". Ve stejné publikaci náčelník štábu pozemního vojska generál Carl E. Vuono píše: "Základní úkol pozemního vojska zůstává stejný - vycvičenost a připravenost hájit naši národní bezpečnost nyní i po další desetiletí." K tomu vytyčil již v minulém roce šest základních, trvale platných zásad:

● Vhodná vývojeschopná doktrína k řízení akcí na bojišti. Požadavku odpovídá doktrína kombinovaného vzdušného a pozemního boje (Air Land Battle), která je schopna reagovat na všechna ohrožení.

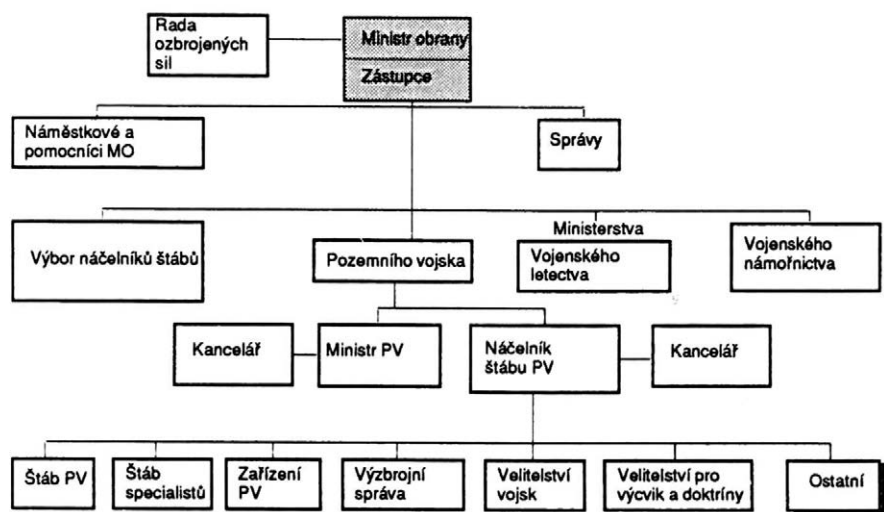
● Zachovat příslušný poměr obrněných, lehkých a zvláštních sil, správnou kombinaci mezi polními a záložními vojsky.

● Pokračovat v tvrdém, skutečném a náročném výcviku dle hesla "více potu na cvičišti, méně krve na bojišti".

● Pokračovat v modernizaci pozemního vojska na základě Komplexního plánu rozvoje techniky pozemního vojska, který má 13 dílčích plánů.

● Výchova rozhodných, přesvědčených velitelů v rámci programu rozvoje velitelského sboru pozemního vojska.

● Zachování nejvyšší možné kvality pozemního vojska, která umožní plnit výše uvedené zásady. S tím vytvářet životní podmínky vojákům a jejich rodinám.

Obr.

Uvedené zásady jsou uváděny v život ve dvou směrech. V prvním to jsou úkoly výcviku, kde otázky dlouhodobého i krátkodobého rozvoje armády řeší velitelství pro výcvik a doktrínu, kterému podléhá 35 zařízení a škol, a to např.: středisko vševojskového boje, týlové středisko, velitelství vojenských kateder, středisko výcviku vševojskových zbraní, vývoje vševojskových zbraní, středisko a škola tankového vojska, vojskového letectva, ženijního vojska, polního dělostřelectva, pěchoty, zpravodajské středisko a škola, středisko a škola vyzbrojování, raket a munice, akademie pro poddůstojníky, středisko a škola vojenské dopravy, velitelství analýz, které se svými podřízenými částmi je řídicím orgánem přestavby pozemního vojska. Jeho úkolem je vypracovat program perspektivního vývoje a strategii uskutečnění změny, včetně návrhu organizačního členění pozemního vojska a charakteru vedení bojové činnosti v budoucnosti.

Druhým směrem jsou úkoly materiálně technického zabezpečení, vývoje, nákupu vojenské techniky, které vycházejí ze změněné situace. Úsek je v ozbrojených silách USA rozdělen podle druhů ozbrojených sil. U pozemního vojska za něj odpovídá úsek výzbrojního velitelství (Army Material Command). K řešení jednotlivých programů se vytváří Struktura vývoje a dodávek techniky pozemního vojska, kde jsou určeni: výkonný ředitel programu, ředitelé programů, projektů a dílčích projektů. Kromě toho vstupují do uvedeného členění systémoví ředitelé velitelství rozborů, přidělení k jednotlivým programům.

V současnosti je americkou doktrínou Kombinovaný vzdušný a pozemní boj, jejímž cílem je vybudování kvalitního a účinného pozemního vojska. Nové pojetí rozvíjí nynější koncepci a popisuje vedení bojové činnosti s výhledem na 15 až 30 let, které bude zakotveno v klíčových dokumentech ministerstva obrany, Sboru náčelníků štábů a v plánovacích dokumentech velitelství pozemního vojska, dle nichž budou určeny směry rozvoje pozemního vojska, včetně výzkumu, vývoje nové generace zbraňových systémů příštího období.

-JM-

KONVERZE ZBROJNÍHO PRŮMYSLU

Tento problém, jak uvedl v časopise Rivista militare č. 1 z roku 1991 Sergio Rossi, je nejen italským. Může jít i o náš stát. Myslíme si, že po redakčním zpracování přinese čtenářům potřebné informace z této problematiky.

Otázka tzv. rekonverze (převedení válečné výroby na mírovou) civilního zbrojního průmyslu je velmi choulostivá a značně složitá.

Je tomu hlavně proto, že je řešen především v ideologických pojmech, nikoli však ve strategických a ekonomických. Kromě toho, jeho zastánci velmi často sledují různé cíle, které jsou v rozporu s průmyslovou přeměnou (konverzí), kterou sami navrhuji. Jako takové cíle je možné uvést:

- opozice vůči vojenským výdajům nebo vývozu výzbroje, což nelze uvádět do souvislosti s požadavky na zaměstnanost nebo s protesty zaměstnanců z daného průmyslového zbrojního odvětví,

- obava, že zájmy obranného (zbrojního) průmyslu a jeho zaměstnanců by mohly bránit současně probíhajícímu procesu snižování výzbroje,

- snaha zajistit financování průmyslu, ve skutečnosti jako "utopeného kapitálu" atd.

Proto převedení zbrojního průmyslu na mírovou výrobu se ve skutečnosti projevuje jako problém jeho nového uspořádání a přizpůsobení novým tržním podmínkám domácím i mezinárodním. Takový vývoj je však ovlivňován nejen technologickým pokrokem, nýbrž také politickými činiteli, jako možná kontrola zbrojního průmyslu v Evropě, rozšiřující se průmyslová, technologická a tržní integrace, která bude následovat podle "smlouvy o spojené Evropě", ale i podmínky, které se vytvářejí na světovém zbrojním trhu.

Trh je podřízen možným mezinárodním krizím a konfliktům. Dále na něj působí soutěžení nových výrobců, tlak amerického a sovětského průmyslu, které mají přebytečné výrobní kapacity vysoce kvalitního zbrojního průmyslu způsobené snížením domácího odbytu.

Převedení válečné výroby na mírovou (konverze) samo o sobě, jak je navrhuji různé politické strany, nemá žádný smysl. Zbrojní průmysl existuje, protože je zaměřen na splnění požadavků národních ozbrojených sil. Jeho zrušení by bylo nemyslitelné jak ze strategicko-politického hlediska, protože by znamenalo závislost na cizích zemích, tak z průmyslového hlediska, protože by potrestalo především italský průmysl v mnoha nejdůležitějších technologických odvětvích, která jsou stejná pro vojenskou i komerční výrobu, a tak financují také zahraniční soutěž.

Převedení válečné výroby na mírovou musí být zaměřeno na nové tržní podmínky domácí i mezinárodní, musí uvažovat také konverzi a změny probíhající přinejmenším v Evropě.

Pokud jde o trh, tj. o objednávky ozbrojených sil, je nutné vzít v úvahu, že jednání o kontrole zbrojení v krátkodobé perspektivě ovlivní snížení politických možností přidělovat finanční prostředky do obranných rozpočtů a v dlouhodobé perspektivě mohou ovlivnit plánování nákupů jak z hlediska kvality, tak kvantity. Zvláště se zvětší strategický význam průmyslové mobilizace, tj. schopnosti průmyslu rozšířit výrobu v případě potřeby a zvýšit výrobu obranných prostředků, kdyby se změnil současný vývoj zmírňování napětí a snižování výzbroje mezi oběma velmocemi.

Z toho vyplývají tři požadavky:

- řízená a plánovaná omezování zbrojního průmyslu na výrobní odvětví s technologiemi podobnými těm, jichž se užívá u zbrojního průmyslu, jako jsou předměty veřejné potřeby, uchování životního prostředí, telekomunikace atd.,

● změna technických specifikací zbraňových systémů, aby bylo možné používat pokud možno nejvíce součástek a subsystémů zavedených v komerční oblasti, a to nejen pro snížení nákladů a ke zkrácení lhůt vývoje, nýbrž také pro vytvoření podmínek nezbytných pro průmyslovou mobilizaci, která by jinak byla nemožná anebo velmi obtížná,

● formulace věcné průmyslové politiky pro obranu, která nemůže být vedena podle zásad mírové politiky, nýbrž která dodržuje pravidla a podmínky průmyslové mobilizace.

Se zřetelem k výrobě je nutné brát v úvahu všeobecné směry možného vývoje technologické a průmyslové integrace v Evropě. "Smlouva o spojené Evropě" bude nejen znamenat vytvoření společného evropského trhu v oblasti zbrojení a sjednoceného evropského zbrojního průmyslu, nýbrž také ovlivní organizaci průmyslu jak na úrovni součástek (a subsystémů), což je odvětví maximálně společné pro civilní a vojenskou výrobu, tak také na úrovni systémů. A to v důsledku skutečnosti, že většina veškerého průmyslu pracujícího ve zbrojním odvětví má také komerční výrobu. Změna jejich rozmístění v Evropě proto ovlivní také odvětví vojenské výroby. To bude ještě důležitější vzhledem ke skutečnosti, že výroba zbraňových systémů je nyní velmi složitá a že spolupráce nemůže být omezena na dřívější jednoduché formy ve výrobě, nýbrž že vyžaduje technologické a průmyslové vazby mnohem systematictější, než byly ty, jichž se používalo v nedávné minulosti. Proto při převádění válečné výroby na mírovou se musí počítat s novými podmínkami vysoce rozvinutého technického evropského průmyslu, který se již dnes mění v souladu se sjednoceným evropským trhem, dále se vznikajícími velkými skupinami firem, které pravděpodobně ovládnou budoucí evropský trh.

Pokud jde o italský průmysl, potřeba rozsáhlé rekonstrukce, která již byla zdůrazněna během "prvé národní konference zbrojního průmyslu" v červenci roku 1984, jde ruku v ruce s potřebou vyplývající z rychlosti evropského sjednocovacího procesu, z méně přitažlivé úlohy i z vlivu jednání o kontrole výzbroje.

Zpráva již tehdy přistupovala k návrhům na průmyslovou přeměnu zbrojního průmyslu v Itálii a zkoumala ty návrhy, které byly vyjádřeny různými politickými stranami, analytiky daného odvětví a odbornými organizacemi.

Proto některé zákony, předložené levicovými stranami nebo radikály, měly některé společné body, a to, že:

● Itálie by neměla obchodovat s výzbrojí,

● zbrojní průmysl může být přeměněn bez škodlivého vlivu na zaměstnanost,

● přeměna zbrojního průmyslu musí být uskutečněna ze zbrojního rozpočtu, v souladu se směrnicemi meziministerského výboru, do něhož není ministerstvo obrany často vůbec zařazeno,

● přeměna zbrojní výroby na mírovou se uskuteční bez předchozího zkoumání budoucích požadavků ozbrojených sil,

● problém továren na výzbroj a zbrojovek není nikdy brán v úvahu.

Všechna tato konstatování anebo postoje se zdají být velmi spornými, protože:

- zákaz vývozu výzbroje je v rozporu s vývojem směřujícím k sjednocení evropské obrany a v každém případě by měl být posuzován se zřetelem ke svému skutečnému vlivu z hlediska zrušení schopnosti samofinancování firem, nedosažitelnosti hromadné výroby a nesnadné účasti na evropské koprodukcí (naopak, pro Itálii by mohlo být nezbytné podporovat zaměření na politiku vývozu výzbroje, která je mezi evropskými zeměmi velmi odlišná),

- přeměna výrobních programů zbrojního průmyslu v Itálii byla dosud uskutečňována především tak, že byly využívány fondy pro nezaměstnanost nebo předčasného odchodu do důchodu; zdá se být neuvěřitelné, že to, co se stalo v jiných průmyslových odvětvích, by nemohlo být vhodné také pro dané průmyslové odvětví,

- převedení nákladů určených na konverzi na obranný rozpočet je naprosto nevhodné z logického hlediska, i když je lze pochopit ze stanoviska zastánců změny výroby zbrojního průmyslu, kteří si přejí nalézt řešení finančních překážek stojících v cestě této změně,

- zásadním úkolem zbrojního průmyslu je zásobovat italské ozbrojené síly materiálem, který potřebují, a nazírat na problém změny výroby zbrojního průmyslu bez ohledu na jeho poslání je nesmysl,

- problém odvětví zbrojního průmyslu musí být posuzován společně s ostatními průmyslovými odvětvími, protože zbrojní průmysl plní přinejmenším částečně tytéž požadavky jako ostatní průmysl.

Studie konverze, kterou uskutečnili v Itálii zahraniční analytici, byla všeobecně ovlivněna podobným výzkumem prováděným v zahraničí a často pouze přeneseným na italský případ, včetně výsledků, přesto, že se týkal zcela odlišného politického, sociálního, ekonomického a průmyslového rámce.

Takto uskutečňované studie často spočívají především na ideologických předpokladech, které se domnívají, že existuje možnost "bezbolestné" změny přechodu zbrojního průmyslu na mírovou výrobu, na schopnosti zbrojního průmyslu vyrábět výrobky jiné než vojenské. Problém však není jen ve výrobě, ale spíše v odbytu na trhu. Jestliže tento tržní prostor je, nelze pochopit, proč ho vedoucí činitelé daného odvětví ještě nevyužili.

Postoj odborníků se zdá být lépe formulovaný a opatrnější než postoj politiků i postoj obsažený ve studiích o konverzi.

Všeobecně se zdá, že odbory (i když se nedávno vývoj ke konverzi ještě zjevně posílil) jsou více zaměřeny na návrhy diverzifikace výroby, s rozšířením průmyslových aktivit do odvětví technologicky podobných zbrojní výrobě.

Podle odborů by to bylo také příznivé pro zaměstnanost a pro zakázky firem. Takto by civilní výroba mohla vyvažovat nevyhnutelné opakující se vývoje vojenských objednávek a především vývozního trhu.

Tato politika odborů byla vyjádřena několika požadavky během vyjednávání. Přinejmenším pro danou dobu měly odbory málo sympatií pro zastánce přeměny zbrojní výroby, kteří se však pokoušeli ovlivňovat dělníky poukazováním na velké výhody a téměř reálné "zisky z konverze".

Studie dále uvádí výsledky výzkumu jednání o konverzi v zahraničí a byla v Itálii prozrazena zastánci takové operace. Nepřišli s pozoruhodnými výsledky, byli v Itálii kritizováni, a to také tak významnými analytiky, jako jsou Giancarlo Graziola z Katolické univerzity a Fabrizio Battistelli z Ústavu pro odzbrojení. Fabrizio Battistelli vyzývá k realismu a opatrnosti, zdůrazňuje, že konverze se nesmí uskutečňovat na "útraty dělníků", že nemůže být prostě založena na "navrhování neskutečných výrobků na technologické úrovni a nulové hodnoty na komerční úrovni".

Jedna část studie je věnována zkoumání a návrhům konverze zbrojního průmyslu v Sovětském svazu. To je pro dotyčný problém málo zajímavé vzhledem k odlišným ekonomicko-sociálním podmínkám, avšak pozoruhodné z hlediska informace o tom, co nastalo v sovětském zbrojním průmyslu, hlavně pokud jde o nová politická rozhodnutí Gorbačovova vedení.

V současnosti, na jedné straně, je sovětský zbrojní průmysl, až dosud vysoce upřednostňovaný s absolutní prioritou zdrojů a technologií ve srovnání s civilním sektorem, vyzván k velkému úsilí ke konverzi anebo k zahájení výroby důležitého spotřebního zboží pro obyvatelstvo, jehož je vážný a kritický nedostatek. Na druhé straně, jestliže je zbrojní průmysl vyzván k vyšší závislosti na trhu a jeho zákonech, a to i v "poloplánovaném" hospodářství (tzv. "tržní socialismus"), znamená to hlubokou restrukturalizaci pokud jde o vztah nákladů a užitku. Konečně, proces konverze sovětského zbrojního průmyslu úzce souvisí jak se současnou rozsáhlou reorganizací ozbrojených sil, tak i se změnou struktury

výdajů na ozbrojené síly Sovětského svazu, a to vzhledem k oznámenému rozsahu snížení a k jeho rekvalifikaci ve smyslu vyšší technologické a kvalitativní účinnosti.

Výzkumná zpráva obsahuje také některé odvětvové rozbor, jako např..

● **"Ekonomický význam vojenských výdajů: odzbrojení a vývoj"**. Tato stať stručně vysvětluje hlavní teorie, týkající se účinků vojenských výdajů na ekonomii (Leontief, Melman atd.) a zdůrazňuje, že výzkum tohoto problému, hlavně na makroekonomické úrovni, není ani zdaleka úplný ani ukončený, pokud jde o určité ideologické argumenty, které charakterizují vojenské výdaje jako značně odlišné od veřejných výdajů; v současné době analytikové, jako např. Jacques Fontanel (expert Spojených národů), docházejí k závěru, že každé snížení vojenských výdajů přinese odlišné výsledky v závislosti na druhu hospodářství, v němž se uskutečňuje.

Z tohoto hlediska, každý závěr o určujícím vztahu mezi odzbrojením a vývojem, i když je morálně a ideologicky oprávněný a pochopitelný, není ekonomickou analýzou potvrzován.

● **"Zkušenosti z konverze výroby v civilním sektoru a hodnocení použitelnosti na vojenský sektor"** (Bellini of Nomisma). Dochází k závěru, že konverze se musí řídit progresivní diverzifikační strategií a že je obtížné uskutečnitelná pomocí veřejných finančních výhod poskytovaných firmám.

Úloha veřejné politiky se pak musí soustředit na vhodné a podpůrné strategie, obměny, které jsou založeny na výzkumu, vývoji nových výrobků anebo procesů a na nových aplikacích. Dále se zdůrazňuje, že průmyslová politika musí být správně zaměřena na přeměnu nikoli firem, nýbrž celé země nebo vymezené geografické oblasti. Konverze uložená jedině firmě je na technologické a ekonomické úrovni téměř nemožná.

● **"Veřejná podpora výzkumu a vývoje - možný nástroj pro konverzi průmyslu"** (Rolfo z univerzity Turin). Zdůrazňuje, že "zákon 46" byl skutečně využíván některými firmami jako nástroj pro dosažení diverzifikace nebo alespoň pro pokus o diverzifikaci v civilním sektoru, či pro vyhodnocování technologických možností; avšak není dostatek informací pro hodnocení dosažených výsledků.

● **"Problém průmyslové mobilizace"** (ARES), zdůrazňující otázky, před nimiž stojí organizace moderních firem, a to v důsledku posunu od vertikální integrace výroby k horizontální. Prakticky se vytvořilo "obojetné hospodářství": na jedné straně hlavní smluvní společnosti schopné soustavného sjednocení, na druhé dodavatelské společnosti pracující na úrovni součástek a subsystémů. Průmyslová mobilizace nyní předpokládá, že došlo ke dřívější diverzifikaci výroby. V tomto smyslu, požadavky konverze a průmyslové mobilizace se blíží k potřebě diverzifikace výroby, která musí být cílem nikoli "ideologické" politiky konverze, nýbrž zbrojní průmyslové politiky, již je v Itálii značně zapotřebí.

Konečně, závěry zprávy se zabývají řízením a organizací průmyslové zbrojní politiky spolu s hlediskem konverze. A to má vztah k článku 6. nynějšího "zákonu o vývozu výzbroje", o němž diskutoval italský parlament. Ten předpokládá, že bude zřízen "koordinační orgán" pro výrobu materiálů a výzbroje, včetně problému konverze, jenž nebude zařazen na ministerstvu obrany, nýbrž u předsedy vlády.

Zpráva plně souhlasí se zřízením "orgánu" pro podporu využití vojenských technologií a výrobků, orgánu, který je u ministerstva obrany mnoha cizích zemí počínaje Spojenými státy. Ve zprávě se dochází k tomu, že je vhodnější zařadit takový orgán již do meziministerského výboru pro zbrojní průmysl. Tak bude možné zajistit jeho obsazení odborným technickým personálem a dosáhne se tak i menší možnosti překrývání působnosti.